

GELDEKSCHE

PANORAMA

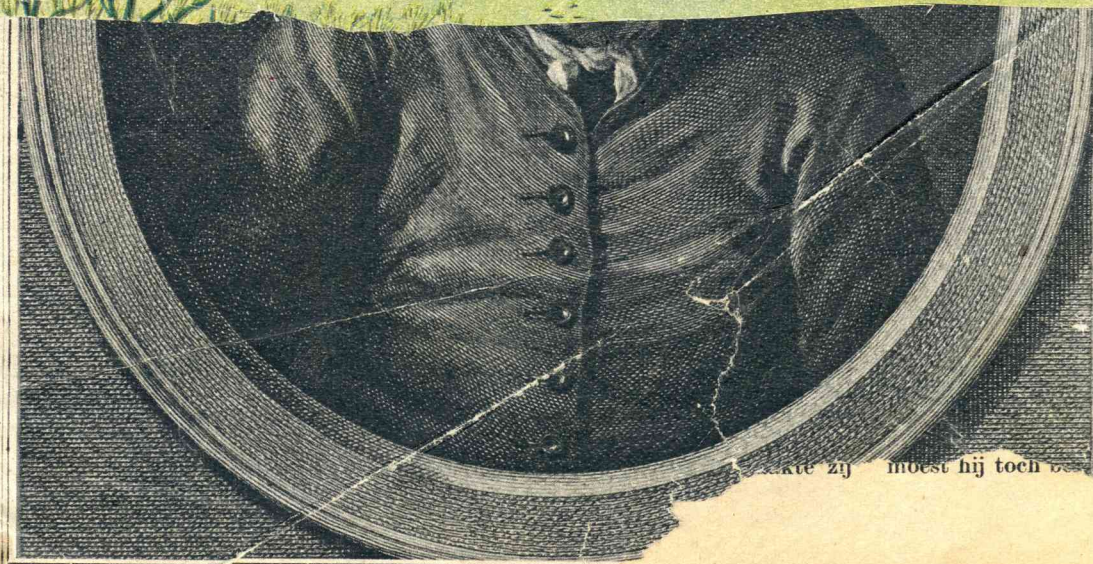
ANUARI 1941 — No. 1

LOSSE NUMMERS 15 CENT

de Jong

...de ouden van
...zelfs de dames,
...zoodra ze een bepaalden
...leeftijd bereikt hebben, de
...niging vertoonen er een
...jaar jaartjes bij te smok-
...kelen. Zoo bleek bij een
...onderzoek in Hongarije,
...dat van de achtentwintig
...personen, die zich als hon-
...derd jaar en ouder hadden
...gegeven, slechts tien wer-
...kelijk zoo oud waren, en
...in Italië kwam men tot
...de conclusie, dat er van
...de tweehonderdzesenvijftig
...honderdjarigen slechts een-
...envijftig „echt” waren.
...garije maakte het nog
...ger: van de zeventienhon-
...derdzesenvijftig bleken
...maar maar henderdacht-

...de bevolking
...bewezen wordt. Hulde aan
...deze „eeuwigen” en nog
...vele jaren!

Jan Kuiper, gemeenlijk ge-
naamd Jan Praktiseer, heel
nevenstaande Hollander, die
een zeer hoogen leeftijd be-
reikte. In het bijschrift van
de oude gravure wordt ver-
meld dat hij geboren werd
te Klein-Amers bij Schoon-
hoven op 10 Maart 1638.
In zijn eerste huwelijk werd
hij vader van achttien zoons
en in zijn tweede huwelijk
kreeg hij er nog twee zoons
en twee dochters bij. In het
jaar 1745 leefde hij nog,
...as toen opgenomen in
...hij buiten

„EEUWIGE” MENSCHEN

Hoe wordt men honderd jaar en ouder?

De mensch schijnt het leven hier op aarde nog niet zoo'n last te vinden, dat hij niet graag een respectabelen leeftijd wil bereiken en als er goede feeën bestonden, die onfeilbare middeltjes aan eenige uitverkorenen verstrekten of het „levenselixir” was werkelijk ergens aan een verborgen bron in een donker woud maar voor het opscheppen, dan zouden waarschijnlijk maar weinigen de verleiding weerstaan, een proefje van het edele vocht te nemen.

Honderd jaar... men staat er altijd even bij stil, als iemand dezen „mijlpaal” passeert: er komt een foto van den jubilaris in kranten of tijdschriften en men tracht hem te interviewen: „Hoe vond u de wereld in 1840, o, neem me niet kwalijk, toen lag u nog in dewieg, maar in 1860 dan?” En dan begint de oude heer of dame te vertellen en het is alles even belangwekkend wat er gezegd wordt, want we spreken immers met 'n ooggetuige. Zelf gezien alles? Natuurlijk alles zelf gezien... Een honderdjarige is overal bij geweest, anders wordt hij geen honderd jaar en zijn leeftijd, een volle eeuw, verleent hem een zeker

J A C O B J A N S E

Gebooren te Amsterdam Ao. 1698. Overleden te Wormer Ao. 1808.

Ziet in dit kunst-tafreel, naar 't leven ons gegeven.

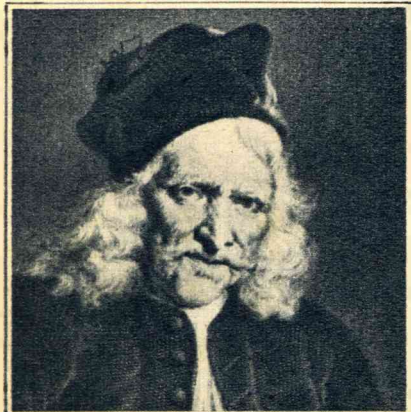
Den Man, die zeggen kon „k mogt in drie Eeuwen leven!”

prestige. En dan komt onveranderlijk de vraag: „Hoe hebt u dat klaar gespeeld?” Meestal hult de geïnterviewde zich dan in een geheimzinnig stilzwijgen of maakt er zich, naar ons gevoel, met 'n Jantje van Leiden af: een glas water per dag gedronken, veel gewandeld, yoghurt gegeten of zooiets vaags. Men voelt zich bekocht: zoo'n krachtprestatie, die vooral veel uithoudingsvermogen vereischt, verricht men niet zonder bijzondere voorzorgsmaatregelen genomen te hebben. Ongelooflijk, dat zooiets zoo maar „vanzelf” zou gaan.

En toch schijnt dit waar te zijn. Enkele onderzoekers hebben zich met deze kwestie bemoeid en zijn niet veel verder gekomen met de oplossing van het raadsel. Vrouwen hebben meer kans dan mannen, beweren zij, doch aangezien vrouwen in het algemeen onder worden dan mannen, is dat niets bijzonders. Ook garandeert een leven zonder zorgen geen hoogen leeftijd. Wel is het opvallend, dat de vrouwen boven de honderd jaar bijna allen kinderen hadden, een enkele zelfs veertien. De mannen waren vrijwel steeds getrouwd geweest, rookten,

Het portret van den bejaarden Amsterdammer Jacob Janse, die 't tot honderdtien jaar bracht! Zijn tijdgenooten vonden het feit, dat hij zoowel in de zeventiende, de achttiende als in de negentiende eeuw leefde belangrijk genoeg om Janse te verewewigen in nevenstaande prent, die bewaard wordt in het hoofdstedelijk gemeente-archief.

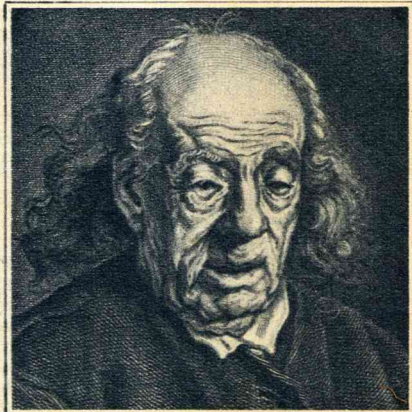
Jacob van Hoorn, lid van het wijnkoopersgilde, stierf in 1738 en werd dus precies honderd jaar. — In 1734 trouwde hij voor den vierden keer.

Een Haarlemsche, Jozina Keuse, werd geboren 28 September 1673, en bovenstaande kopergravure werd van haar gemaakt in het jaar 1773.

De Engelschman Old Parr, die bij wijze van curiositeit naar 't hof van den koning werd gebracht. Deze reis was den ouden man, die in 1483 geboren werd, noodlottig en hij stierf in 1635 op 152-jarigen leeftijd.

Jean Causeur, slager van beroep, 130 jaar oud, in 1771 geboren in Ploumoguer in Bretagne.

DRIE DAMES VAN RESPECTABELE OUDERDOM!

Mrs. Grace Caird, die in 1937 den leeftijd van 106 jaar had bereikt. Wij zien deze krasse Schotsche vrouw met haar achterachterkleinzoon Ian Clarke.

(Archief-foto)

Henry Jenkins haalde de 169, stierf in December 1670, terwijl hij in 1501 geboren was. In de laatste eeuw van zijn leven was hij visscher en zwom nog dikwijls de rivier over nadat hij de 100 gepasseerd was.

aten vleesch en dronken op zijn tijd een glaasje. Hygiënische toestanden waren van geen belang: Hongaarsche nestors hadden nog nooit een bad genomen!

Zeker is dus, dat honderd-jarigen geen speciale levenswijze voeren om hun eeuwfeest te halen, ze hebben er niets extra's voor gedaan en nauwelijks iets nagelaten; oud worden is dan ook geen kunst, maar een gave. Je kunt het of je kunt het niet en niemand kan het ooit leeren. Ook bepaalde landen of bepaalde tijden zijn niet zoo bevoorrecht als men wel gelooft, want in die streken, waar honderdjarigen bij „bosjes” voorkomen, is meestal de burgerlijke stand niet al te best in orde, terwijl de ouden van dagen, zelfs de dames, zoodra ze een bepaalden leeftijd bereikt hebben, de neiging vertoonen er een paar jaartjes bij te smokkelen. Zoo bleek bij een onderzoek in Hongarije, dat van de achtentwintig personen, die zich als honderd jaar en onder hadden opgegeven, slechts tien werkelijk zoo oud waren, en in Italië kwam men tot de conclusie, dat er van de tweehonderdzesenvijftig honderdjarigen slechts eenenvijftig „echt” waren. Bulgarije maakte het nog erger: van de zeventienhonderdzesenvijftig bleken daar maar honderdacht-

Senora Martina de la Rosa was 128 jaar in 1933. Zij werd geboren in Mexico en heeft dus een flink aantal revoluties in dit nogal roerige land meegemaakt.

(Archief-foto)

Mevr. Slavka Mitova, die in 1931 doorging voor de oudste vrouw ter wereld: 152 jaar! Zij leefde in armoedige omstandigheden in de buurt van Varna (Bulgarije). Elken avond ging zij naar bed met een aardappel in den zak van haar nachtjapon, die haar volgens haar zeggen behoorde tegen rheumatiek.

(Archief-foto)

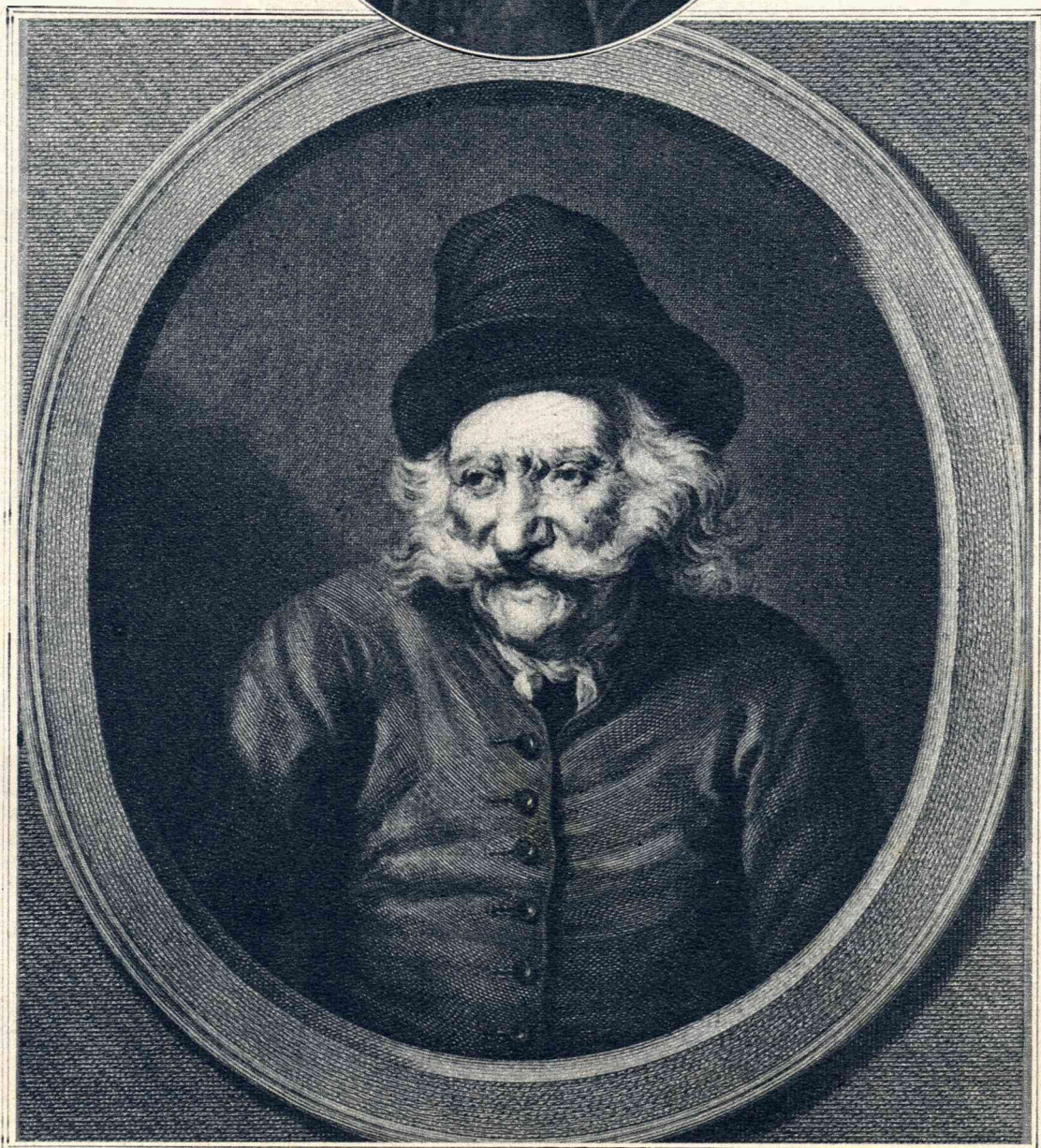
envijftig de eeuw gehaald te hebben. We weten dus wat we er van moeten denken, als in vroeger eeuwen enkele heeren en dames fantastische leeftijden hebben bereikt: het kan waar zijn, maar het is niet zeker, dat we niet een paar jaartjes op den goeden wil of het zwakke geheugen van de honderdjarigen moeten schuiven.

Intusschen: honderdjarigen zijn er, daar valt niet aan te tornen, en het moet een groote voldoening voor hen zijn na een werkzaam leven hun kinderen en kindskinderen om zich verzameld te zien, als hoofden van een rijk geslacht, rijk voor de menschheid, die hen niet alleen als „curiositeiten” beschouwt, doch tevens als gezonde kernen van ons geslacht, door wier bestaan de levenskracht der bevolking bewezen wordt. Hulde aan deze „eeuwigen” en nog vele jaren!

Jan Kuiper, gemeenlijk genaamd Jan Praktiseer, heel nevenstaande Hollander, die een zeer hoogen leeftijd bereikte. In het bijschrift van de oude gravure wordt vermeld dat hij geboren werd te Klein-Ammers bij Schoonhoven op 10 Maart 1638. In zijn eerste huwelijk werd hij vader van achttien zoons en in zijn tweede huwelijk kreeg hij er nog twee zoons en twee dochters bij. In het jaar 1745 leefde hij nog, hij was toen opgenomen in het Hiobs Gasthuis buiten Utrecht.

M. KRIJGT ONTSLAG

door W. Leyhorst

N hun bezoek aan den notaris waren mijnheer en mevrouw van Meerveld met den trein op weg naar huis, naar Milden. Zij hadden een coupé voor zich alleen en zij behoefden dus hun emotie niet te verbergen. Zij vormden een bejaard kinderloos echtpaar, dat tot heden toe juist geld genoeg had bezeten om bescheiden te kunnen leven. Maar nu waren zij op eenmaal rijk geworden — dat wil zeggen: betrekkelijk rijk, rijk van hun eenvoudig burgerlijk gezichtspunt uit. Iets wonderlijks was hun te beurt gevallen, iets, waarvan ze hun leven lang hadden gedroomd en waarop ze toch maar nauwelijks hadden durven hopen. Hun oom, een aanzienlijk vendumeester, had hun bij zijn dood al zijn geld nagelaten. „Oudje,” glunderde van Meerveld, terwijl hij zijn vrouw op de knie klopte, „begin je nu langzamerhand te begrijpen, wat dit voor ons beteekent?”

En ze wisten het tegelijk: wat het verder ook voor hen beteekenen mocht, op de eerste plaats zat er dit aan vast: Marietje, hun jonge dienstmeisje, zouden ze moeten ontslaan. Ze waren het er roerend over eens, dat ze aan dit besluit niet konden ontkomen. Al veel te lang hadden ze de overdreven vertrouwelijkheid en opdringerigheid van dat kind door de vingers gezien. Nu zij in geheel andere maatschappelijke omstandigheden kwamen te verkeer, mochten zij haar vrijheden niet langer dulden. Natuurlijk, als het een meisje was geweest, dat je in betrekking kon houden, zouden ze dit zeker doen, maar met Marietje was het totaal onmogelijk.

Vorige week had mevrouw Baarman, die bij hen op de thee kwam, nog ronduit gezegd: „Ik begrijp maar niet, hoe jullie 't kunt goedvinden, dat dat meisje ongevraagd aan de conversatie deelneemt. Als 't mijn dienstbode was, nou! — Ik zou er gauw 'n stokje voor steken!”

„Ja,” zei mevrouw van Meerveld, toen haar echtgenoot haar bij het uitstappen behulpzaam was, „we moeten Marietje zonder verder gezanik ontslaan.”

Terwijl zij over het perron naar den uitgang liepen, zag zij in een heerlijk visioen een flat, dichtbij het centrum van de stad, met twee knappe dienstboden, met mutsjes op en gesteven schorten voor, en bovendien een kok en een kamermeisje. In haar verbeelding hoorde zij al het keurige kamermeisje aan de voordeur een bezoeker ontvangen, en dat tooneeltje vormde een geweldig contrast met Marietje's onverzorgde manieren, waarbij zelfs de allereerste plichtplegingen achterwege bleven. Tegelijkertijd overwoog Van Meerveld met groote innerlijke voldoening, dat zij nog lang niet te oud waren om te gaan reizen. Nu zou hij zijn vrouw eens allerlei vreemde landen laten zien.

Toen zij hun eigen vertrouwde straat inkwamen, hadden beiden opeens het gevoel, dat zij die voor het eerst in hun leven zagen. Blijkbaar hadden ze haar nog nooit waargenomen, zooals zij in werkelijkheid was. Met haar kleine huisjes, dofbruin van kleur en allemaal aan elkaar gelijk, leek het maar een armzalig geval. Hun grootsche toekomstplannen en hun kersverscheid standsbewustzijn hadden er iets minderwaardigs van gemaakt.

De fortuin had hen plotseling een geheel nieuwe wereld binnengeleid. Voortaan moesten zij beschááfd gaan leven, op een wijze, die paste bij hun geheel veranderde omstandigheden. Maar zij waren te eenvoudig en te vriendelijk van aard, om ook maar eenig verwaand denkbeeld te koesteren. Wat ze in de toekomst echter mochten doen, er was één zaak, die geen uitstel kon lijden. . . .

Toen zij de straat doorliepen, spraken zij alleen nog maar over het ontslag van M.

„En noem haar nu niet langer zóó,” zei mevrouw van Meerveld. „Ook niet, als je 't tegen Marietje zelf hebt. Gebruik haar vollen naam.”

„Wou je 't haar vóór of ná het diner zeggen?” vroeg hij.

„Ik zal haar direct onderhanden nemen, dan is alles vóór de thee achter den rug.”

„Vind je 't noodzakelijk, dat ik er bij ben?” vroeg Van Meerveld verder, niet zonder vage kenteekenen van verlegenheid.

„Nee, ik denk niet, dat jouw tegenwoordigheid noodig zal zijn.”

„Juist, dat dacht ik ook,” zei hij, zichtbaar opgelucht.

„Ik zal je vragen, mijn woorden te bevestigen,” ging mevrouw voort. „Ten minste als zij daar op staat.”

„Uitstekend,” vond Van Meerveld. „En och ja, ik kan haar bij wijze van tegemoetkoming, als pleister op de wond, een aardigheidje beloven. En dan zou ik er aan toe kunnen voegen, dat zij voorloopig nog kan blijven — natuurlijk alleen, als zij moeite heeft om een andere betrekking te vinden.”

„O, maar m'n beste, ze zal heusch wel een nieuwe betrekking vinden. Alleen zal ze daar wat beter op haar tellen moeten passen. Nee, wat dát betreft, hebben we ons tegenover haar niets te verwijten.”

„Nee, dat geloof ik ook niet. Jij hebt haar gemaakt tot wat zij nu is, dat spreekt vanzelf.”

Mevrouw hield haar pas wat in en keek haar man tegelijk verontwaardigd aan.

„Ik bedoel niets anders, dan dat jij zooveel voor haar gedaan hebt,” legde hij haastig uit. „Toen ze bij ons kwam, was ze een kind, dat nog van alles leeren moest en door jouw toedoen is ze een geschikt en handig dienstmeisje geworden — ten minste, behalve dat ze veel te vrij is, zooals jij terecht hebt opgemerkt.”

„En wiens schuld is 't, dat ze zoo vrij is?” vroeg zijn vrouw, nog even verontwaardigd. „Wiens schuld, vraag ik, van het eerste begin af? Wie heeft haar het verschil tusschen de passerende treinen uitgelegd, wie liet haar een konijn houden, wie noemde haar M.?”

„Ja, ik zie nu ook wel in, dat ik dát niet had moeten doen.”

Nu werd zij mild en grootmoedig. Ze gaf toe, dat ze alle twee schuld hadden: door haar aan te moedigen, door haar te veel als een vriendin te beschouwen, door genoeg te laten blijken, wanneer zij feitelijk boos op haar moesten zijn.

„Nu móeten we flink zijn,” zei mevrouw, toen haar man de voordeur opensloot. „Vooral geen sentimentaliteit!”

Nauwelijks had Marietje hen hooren binnenkomen, of zij sprong, trillend van nieuwsgierigheid, het smalle portaal in.

„Laat me nou geen seconde langer in onzekerheid! Hebt u tóch gekregen, waar u al niet meer op durfde hopen?”

Zij vertelden haar kort en plechtig, dat het een feit was: ze hadden een groot fortuin geërfd.

„O, wat ben ik dáár blij om,” juichte het meisje. „Gewoonweg dol! 't Is net 'n sprookje, vindt u niet?” En zij verdween weer in het keukentje en zong en danste daar van uitgelatenheid en liet een bord in scherven vallen. Aanstonds rende ze de gang weer in om uit te leggen, dat ze er heusch niets aan doen kon, dat ze radicaal haar hoofd kwijt was bij de zalige gedachte aan dien rijkdom.

Mevrouw van Meerveld berispte haar over die uitbundigheid en gaf haar de eerste waarschuwing, door haar eraan te herinneren, dat mijnheer en mevrouw een kapitaal hadden gekregen, en niet zij!

Marietje streek het verwarde haar van haar voorhoofd en staarde hen met haar groote bruine oogen verwonderd aan.

„Natuurlijk weet ik dat,” antwoordde zij. „Wat flauw om dát nu te zeggen, mevrouw.” Nog een oogenblik keek zij verbaasd. Toen klapte ze in haar handen en lachte even vroolijk als te voren. „Even goeie vrienden; hoor. En nou 'n lekker dineetje, hè? 't Zou me niks verwonderen, als jullie allebei rammelden van den honger. Dat krijg je van geluk!” En zij rende weer weg naar haar keukentje.

'n Minuut of twee later bracht zij de dampende schalen al de eetkamer binnen. Zij zette het dienblad neer, legde haar handen op haar gebogen knieën en keek meneer en mevrouw met stralend lachende oogen aan.

„O, jullie tweetjes! Zoo'n paar echte millionairs moet ik nog eens terdege bekijken. O, ik word er nog krankjorem van! Het diner is opgediend, mijnheer. Wilt u maar plaats nemen, dame?” En opgewonden

van plezier gaf zij mevrouw een arm en geleidde haar zoo aan tafel. „Begin maar gauw. Ik wed, dat u reuzentrek heeft. U bent allebei nog 'n beetje in de war, is 't niet? U kunt zich gewoonweg nog niet voorstellen, dat 't wáár is, hè?”

Onmiddellijk na het diner ging Van Meerveld naar buiten in zijn kleinen achtertuin, om zijn vrouw ruim baan te laten voor het volvoeren van haar taak. Hij stond te peinzen bij de rijtjes snijboonen, die dank zij de Aprilbuitjes en het Meizonnetje al aardig begonnen op te komen, en hij hief alleen zijn hoofd maar op, toen over den hoogen dijk achter het huis een trein voorbij denderde. Hij moest er aan denken, hoe vlug de kleine M. het verschil had geleerd tusschen een sneltrein en een locaaltrein; hoe zij gewoon was, hem toe te roepen, als hij achter in den tuin de grasranden aan het knippen was: „Daar komt de boot-expres aan, meneer, ik hoor 't aan z'n fluiten.” Zoo lang zij nog zoo'n jong ding was, stak daar natuurlijk geen kwaad in. Maar het werd toch werkelijk te bar, toen zij nog alleen maar interesse voor treinen bleek te hebben, omdat hij er belang in stelde. Meisjes bekommeren zich immers niet om een trein. Met jongens is dat anders, die kunnen er zóó dol op zijn, dat die liefhebberij nog niet over is, als ze al oud en grijs zijn geworden.

Het was een mooie, heldere middag; in de takken van den eenigen boom, een plataan, op een klein onbebouwd stukje grond achter no. 30, zaten vogels te zingen. En M. zong al even dapper. Onder haar werk door klonken uit het open keukenvenster opgewekte tonenreeksen naar buiten, en Van Meerveld vond, dat het toch werkelijk een lust was, dat meisje te hooren zingen. Hij zuchtte. Het zou gauw afgehooren zijn. Zijn vrouw had dus nog niet met haar gesproken. Zij was nog bezig den noodigen moed te verzamelen en de juiste woorden te zoeken voor die onvermijdelijke mededeeling; in de eenzaamheid van de eetkamer raapte zij al haar krachten bijeen.

Plotseling kwam het meisje den tuin in.

„Meneer,” vroeg ze, „mag ik een stuk of wat van die anjelieren plukken voor op tafel?”

„Ja, M., natuurlijk mag je dat — eh, ik bedoel, Marietje.”

„Ik wou de tafel zoo mooi mogelijk versieren, weet u. ter eere van den feestdag.”

Hij volgde haar bewegingen, terwijl zij de bloemen plukte; zij deed het heel zorgvuldig, op de manier die hij haar geleerd had. Zij zong niet langer, maar neuriede nu en terwijl zij vlug en aandachtig bezig was leek zij niet minder gelukkig dan een van de vogeltjes, die hun lied uitschalden in den plataan.

„Asjeblieft,” zei ze, toen ze zes bloemen afgeplukt had. „Ruikt u eens. Zijn ze niet zalig?” En onderwijl hield zij hem het bosje onder zijn neus. „Ik zeg maar zoo, meneer, voor die anjelieren verdient u van het jaar een groote pluim op uw hoed.”

„Dank je wel, beste kind,” antwoordde hij, terwijl hij zich bukte en hoorbaar snoof. Maar vlug richtte hij zich weer op en fluisterde: „Daar heb je gelijk in, Marietje, maar ga door met je werk.”

„Ik ben er al bijna mee klaar,” zei ze vroolijk. „Alleen heb ik de tafel nog niet afgeruimd, omdat ik mevrouw niet wou storen. Ik hoop maar dat ze nu een lekker tukje doet; daar zal ze van opknappen.” Zij had niet de minste notie, wat haar boven het hoofd hing. Van Meerveld oogde haar na, toen zij naar de keuken terugging, met de bloemen in de hand; een aardig figuurtje in die gebloemde jurk, haar tengere schouders achteruit gebogen, haar hoofd rustig, bijna uitdagend geheven, als van iemand, die tevreden is met het heden en alle vertrouwen heeft in de toekomst.

„Wat ik zeggen wou. . . .” Zij had zich eensklaps omgedraaid. „Bij al die emotie heb ik nog vergeten te vertellen, dat de boot-expres vanmorgen in twee afdeelingen voorbij is gekomen.”

„Is 't toch?”

„Ja, ze hadden er twee flinke treinen van gemaakt. Twee Pullmans en aan den tweeden hingen zeven wagons. Van den eersten heb ik ze niet geteld.” En daarmee verdween ze.

Van Meerveld stak een pijp op, wandelde den tuin verder in en bleef staan kijken naar het hok op de

open plek, waar Marietje met zijn toestemming 'n reuzenkonijn hield. Die konijnenliefhebberij had hij altijd aardig gevonden, vooral wanneer het beestje zoo nu en dan eens de beenen nam. Voor zij den vluchteling te pakken kregen hielden hij en Marietje een opwindende jacht en onderwijl stond de vrouw des huizes dan in de open tuin deur zóo hartelijk te lachen, dat zij er moe van werd. Hij keek naar den windwijzer, dien hij voor Marietje gemaakt had en die hoog boven het konijnenhok uitstak. De windwijzer had het model van een vliegtuig en hij en Marietje hadden hem in hun vrije nurtjes geknutseld; hij nam het houtwerk voor zijn rekening, zij bevestigde de stutten van ijzerdraad en spande de touwtjes.

Al dat hartelijke, vertrouwelijke gedoe gaf den eersten tijd niets, maar nu zag hij wel in, dat hij er niet mee door had moeten gaan. Dat was verkeerd geweest. Daar kwam nu 'n hoop last en misère van, die anders achterwege zouden zijn gebleven. Zonder diengezelligen omgang zou het ontslag van M. niet zoo'n pijnlijke geschiedenis zijn geworden. M., ja, zoo had hij haar genoemd, toen ze hier nog pas in dienst was — zoo'n kind nog in een korte jurk en met 'n lange vlecht op haar rug, dat de gewoonte bleek te hebben alles met „M. Beers” te onderteekenen. Dat had hij direct zoo komiek gevonden. Wanneer zij uitging, liet zij kleine notities achter op het leetje in het portaal: Visch halen. Ben in tien minuten terug. M. Beers. — Ik heb uw boordeknoopje gevonden. 't Lag onder uw bed. M. Beers. Enzoovoort.

Terwijl hij daar bij het konijnenhok stond en al die dingen overdacht, herinnerde hij zich ook dat zijn vrouw, toen zij het kleine meisje pas hadden, bijna al het werk zelf deed. Oorspronkelijk was het plan geweest, dat zij het een beetje gemakkelijker zou krijgen, zonder evenwel veel hulp te eischen van haar onbedreven assistente, die per slot van rekening nog een kind was. Maar Marietje groeide flink op en deed allengs meer en meer, tot zij op den dag van vandaag alles deed. Zij hield van werken; zij was ijverig van aard, waardoor zij altijd wat te doen vond, ook waar je het 't allerminst zou verwachten. Zij vulde aan, wat er ontbrak en haastte zich om je wenschen te voorkomen — denk alleen maar eens, hoe zij strijk en zet iederen avond zijn pantoffels naar beneden haalde.

„Marietje,” zei mevrouw van Meerveld, terwijl zij de deur van de huiskamer openmaakte, „kom eens even hier, alsjeblieft. Ik wilde je 'n oogenblik spreken.”

Van Meerveld was naar binnen gegaan en treuzelde even in het portaal. Toen greep hij zijn strootheid en met een knikje en een wenk in de richting van zijn vrouw liep hij de straat op.

Hij maakte een ferme wandeling en toen hij omstreeks vijf uur terugkwam, bleef hij een poosje in het portaal staan luisteren. Het huis scheen beklemmend stil, maar toen hij wat aandachtiger luisterde hoorde hij de voetstappen van M. in de keuken. Zij was bezig thee te zetten, zooals gewoonlijk, maar zij zong niet en neuriede zelfs niet.

Zijn vrouw zat met een hoogrood gezicht in de huiskamer en fluisterde hem toe:

„'t Is gebeurd. Ik heb haar alles verteld, met alle argumenten erbij.”

„Enne... hoe nam zij het op?”

„O, dat viel best mee. Ik zag natuurlijk wel, dat 't een groote teleurstelling voor haar was. En dat gaf me echt een vervelend gevoel.” Zij bewoog nerveus haar handen, fronste het voorhoofd en zag haar echtgenoot aan. „Ja, zie je, het meisje is dol op ons... en dat maakt het veel moeilijker dan ik gedacht had. Dat is juist het nare — het meisje is zoo buitengewoon aan ons gehecht. Maar enfin, het moest gebeuren en het is gebeurd. Nu is het voorbij.”

„Hulde ze niet, ging ze niet te keer?”

„Hier in ieder geval niet. Maar achter zal ze wel een deuntje gehuild hebben. Stil!”

Van Meerveld liep schielijk naar het raam en stond dus juist naar buiten te kijken, toen Marietje binnenkwam met de thee. Ongemerkt begluurde hij haar,

IN DE BEIERSCHE ALPEN

(FOTO Dr. PAUL WOLFF)

toen zij den theeboel op zijn plaats zette en hij ontdekte, dat zij bleek was en roode randen om haar oogen had. Bovendien zag zij er opeens zwak en minnetjes uit; haar schouders zakten af en al het kwieke, elastische scheen uit haar bewegingen te zijn verdwenen.

„De thee staat klaar, mevrouw,” zei ze bedrukt; en toen zij vlak langs hem heen de kamer verliet, merkte hij op, dat haar lippen trilden.

Zij dronken hun thee, zonder veel animo.

In hun souper hadden zij al even weinig trek. M. keek hen aan met stil verwijt. Het was duidelijk, dat zij zich diep ongelukkig voelde. Toch toonde zij zich heel waardig. Door geen woord of gebaar liet zij merken dat zij zich gekrenkt voelde, maar het ontging Van Meerveld niet, dat zij met opzet zijn blikken vermeed.

's Avonds spraken ze weer over haar.

„Hoe lang is ze nu bij ons geweest?” vroeg Van Meerveld.

„Vijf jaar.”

„Dat is 'n heele tijd, hè? Hoe oud is ze nu?”

„Negentien. Binnenkort wordt ze twintig.”

„Och!” Nu volgde er 'n lange stilte, eer Van Meerveld weer sprak. „Wat dunkt je,” zei hij zachtjes en vol gevoel, „zouden we niet tot een soort compromis kunnen komen?”

„Wat bedoel je?”

„Kijk, ik bedoel: als we haar nu eens eerst aan het verstand brachten, wat er van haar verwacht wordt in den stand, waarin we voortaan zullen verkeerden... dan konden we haar voorstellen om nog een poos te blijven, bij wijze van proef...”

Zijn vrouw bewoog haar handen zoo onrustig, alsof ze pijn had, maar zij antwoordde flink:

„M'n beste, ik begrijp wat jij voelt. Nu je het meisje van streek ziet, raak je zelf ook van streek. En mij gaat 't net zoo. Maar toch moeten we zorgen, dat ons oordeel niet door het gevoel wordt beïnvloed. Ssst! Geen woord meer.”

Marietje kwam binnen met zijn pantoffels. Ze zette ze neer op het plekje in den hoek bij den haard, waar ze altijd kwamen te staan, 's zomers en 's winters; maar vanavond bood ze hem niet aan zijn schoenen te helpen uittrekken.

„Uw tuinhandschoenen heb ik nog eens gewaschen,” zei ze toonloos. „En uw flanellen overhemd en de drie boorden zijn gestreken. U kunt ze vinden in de bovenste lade links.”

„Eh... dank je wel, Marietje.”

„Wel te rusten, mevrouw. Wel te rusten, meneer.”

„Wel te rusten, Marietje.”

Van Meerveld kreeg den indruk, dat haar oogen vol tranen stonden en dat zij haar zelfbeheersching verliezen zou, als zij nog een oogenblik langer in de kamer bleef. Toen zij vlug wegliep, maakte zij een geluid, alsof ze snoof of snikte.

Den volgende dag was het zonderling stil in huis; beiden misten den lach en de opgewektheid, waarmee Marietje gewoonlijk de ruimte vulde. Dat was onverdraaglijk, want de macht der gewoonte, hetzij goed of kwaad, is bijzonder groot. En het mocht dan goed zijn of niet, ze waren op den duur gewend geraakt aan het zingen op de trap, aan de familiarscherps en de vrijmoedige grapjes — in één woord, aan al de ongedwongenheid, waaraan zij nu zelf een eind gemaakt hadden.

Aan het ontbijt had Marietje iets uitdagends. Zij zette de schalen zóo hard neer, dat mevrouw er onthutst van raakte en vreesde, dat er een uitbarsting zou volgen. Na het ontbijt zei ze, dat Marietje een beetje uit haar humeur was, maar haar man was bang, dat zij die houding alleen had aangenomen, om haar verdriet te verbergen. Aan het diner negeerde zij een poging van meneer om haar in het gesprek te betrekken. Dat werkte op zijn zenuwen. Het ongemak en de beklemming werden met ieder uur erger, en hij kon zich niet voorstellen, dat hij dit nog dertig dagen vol zou kunnen houden — en zoo lang zou het nog duren, eer Marietje vertrok.

Hij opperde het denkbeeld, haar een mooi cadeautje te geven — werkelijk iets moois — en haar dan maar meteen weg te sturen.

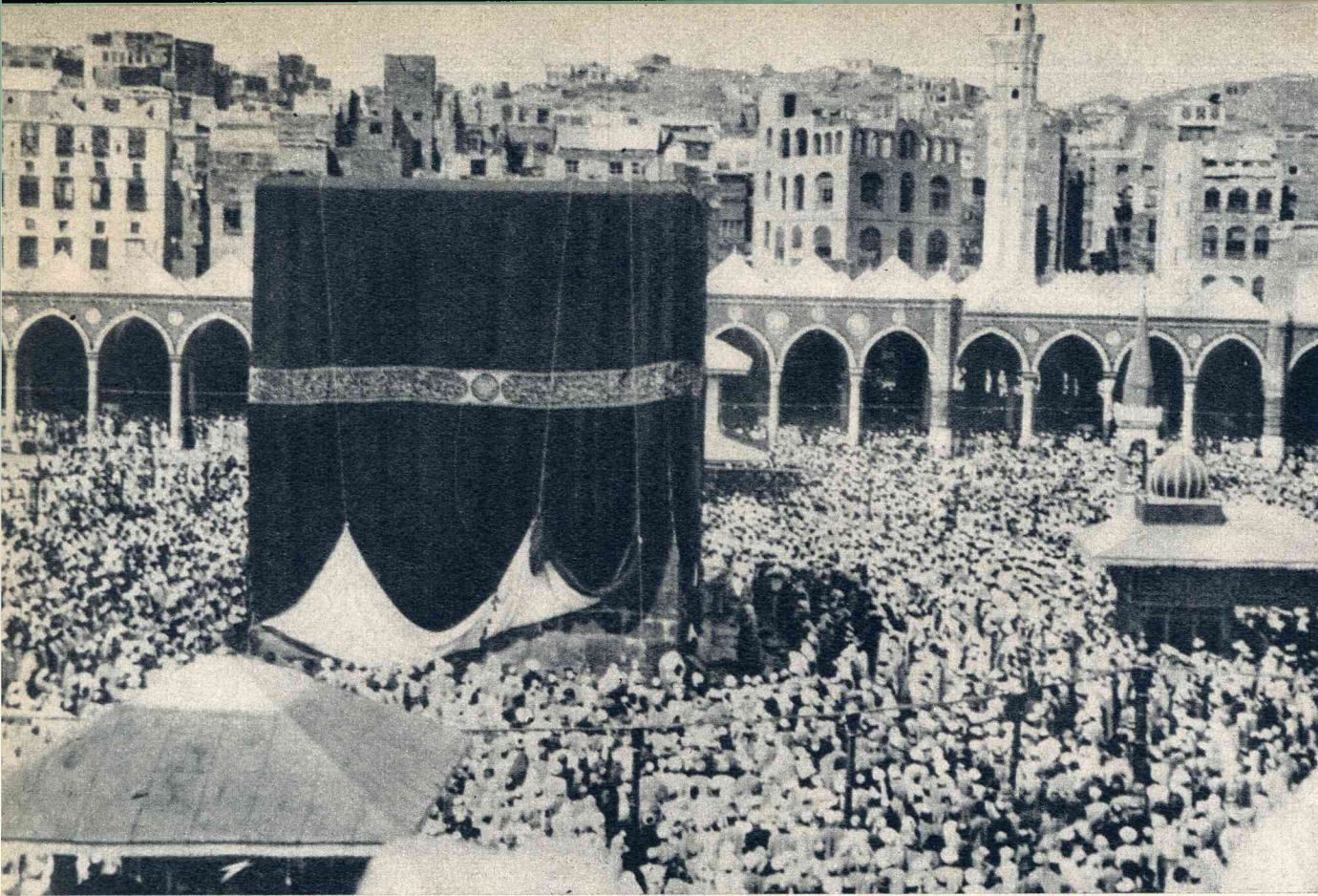
Maar mevrouw bracht daar tegenin, dat er onmogelijk sprake van kon zijn: het zou het meisje nog maar meer van streek maken, omdat zij het als iets onbillijks en onvriendelijks beschouwde.

„Over een dag of twee is ze er wel overheen. Na de thee zal ik eens rustig met haar praten... Trek 't je nu maar niet meer aan.”

Wat kon hij er aan doen, dat het hem zoo dwars zat? In zijn veranderde omstandigheden had hij honderd dingen, waaraan hij zijn aandacht moest besteden, en nu nam dit ontslag van M. hem heelmaal in beslag. Plotseling werd hij aangegrepen door een prikkelige opstandigheid, en hij kreeg een benauwend besef van de onrechtvaardigheid en wreedheid van het lot. Als het er op aankwam, was het absoluut onbillijk dat hij zoo gekweld werd. Hij had het recht, zich in zijn eigen huis op zijn gemak te voelen en die vervelende kwesties, op welke manier dan ook, zoo gauw mogelijk opgelost te zien. Het meisje moest blijven, ofwel onmiddellijk ophoepelen, zoodat hij met rust gelaten werd. Daarbij, voor den drommel, wat had die ouwe fees van 'n mevrouw Baarman zich met hun zaken te bemoeien? „Ik ben baas in eigen huis en als het mij belooft goed te vinden dat mijn dienstboden vrij tot me spreken, dan behoef ik daar toch zeker de toestemming van mevrouw Baarman niet voor te vragen!”

Maar ofschoon zijn woede maar heel kort duurde, moest hij toch bekennen, dat er een zekere mate van

Slot op blz. 11

De vermaarde Kaäba te Mekka, waar de heilige steen reeds voor de komst van Mohammed werd vereerd. Elke volgelinge van den profeet droomt steeds van een pelgrimsreis naar dit oord. (Archiefoto)

DE KRUISTOCHTEN

God wil het! God wil het! Deze kreet klonk in het jaar 1095 uit den mond van duizenden, die in het stadje Clermont (Z.O.-Frankrijk) bijeengekomen waren om den paus te hooren spreken. 't Was een gure Octoberdag. De toeloop was zóó groot, dat velen in de stad geen onderkomen konden vinden. Zij hadden den kouden nacht in tenten buiten in het veld moeten doorbrengen. Maar toen, aan het einde van de vergadering, de paus sprak en iedereen aanspoorde om ten strijde te trekken tegen den Islam, doortintelde een vurige geestdrift de verkleumde ledematen der talrijke toehoorders. Naar het oosten zouden ze gaan, naar Palestina, het Heilige Land van de christenen, en de plaatsen, waar Jezus geleefd en gepredikt, waar Hij den vreeselijken kruisdood was gestorven, ontrukken aan de schennende handen van de Mohammedanen. Tienduizenden legden de kruistochtgelofte af.

God wilde het immers!

NAAR DE LANDEN DER MOHAMMEDANEN

Wie waren die Mohammedanen, en hoe waren ze in het bezit van Palestina gekomen? Om deze vragen te kunnen beantwoorden, moeten we iets vertellen van den Arabischen profeet Mohammed, stichter van een nieuwen godsdienst, en van zijn land, het dorre Arabië.

Op de landkaart heeft het schier-eiland Arabië den vorm van een rechthoek, aan drie zijden door de zee en aan één kant door een woestijn begrensd. In den zomer ligt het land als neergeslagen onder het geweld van een fellen zonnebrand, in den winter strijken ijzige winden over de kale rotsen en zwartgrijze steppen. De plantengroei is schaarsch. Alleen de kameel is in staat om zich met de harde stekelplanten in het leven te houden. En bij den kameel hoort zijn parasiet, de Bedoein, de taale, ruwe zoon der woestijn, gehard

ONS LAND EN ZIJN HISTORIE

tegen honger en dorst, tegen heete zandwinden en striemende noorderstormen. Niet alle deelen van Arabië zijn zoo slecht door moeder natuur bedeed. In 't oosten, waar bergen tot tweeduizend meter hoog oprijzen, liggen vruchtbare dalen en begroeide hellingen, een paradijs in de oogen van den woestijnbewoner, en ook voor den koopman uit Mekka, die hier zijn buitenverblijf bezat. Want in den zomer was het in deze stad niet uit te houden. „Verstikkende warmte, doodende wind, wolken van muggen,” zoo karakteriseert een Arabische geograaf Mekka. De lage, kleine huizen stonden gegroepeerd om een plein, waarop de Kaäba stond, een tempel met een

heiligen steen, waar de bijna eenige bron, Zem-zem, kostbaar water leverde. Waaraan dankte deze weinig aantrekkelijke stad haar ontstaan, waarom groeften in dit onherbergzame oord menschen samen?

Mekka was een middelpunt van handelswegen. Van het noorden en het zuiden kwamen er karavanan van honderden kameelen, rhythmisch stappend op den monotonen zang van den karavaanleider. Dan werd er gehandeld en gesjacherd, winsten werden verdeeld,

leeren kennen. Wanneer hij die godsdiensten, met hun eenen God, met hun profeten en heilige boeken, vergeleek met de religie van zijn landgenooten, moest deze vergelijking wel zeer in het nadeel van de laatsten uitvallen. En was de politieke verdeeldheid van Arabië niet het gevolg van het gemis aan één godsdienstige overtuiging? Als er in Arabië ook een profeet opstond om een nieuwen, levenwekkenden godsdienst te verkondigen, als hij eens die profeet was. . . . Telkens kwamen deze gedachten opnieuw

in zijn geest op, hij kreeg visioenen, waarbij hemelse gedaanten hem verschenen en hem aanspoorden, om 'n nieuwen godsdienst te verkondigen. Ten slotte werd het hem duidelijk: hij was de profeet, hij moest verkondigen, dat Allah de eenige ware God was.

Openlijk treedt hij op als Godsgezant, om zijn medeburgers den Islam (= onderwerping) te prediken.

De groote poort van Mekka, de heilige stad der Mohammedanen. (Archiefoto)

plannen voor nieuwe ondernemingen gemaakt en. . . . geld geleend. Want in de zevende eeuw is de voornaamste handel van Mekka de geldhandel; de kopstukken van de stad zijn bankiers. Een karavaan bijeenbrengen kost geld, veel geld. Kameelen moeten gekocht worden, drijvers worden gehuurd, een karavaanleider wordt aangesteld. De kapitalisten van Mekka leenden dat geld, tegen een rente van honderd procent en meer, aan de kooplieden. De risico immers was zeer groot. Langs den heelen karavaanweg loerden woestijnroovers op den vetten buit. Men moest plundering soms afkopen door een flinke som te betalen aan ieder Bedoeinenhoofd, door wiens gebied men trok. Renboden zorgden er voor, dat men in Mekka steeds op de hoogte bleef van het wel en wee van de karavaan. Was de onderneming gunstig verlopen, dan bracht een bode, de *basir*, het goede bericht naar de stad. Met gejuich en tromgeroffel werd hij ontvangen. Was de karavaan onderweg beroofd, of getroffen door een verstikkenden zandstorm, dan bracht de *nadir*, de onheilbode, de verpletterende tijding. Met gescheurde kleeren en luid jammerend op zijn kameel gezeten, waarvan hij de ooren doorboord had, zoodat het dier brulde van pijn, kwam hij de stad binnengereden. Groote verslagenheid heerschte dan alom; met koortsachtige haast werd een hulpkaravaan gevormd om nog te redden, wat gered kon worden.

Behalve een economisch centrum was Mekka ook een godsdienstig middelpunt. De heidensche Arabieren togen elk jaar naar Mekka om den heiligen steen te vereeren; zeven maal liepen ze rond de Kaäba.

Een politieke eenheid vormde Arabië niet. De talrijke onafhankelijke stammen voerden verbitterde oorlogen met elkaar, volgens de harde wet: oog om oog, tand om tand.

Omstreeks het jaar 570 na Christus werd Mohammed te Mekka geboren. Van zijn jeugd weten we weinig. Als jongeman werd hij karavaanleider en doorkruiste heel Arabië, kwam zelfs in Syrië en waarschijnlijk nog verder. Later huwde hij met een rijke weduwe, wier karavanan hij goed geleid had. Zijn huwelijk bevrijdde hem van aardse zorgen, ongestoord kon hij zich aan zijn overpeinzingen en droomerijen overgeven. Op zijn reizen had hij het Jodendom en den christelijken godsdienst

Veel succes in Mekka had hij niet. Geen profeet wordt in zijn eigen land geëerd, zegt het spreekwoord terecht. Spoedig schudde Mohammed het Mekkaansche stof van zijn sandalen en op den zestienden Juli 622 trok hij naar de naburige stad, Jathrib, dat sinds dien tijd El Medina, de stad van den profeet, werd genoemd. Dit vertrek werd het jaar 1 van de Mohammedaansche jaartelling. Volgens het Arabische recht betekende de verhuizing van Mohammed een oorlogsverklaring aan zijn vroegere stadgenooten.

In Jathrib kreeg hij spoedig 'n grooten aanhang. Dan begint de oorlog met Mekka. Eerst wordt 'n Mekkaansche karavaan geplunderd, dan volgt in 630 de verovering van Mekka. De eerste heilige oorlog is een succes: de politieke ontwikkeling van den Islam is begonnen.

De uitbreiding van den Islam

Als Mohammed in 632 sterft, is de heele bevolking van Arabië onderworpen aan het gezag van „Allah en zijn

profeet". De familieleden kiezen een opvolger een kalief, en deze kaliefen hebben kans gezien om in een eeuw tijd een rijk te stichten van den Atlantischen Oceaan tot den Indus. Voor-Azië, waar Palestina ligt, het noorden van Afrika en een groot deel van Spanje werden veroverd.

Hoe is die groote uitbreiding van den Islam te verklaren? Mohammed en zijn opvolgers hebben gebruik gemaakt van de hartstochten

van den Arabier, van de onrust, die zijn zwerversbloed feller doet kloppen, van de zucht naar buit, die leeft in den roofridder van de groote woestijn. De Islam bracht de noodzakelijke politieke eenheid, hij rechtvaardigde roof en plundering door de idee van den heiligen oorlog te propageeren. De Islam hief den Arabier op uit zijn veelgodendom en bracht hem tot het geloof aan den eenen Allah; hij maakte hem den gelijke, neen, den meerdere van Jood en christen, door hem te geven den grootsten der profeten, Mohammed, en het boek der boeken, den Koran.

Het land waar de geschiedenis der kruistochten zich afspeelt. In Arabië de steden Mekka en Medina, waar de politieke ontwikkeling van den Islam begon. Gestippeld is aangegeven de route, die de eerste kruisvaarders na hun vertrek uit Konstantinopel volgden. Aan den Nijlmond de stad Damiate, die in 1219 door Willem I van Holland werd ingenomen.

„God wil het!” Paus Urbanus II roept de scharen te Clermont op voor den tocht naar het Heilige Land.

Dit groote Mohammedaansche rijk werd een gevaar voor de christelijke wereld. De Islam deed aanvallen op alle landen van Zuid-Europa. De kusten van Frankrijk en Italië werden geplunderd; de Middellandsche Zee dreigde een Mohammedaansche binnensee te worden. Noodzakelijk werd, dat

de westersche christenheid den strijd tegen den Islam begon. Dit is de hoofdoorzaak van de kruistochten. Een bijoorzaak was het verlangen om Palestina aan de Turken te ontrukken en de bedevaarten naar de heilige plaatsen — sinds eeuwen hadden pelgrimstochten plaats gehad — weer mogelijk te maken. Dat deze laatste gedachte bij vele kruisvaarders een voorname plaats inneemt, vindt zijn verklaring hierin, dat de „bevrijding van het H. Graf” een leus was, die meer tot de verbeelding van den christelijken middeleeuwer sprak dan de min of meer kleurloze uitdrukking: „strijd tegen den Islam”.

De kruistochten

In het jaar 1096 zette de eerste kruistocht zich in beweging. Langs Rijn en Donau trok men naar Konstantinopel. Hier werd het leger overgezet naar Klein-Azië. Spoedig kreeg men, behalve met den vijand, te strijden tegen hitte, dorst en ziekten. Enkele aanvoerders scheidden zich van het kruisleger af en stichtten hier en daar eigen staatjes. Ten slotte kreeg het uitgeputte leger in Juni 1099 Jeruzalem in 't zicht. Een hevige ontroering maakte zich van allen meester, toen zij de „onsterfelijke stad” voor zich zagen liggen. Maar zij had een flinke bezetting en werd stevig verdedigd.

De kruisvaarders bereiken Jeruzalem. Ontroerd zinken de krijgslieden op de knieën als zij de „onsterfelijke stad” in de verte zien liggen.

Den vijftienden Juli 1099 werd Jeruzalem ingenomen.

Vele ridders meenden, dat zij nu hun gelofte volbracht hadden en keerden naar het vaderland terug. Maar de vijand was wel verslagen, maar lang niet vernietigd. Spoedig komt hij terug en doet herhaalde aanvallen op de christenstaatjes en op Jeruzalem. Er worden boden naar West-Europa gezonden om hulp te vragen. Een nieuw kruisleger zet zich in beweging en komt den benarden christenen te hulp. Maar ook dit leger vertrekt weer en dan herhaalt zich de geschiedenis. Zoo zijn de vele kruistochten — zeven groote, benevens enkele kleinere — te verklaren, die tusschen de jaren 1096 en 1270 naar het oosten trekken. Van een dezer kruistochten, den *Hollandschen* of *Frieschen kruistocht*, zullen we iets meer vertellen.

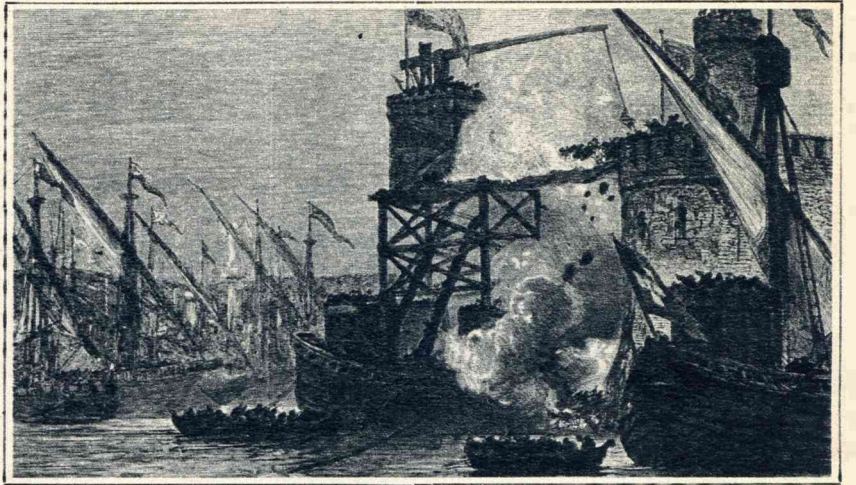
Nederlanders gaan ter kruistocht

Deze kruistocht, die twee jaar duurde, werd gepredikt door een geestelijke, Olivier van Keulen, die zelf den tocht heeft meegemaakt. Leider was graaf Willem I van Holland. De deelname was zeer groot. Men koos den zeeweg. Aan de zuidkust van Engeland vereenigden zich de Friesche, Hollandsche en Duitsche vloten, samen ruim tweehonderd welbemande en goed bewapende koggen. Den vijfentwintigsten Juli werd Lissabon bereikt. Hier ontvingen zij een verzoek van de Portugeezen om hen te helpen in hun strijd tegen de Mooren, zooals de Mohammedanen in Spanje genoemd werden. Een deel der Friezen weigerde. Zij waren uitgevaren om in Palestina te vechten en niet elders. Met tachtig koggen zeilden ze verder. Maar de overigen, onder leiding van graaf Willem, bleven. Hun strijd met de Mooren werd een succes. Twee kaliefen en veertien duizend Saracenen vielen op het slagveld, terwijl een nog veel grooter aantal gevangen werd genomen. De Hollanders en Duitschers overwinterden in Lissabon. In het voorjaar van 1218 stak de vloot weer in zee. Een hevige storm in de Middellandsche Zee verstrooide de schepen, zoodat ze niet alle tegelijk in Acre, de landingsplaats in Palestina, aankwamen. Ze troffen daar hun Friesche tochtgenooten.

Onze Friezen hadden zich onderweg ook duchtig

geweerd. Windstilte had hen gedwongen, het anker te laten vallen voor de Portugeesche stad Santa Maria, die in het bezit van de Mooren was. Men besloot om de stad aan te vallen. Een Fries zag, dat een Saraceen zich langs een touw van den muur liet zakken. Hij doodde hem, klonk langs hetzelfde touw naar boven en plantte zijn banier op den toren. Daarna werd de poort opengebeukt, de Friezen stormden de stad binnen, plunderden haar en staken toen de sterke vesting in brand. Langs de kusten van Spanje en Frankrijk voeren ze verder. In Italië overwinterden ze, om dan 't volgend voorjaar naar het H. Land over te steken.

Olivier van Keulen gaf den kruisvaarders den raad om eerst Egypte, het bolwerk van den Islam, te veroveren. Had men dit land in handen, dan zou men zonder veel moeite Palestina kunnen innemen. Zoo zeilde de vloot naar een der monden van den Nijl. Daar lag de sterke stad Damiate, een der poorten van Egypte. Weinig belegeringen zijn zoo beroemd als die van deze stad, waarbij in het bijzonder de Hollanders en de Friezen zich door groote dapperheid onderscheidten. Damiate was een zeer sterke vesting, omgeven door een diepe gracht en een driedubbelen muur. Bovendien stond in den Nijl, tusschen de stad en een eiland in den mond, een zware toren, door een ketting met de stad verbonden. Deze sterke moest eerst genomen en de ketting verbroken worden, eer men Damiate zelf kon belegeren. Tweemaal werd de toren bestormd, maar zonder resultaat. De bezetting verdedigde zich hardnekkig en liet een regen van Grieksche vuur — een stof, die onder water bleef branden — op de aanvallers neerdalen. Toen de

De Hollandsche en Friesche kruisvaarders verwierven zich roem bij de inname van de sterke vesting Damiate, gelegen aan een der monden van den Nijl.

kruisvaarders den moed begonnen te verliezen, bracht Olivier van Keulen redding. Onder zijn leiding werd op twee stevig aan elkaar verbonden koggen een houten toren gebouwd, omgeven door natte huiden als bescherming tegen het Grieksche vuur. Aan dezen toren was een ladder verbonden, die dertig ellen buiten den voorsteven der koggen stak.

Met groote moeite gelukte het om het gevaarte naar den zwaren steenen toren in den Nijl te brengen. De ladder kwam te rusten op een steenen rand en zoo was de verbinding met den vijand tot stand gebracht. Een jonge ridder uit Luik bereikte het eerst de hovenste verdieping van den toren, onmiddellijk gevolgd door den Fries Hajo uit Wollega. Gewapend met een dorschvlegel, omwonden met ijzeren kettingen, sloeg hij alles neer, wat hem in den weg trad. Andere kruisridders volgden en weldra wapperde de kruisvaan van den toren. Maar hiermede was de strijd nog niet ten einde. De Saracenen staken onder in den toren een vuur aan, zoodat de aanvallers door rook en hitte verstikt werden en over de ladder weer op de schepen moesten gaan. Maar nu liet men de ladder neer tot aan den voet van den toren, klonk omlaag en een vuur werd voor de poort aangestoken. Ten slotte gaven de Saracenen zich op lijfsbehoud over. Het beleg van Damiate kon niet met kracht worden doorgezet. De vijand had voor de stad verscheidene schepen laten zinken en er verliep een geruime tijd, eer die hinderpalen uit den weg geruimd waren. Dit talmen duurde velen kruisvaarders te lang en daarom keerden in den herfst van 1218 talrijke koggen naar het vaderland terug. Graaf Willem bleef en hij smaakte het genoeg om in November 1219, na een beleg van zeventien maanden, het uitgehongerde Damiate in te nemen; daarna vertrok hij met zijn Friezen. De rest van het leger werd door overstroming van den Nijl, door pest en gebrek aan levensmiddelen gedwongen, de stad weer terug te geven. Het eenige resultaat van dezen kruistocht was een roemvolle bladzijde in de geschiedenis van Nederland.

Gevolgen van de kruistochten

In 1291 verloren de christenen de laatste stad, die zij nog in het oosten bezaten, namelijk Acon. Waren de kruistochten dus mislukt? Neen, want het hoofddoel, de verzwakking van de Mohammedaansche wereldmacht, was wel bereikt.

In Portugal, Spanje, op Sicilië en in een deel van Voor-Azië was de Islam teruggedrongen; waren de kruistochten niet ondernomen, dan had Oost-Europa al veel vroeger geleden onder de plaag der Turken.

De kruistochten brachten ook materiele voordelen. In het oosten zagen de kruisvaarders allerlei hun onbekende dingen en gewassen, zooals de rijst, de asperge, het suikerriet, den citroen en den sinaasappel, den windmolen en waarschijnlijk het buskruit. Het Avondland had dus nog heel wat te leeren en na de kruistochten zien we dan ook in Europa op verschillend gebied een grooten vooruitgang. Voor Nederland is de windmolen — een vreemde deling dus — wel zeer karakteristiek geworden. Zijn collega, de watermolen, heeft ons land onschatbare diensten bewezen in den strijd tegen het binnenwater.

W. W. REYS

Voordat Jeruzalem op 15 Juli 1099 werd ingenomen, sloeg de bezetting enkele keeren de belegeraars af. — De terugtocht der kruisvaarders na de tweede mislukte bestorming der muren.

De sneltrein uit Madrid botste op vijftig kilometer van Saragossa in volle vaart tegen een sneltrein uit de richting van Barcelona. Bij dit verschrikkelijke spoorwegongeluk kwamen vijftig personen om het leven en werden vele anderen gewond. (Foto Ass. Pr.)

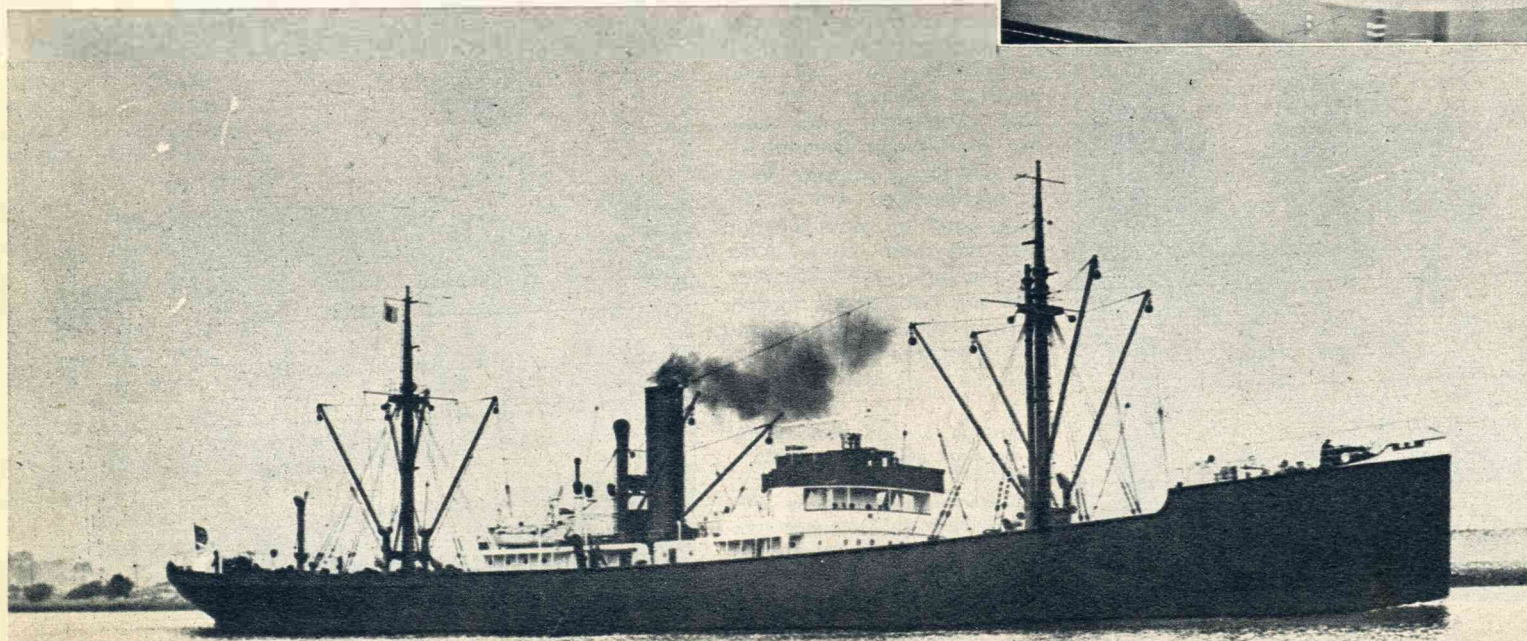
Buitenlandsch nieuws

Precies honderd jaar geleden werd het stoffelijk overschot van Napoleon van St. Helena naar Frankrijk teruggebracht. Ter gelegenheid van dit feit heeft de Führer aan het Fransche staatshoofd, maarschalk Pétain, medegedeeld, dat hij besloten had de aardsche resten van Napoleon's zoon, den hertog van Reichstadt, het Fransche volk aan te bieden ter bijzetting in den Dôme des Invalides te Parijs. Onze foto laat zien hoe de zware bronzen kist uit de Capucijner groeve te Weenen wordt gedragen, waar ze meer dan honderd jaar gestaan heeft. (Foto Ass. Corr.)

Een moderne plastiek uit porselein op de tentoonstelling „Goethe en het porselein” in het Thüringenhaus te Berlijn. (Foto Holland)

Het s.s. Helgoland van den Norddeutschen Lloyd voer over den Atlantischen Oceaan en liep veilig een Duitse haven binnen. (Foto Holland)

Ervaringen in en om een oud stadje

Nadat ik mevrouw Gerritsen bij haar woning had afgezet — de goede dame had met veel plichtplegingen afscheid van mij genomen en mij nogmaals haar verontschuldigen aangeboden, die ik uiteraard hoofsch teruggewezen had — verzocht ik Johan mij naar een gerenommeerd hotel te brengen, waar ik mij voorgesteld had, eenigen tijd te wonen, totdat mijn huis in gereedheid zou zijn gebracht.

En zoo stopte het koetsje op een gegeven oogenblik, waarna Johan het portier opende: „Uw hotel, dokter,” baste zijn zware stem. Ik steeg uit en bleek mij voor den ingang

Uit de memoires van een dokter

2

van hotel „Het Zeepaard” te bevinden. Althans, dien naam ontijferde ik met eenige moeite in het flakkerende licht van de beide bolle gas-lampen, die de entree trachtten te verlichten.

Hij bleek mij inderdaad goed geleid te hebben, want „Het Zeepaard” ontpopte zich als een huis van standing. De eetzaal, waar ik mij een plaatsje had gezocht — dat „zoeken” is overigens een mij uit de pen gevloede gewoonte-uitdrukking, want ik was de eenige, die er op dat uur vertoefde — was een langwerpige lokaal, statig gemeubeld en door het roode pluche der stoelbekleding en de daarbij passende portières had zij een huiselijk aanzien, hetgeen nog meer tot uitdrukking kwam toen de kellner te mijner eere de gasarmen langs de wanden, die met magere pitjes gloeiden, aantrok.

Ik bestelde een bescheiden maaltijd en deelde den kellner tegelijkertijd mede, dat ik van plan was eenige dagen te blijven logeeren, waarop hij me prompt liet vreemdelingen-register bracht met het beleefde verzoek, dat in te willen vullen, hetgeen ik deed. Toen ik bij het vakje kwam, waar ik mijn woonplaats in moest vullen, aarzelde ik even. Woonde ik nu al in D. of nog niet? Ten slotte besloot ik, er toch maar D. van te maken. Dat ik daarmede aanleiding had gegeven tot het stellen van een puzzle in het hotel, kon ik op dat moment nog niet vermoeden, doch het werd mij duidelijk, toen bij het dessert, achter den mij bedienenden kellner, ook de oberkellner verscheen, met het register.

„U veroorlooft mij een kleine opmerking, mijnheer?” kwam hij met een beleefde buiging.

Ik zag hem vragend aan.

„Eh... u hebt waarschijnlijk een kleine vergissing begaan bij het invullen van het register,” zei hij met een nieuwe buiging.

„Een vergissing?” mompelde ik, doch ik begon lout te ruiken.

„Ja,” zei hij bedrijvig, het boek voor mij open slaande, „althans, dat mag ik aannemen. Kijk, u vult hier in als uw woonplaats D., maar eh... wij... eh...” Hij stamelde een oogenblik, in de veronderstelling, dat ik hem helpen zou, doch dat deed ik niet, en toen ging hij verder: „Wij kennen eigenlijk practisch alle families hier in de stad, doch u is ons vreemd in D. Als u niet kwalijk neemt, dat ik het zeg...”

„Ik neem niets kwalijk,” glimlachte ik, „want u kunt mij ook niet kennen. Ik woon namelijk van nu af aan in D...”

Hij keek mij weinig intelligent aan: „O...” zei hij, zijn vlotheid weer wat verliezend, „moet ik begrijpen, dat u hier komt wonen... dat u bij ons blijft wonen...”

„Precies... als u ten minste onder dat „ons” D. verstaat.”

Er kwam langzamerhand een glimlach op zijn gelaat... Ik zou haast zeggen: een stralende glimlach, als men dat, naar ik meen, niet uitsluitend van een jongedame pleegt te schrijven.

„Ik begrijp 't... o, ik begrijp 't,” zei hij met zichtbare opluchting. „Nu is mij alles duidelijk. Dan bent u onze nieuwe dokter in D. Ja, ja, wij hoorden van uw komst... en als u mij veroorlooft... mag ik u hartelijk welkom heeten, dokter, en in ons huis in 't bijzonder...”

Ik knikte glimlachend, doch dan vroeg ik: „Hoe wist u eigenlijk van mijn komst?” Hij scheen wat verlegen opeens. „Ja... ja...” zei hij aarzelend, „ik weet eigenlijk niet...”

„Och, spreekt u gerust,” zei ik grootmoedig, „ik vind het heelemaal niet belangrijk, hoor.”

„O, gelukkig,” zei de oberkellner weer, een vinnige handbeweging makend in de richting van den voortdurend om ons heendraaienden kellner, die kennelijk zijn ooren gespist had. „Ja, kijkt u eens... ons huis geniet de eer ook de D'sche sociëteit „De Vriendenschaar” te mogen herbergen en daar meende ik iets in dien geest te hebben opgevangen.”

„O juist...” knikte ik begrijpend. „Ja, dat is mogelijk.”

Makelaar Gerritsen, dacht ik, toen de oberkellner verdwenen was. Hij was practisch de eenige, die van mijn komst wist. Hij had mij dus reeds aangekondigd.

Ik stond op van de tafel en wandelde naar de leeskamer, waar ik de koffie gebruikte en een sigaar rookte.

Ik zat er een beetje te peinen over de toekomst en een programma op te maken voor den volgenden dag, toen ik achter mij de deur hoorde opengaan. Onwillekeurig wendde ik mij half om.

Een groot en wel-gebuikt man trad binnen. Hij droeg een lagen, platten boord, van voren breed gescheiden, en daarin lag, massief en zwaar, zijn vette, glimmende kin. Zijn ronde, rode wangen blonken als de appels uit de Betuwe en zijn kleine oogjes, van een onbestemde kleur, schitterden hartelijk. Het kleine, grijze kuifje, dat vroolijk rechtop stond op zijn ronden schedel, was in wonderlijke tegenstelling met de melancholieke, dichte, zwarte, sluik neerhangende snor. Een glanzend luster jasje omsloot zijn omvangrijke bovenlichaam.

Hij hijgde licht, toen hij snel op mij toetrad en een korte buiging maakte. Ik stond op van mijn stoel. „O neen...” zei zijn hartelijke stem. „Blijft u zitten. Ik hoorde van André, den oberkellner, dat u ons de eer aandoet... Ik mag me misschien even aan u voorstellen: Van den Berg, eigenaar van „Het Zeepaard”.

„Farnier,” glimlachte ik, mijn hand uitstekend. Toen reikte hij mij de zijne, een dikke, breede, goedhartige hand, die de mijne stevig drukte. Hij lachte even. „U permitteert?” vroeg hij dan, neerplofend in den stoel tegenover mij. „Ik had al van uw komst vernomen,” ging hij dan wat kortademig voort. „Ja, dat hoorde ik, van André,” zei ik. „Het gerucht

... en bleek mij voor den ingang van „Het Zeepaard” te bevinden.

schijnt mij vooruit gesneld.”

„Inderdaad,” lachte Van den Berg breed. „Er is niet veel, dat hier lang geheim blijft. Wij weten het natuurlijk van Gerritsen, die het eergisteren op de sociëteit vertelde. Niets bijzonders overigens, al heeft het een klein deininkje veroorzaakt bij uw twee collega's.”

„O ja...?” kwam ik geïnteresseerd.

„Uiteraard...” wuifde hij onverschillig met zijn dikke hand door de lucht. „'t Zou mij ook interesseeren, als ik hooren zou, dat zich een hotelier hier vestigen kwam... U excuseert de vergelijking, dokter?” Dat deed ik en zoo ging hij verder: „Maar ik geef u de verzekering, dat er bij de dames van dit stadje nóg meer beroering zal zijn, want die weten het natuurlijk ook. Als u mevrouw Gerritsen leert kennen...”

„Die ken ik al,” gaf ik ten antwoord.

„Hè...?” verbaasde zich de heer van den Berg.

Ik vertelde hem in 't kort van mijn reis en mijn kennismaking met mevrouw Gerritsen, al liet ik natuurlijk de wijze waarop onvermeld.

„O juist, juist... nu, maar wat u vanzelf nog niet weet is, dat, in vertrouwen gezegd, mevrouw Gerritsen de D'sche courant ver in de schaduw stelt, wat betreft haar publiciteit. En dan het pikante van uw geval: u gaat wonen in het huis van uw tante en van dat huis heeft de praatgrage gemeente van D. 'n soort spookhuis gemaakt... Ja, dat wist u natuurlijk niet,” schudde hij stil van pret.

Ik wist het inderdaad niet en toen vertelde de heer van den Berg mij, dat er na den plotseligen dood van mijn oude tante — zij was op een donkeren wintermorgen dood onder aan de trappen gevonden, waar zij blijkbaar den vorigen avond in het duister van afgevallen was — in D. allerlei geruchten waren rond gegaan, die weten wilden, dat de oude dame, die erg teruggetrokken leefde en zich met vrijwel niemand bemoeide, niet op normale wijze, ten gevolge van den val gestorven was, neen... er was daar iets geheimzinnigs gebeurd in het oude huis.

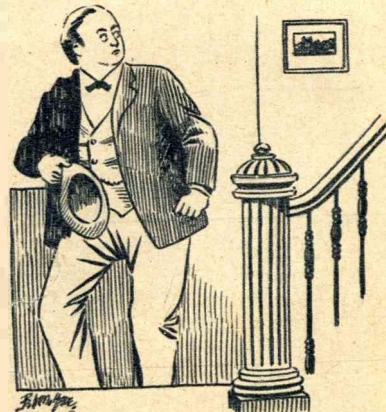
Ik moest om het verhaal van den heer van den Berg hartelijk lachen en daar stemde hij met graagte mee in.

„Wat een onzin,” zei ik toen.

„Ja, dokter, dat hoeft u mij niet te vertellen, maar begrijpt u, dat er om uw komst hier, juist door die geschiedenis, een bijzonder aantrekkelijk kleurtje hangt... voor de kwebbel-dames dan...?”

Ik begreep er alles van en nam mezelf voor, aan dat gepraat spoedig een einde te maken.

Hetgeen een nobel voornemen was, maar ik kan al wel direct neerschrijven, dat het mij weinig gebaat heeft. Jaren en jaren heeft het nog geduurd, voor het gerucht stierf, en zelfs toen waren er nog wel patiënten, die bij hun komst in mijn woning 'n angstigen blik naar boven wierpen, naar de trap, alsof zij daar mijn tante nog zouden zien verschijnen. En toen was het lieve mensch toch al meer dan een halve eeuw dood en begraven...

... een angstigen blik naar boven wierpen...

Een groot en welgebuikt man trad binnen.

M. KRIJGT ONTSLAG

Slot van blz. 5

ontrouw in school ten opzichte van zijn vrouw. Hij onderdrukte die opwellingen. Zijn vrouw kon het 't beste weten; wat zij dacht dat goed was moest gebeuren; alle lof voor haar trouwe, liefhebbende hart.

Na de thee spraken ze beiden met M. en zij informeerden met meer belangstelling dan ooit naar haar omstandigheden. Zooals zij alreeds wisten, had het meisje geen ouders meer en stond zij op niet al te besten voet met haar tante, een gevoelloos, onuitstaanbaar schepsel. Naar die tante moest zij gaan, als deze maand om was.

„Ze zal me best opnemen,” zei M. „Ten minste... als u 't me zwart op wit geeft, dat ik niets verkeerd heb uitgehaald.”

„O, maar dat doen we zeker,” viel mevrouw haar gretig in de rede. „Ik zal je een uitstekend getuigschrift geven en daar zal ik in zetten, dat we alleen maar afstand van je doen, omdat onze positie volkomen veranderd is.”

„En je hoeft geen onkosten te maken — ik bedoel buiten de gewone,” zei Van Meerveld.

„Ik wil niets anders hebben dan mijn loon, meneer, en verder geen cent.”

„Hè, dat moet je nu niet zeggen,” merkte mevrouw op. „Je hoeft heusch niet te denken, dat een van ons beiden nu verder geen belang in je stelt. We wensen allebei niets liever dan dat je een plezierig thuis zult krijgen.”

„Een thuis is 't heelemaal niet,” zei M. moedeloos. „Dit is mijn thuis geweest,” en weer stonden haar oogen vol tranen. „Maar ik begrijp 't wel, mevrouw, en u hoeft er verder heelemaal niet over in te zitten. U kon immers niet anders. En ik... ik snap dat best. 't Zou gek zijn, als ik dat nog niet door had, na alles wat u me gisteren hebt verteld. En ik... ik heb mijn trots evengoed.” Zij streek met de hand over haar oogen en zei resoluut: „Niks voor mij, omdat ik niet beter gemanierd ben. 't Was mooi van u, dat u me dat niet eerder voor de voeten hebt gegooit. Ik... ik heb geprobeerd m'n best te doen, maar zoo'n dom schepsel als ik, ja, daar kon u niks as last van hebben. Och, ik zal wel ergens anders terecht komen en dan maar weer proberen om m'n best te doen. Misschien ben ik nog niet te oud om te leren.”

„M.,” zei Van Meerveld, „pak 'n stoel en kom aan tafel zitten.”

„Ik blijf liever staan, meneer.”

„Nee, doe nou wat ik zeg. Ik kan niet tegen je praten, als je daar blijft staan. Het lijkt zoo vreemd.”

„Alles is nu vreemd.”

„Hier — hier heb je 'n stoel. Nou zullen we eens rustig praten. Ik kan niet hebben, dat jij denkt, dat we niets om je geven.”

„Dat hebt u toch getoond, op alle manieren.”

Toen begaf M. de kracht. Zij liet haar hoofd op de theetafel vallen en schreide hartverscheurend.

„Ik heb nooit aan mezelf gedacht, nee, nooit,” snikte zij nog na, toen ze wat kalmer begon te worden.

„Daar ben ik van overtuigd,” zei Van Meerveld.

Die met hartstocht uitgesproken zelfrechtvaardiging van M. vond hij verschrikkelijk om te hooren; hij was er beduusd van. Hij had het gevoel, dat hij en zijn vrouw twee reusachtige monsters waren, veraarlijke grijsharige beulen, waar dit deerniswekkende kind als een zwak en weerloos slachtoffer tegenover stond. „Zeg asjeblieft niets meer, M.,” en hij klopte haar op haar bevenden schouder.

„Ik was zoo blij over dat geld,” ging het meisje verder, „want ik wist, hoe u ernaar verlangd had. Geen oogenblik heb ik aan mezelf gedacht, behalve dan, dat ik 't plezierig vond, dat u 't zoo fijn trof. Ik dacht: u is ook zoo jong niet meer, u heeft behoefte aan een gemakkelijk leventje. Van het begin af aan heb ik gezien, hoe zuinig mevrouw moest rondspringen en dat kon ik ook best begrijpen. Ik zou nog geen klontje suiker hebben kunnen nemen, zelfs niet, toen ik nog maar zoo'n kind was.”

„Ja, dat weet ik,” zei mevrouw vol overtuiging.

„'t Was alleen, omdat ik 't zoo goed snapte. Mijn eenige zorg was u goed te dienen.” Er vloeiden weer heete tranen. „Toen u thuiskwam en mij zoo raar aankeek, toen was ik gek van plezier. Waarom? Omdat ik dacht: nou kunnen die arme luitjes alles hebben wat hun hartje begeert. Ik dacht: mevrouw kan nu in een flat gaan wonen, waar ze altijd naar verlangd heeft, en nou hoeft ze niet meer te piekeren

en te rekenen, hoe ze de eindjes aan mekaar zal knopen. En meneer kan nu in den trein stappen en de wereld gaan bekijken en hij kan zich trakteeren op het lekkerste glaasje. Maar waar hebt u aan gedacht? Om tegen mij samen te spannen! De arme kleine M. moest eruit!” En zij hilde nog erbarmelijker dan te voren.

Over den schokkenden rug van het meisje heen wisselden de echtelieden blikken van verstandhouding; zij gaven elkaar teekens, en plotseling, alsof hij zijn hoogste gezag liet gelden, gaf Van Meerveld haar een flink en beslist tikje op den schouder.

„Luister, M. Schei nou eens uit met dat gehuil en luister. Mijn vrouw en ik hebben ons vergist en daar komen we rond voor uit. We nemen alles terug. Sprekend voor mijn vrouw en mezelf, verklaar ik, dat we nu wenschen, dat je blijft.”

M. sprong van tafel op.

„O nee,” zei ze woest en bitter. „Ik niet — ik niet meer! Ik blijf niet bij u, al viel u ook voor me op de knieën om 't me af te smeeken. Ik zal mijn maand uitdienen en geen dag langer. Nee, al gaf u me de helft van uw kapitaal, dan nóg niet!” En zij liep haastig de kamer uit, het tweetal verbijsterd achterlatend.

„Heb je ooit zóóiets meegemaakt,” riep mevrouw uit.

„Jawel, maar wat nu begonnen?” zei haar man. „Maar kom, het was haar trots, die haar zoo doet spreken; in haar hart meent ze dat niet. We moeten er iets op vinden.”

Hij ging den tuin in en trachtte er iets op te vinden. Hij zou haar niet verwijten, dat zij daar net zoo heftig was opgetreden, integendeel, hij bewonderde en achtte haar om die geestkracht. Hij begreep wat zij lijden moest door haar gekrenkt eergevoel en haar miskennde genegenheid — in het bijzonder, omdat ze nog zoo jong was en nog geen ervaring had van de koelheid en wreedheid der wereld. Hoe jonger en onwetender je bent, hoe meer je je die dingen aantrekt.

Van Meerveld leed de knagende pijn der wroeging. Het eerste wat hij met zijn geld had gedaan was een onnoozel hart verwonden; hun eerste daad als rijk-aards was een daad van grove onhartelijkheid.

Daarover stond hij te peinzen bij het konijnenhok, terwijl de treinen voorbij ratelden op den dijk. In zijn geest aanschouwde hij afschuwelijke tafereelen, die zich afspeelden na M.'s vertrek uit hun huis. Hij zag haar in dat ellendige huisje bij haar tante, in hevigen twist met haar, bedorven door slecht gezelschap; hij zag haar zich afsloven voor een harteloze meesteres, die alle vrolijkheid en vreugde in haar deed verschrompelen; bedrogen door een jongen man uit die omgeving geraakte zij in moeilijkheden; steeds verder zakte zij af, tot ze heelemaal den verkeerden kant uitging, om haar einde te vinden in een ziekenhuis.

Terwijl hij dit alles overwoog, schoot hem opeens een fantastisch denkbeeld door zijn hoofd.

„Ben je wakker?” vroeg Van Meerveld.

„Ja, klaar wakker.”

„'t Was 'al middernacht en allebei hadden zij, nadat ze ter ruste waren gegaan, niets gedaan dan woeien en draaien.

„Ik dacht iets te hooren. Ssst, luister eens even. Zie je wel? Ik geloof, dat M. weer aan het huilen is geraakt.”

Mevrouw had niets gehoord, maar zij vroeg hem, de trap een eindje op te gaan om zich ervan te overtuigen. Hij gooide een kamerjas om, vergat heelemaal zijn pantoffels aan te trekken, liep halverwegen de trap op en bleef daar luisteren. De milde zomernacht was zonder eenig gerucht; bovendien drong in het kleine, slecht gebouwde huis ieder geluid overal door — maar alles was stil.

Toen begon plotseling weer dat geluid, zoo sterk

en doordringend, dat het wel vlakbij scheen — M. lag op haar kamertje onder het dak te snikken of haar hart moest breken.

Vlug liep hij naar de slaapkamer terug.

„Ga in 's hemelsnaam naar haar toe en probeer haar gerust te stellen en te troosten.”

„Ja, dat zal ik doen,” zei ze onmiddellijk. Zij klauterde het bed uit, trok haar peignoir aan en sloeg een sjaal om haar hoofd. Van Meerveld stak licht op, schoot in zijn sloffen, luisterde en wachtte. Het leek ontzettend lang te duren, eer zijn vrouw weer de trap afkwam.

„En...?”

Zij schudde het hoofd. Het grijze haar was losgeraakt in haar nek, de sjaal hing over haar schouders, haar gezicht was zorglijk vertrokken.

„'t Is erg pijnlijk,” stamelde zij. „De heele zaak is veel pijnlijker dan ik me gedacht had.” Ze zaten naast elkaar op den rand van het bed en keken elkander aan. „Zonder dat we 't wisten,” ging zij voort, „hebben we haar heel diep getroffen en het schijnt wel, dat ze daar niet overheen kan komen. Ze is absoluut besloten, ons te verlaten. Ik verzekerde haar nog, dat ze gemakkelijk andere manieren aan kon wennen — want daar was haar trots het diepst door gekrenkt — ik bedoel, door wat ik haar gezegd had over andere dienstboden... maar zij antwoordde alleen, dat, als ze zich den eenen dag verbeterde, het den anderen dag toch weer verkeerd zou gaan. Nadat ze zoo lang met ons op haar eigen manier had meegeleefd, zei ze, zou ze 't toch niet meer kunnen op een andere manier.”

Nu bracht Van Meerveld het dwaze idee te berde, dat bij het konijnenhok in hem was opgekomen.

„Ik heb er over loopen piekeren,” zei hij, „dat geld toch eigenlijk een armzalig iets is, als je 't niet besteedt om wel te doen aan anderen en aan jezelf. En ik geef eerlijk toe, dat ik een klap in mijn gezicht kreeg, toen M. zoo uitpakte en zei, dat ze nooit om haar eigen had gedacht en alleen maar blij was om óns, omdat wij er gemak en plezier door zouden beleven. Neen, stil nog even,” smeekte hij gejaagd. „Ik maak geen aanmerking op jouw goed inzicht en je kennis van wat hoort en wat niet. Maar ik dacht aan je eigen uitlating, dat we haar meer als een dochter dan als een ondergeschikte hadden grootgebracht. Nou, en dat is de heele kwestie.” Hij aarzelde en schraapte zijn keel. „Als dienstmeisje kan M. hier niet blijven — maar waarom zouden we haar dan niet als dochter aannemen? Zelf hebben we geen kinderen en we worden zoetjesaan oud. En doen we 't niet, dan zal 't hier verschrikkelijk eenzaam worden...”

Tot zijn verbazing en niet geringe opluchting ging zijn vrouw gretig op zijn voorstel in. Zij zei, dat zich in haar hoofd langzamerhand hetzelfde plan ontwikkeld had, maar zij had er niet mee voor den dag durven komen.

Een minuut later bracht zij M., in een mantel gehuld, beneden, en nu zaten zij, met het meisje tusschen hen in, op den rand van het bed, ieder een hand van haar vasthoudend, terwijl ze haar vertelden van hun nieuwe plan en haar smeekten, toch te gelooven, dat hun hart breken zou, als zij er niet op in wou gaan. Eindelijk gaf zij toe, maar niet voor zij hen bijna tot wanhoop had gebracht door haar stellige besluit, dat zij niet uit goedgehartig medelijden gehouden wilde worden. Toen zij ten laatste overtuigd was, dat ze haar wezenlijk en waarachtig noodig hadden en eenvoudig zonder haar niet meer leven konden, toen omhelsde zij hen beiden en hilde van blijdschap.

Den volgende morgen liep zij alweer te zingen op de trap.

„Aha, dat klinkt beter,” zei Van Meerveld en hij ging in bed overeind zitten om te luisteren naar de muziek, waaraan hij zoo lang gewend was geweest.

Toen zij het jaren later nog eens hadden over die adoptatie, merkte Van Meerveld tevreden op: „'t Kan toen wel een beetje dwaas en overhaast hebben geschenen, maar het is toch maar gebleken, dat het de verstandigste daad van ons leven is geweest.”

DENKT U AAN ONZE PRIJSVRAAG?

„Wat schreef dr. Cijfer op de etiketten?” luidt het probleem, dat wij u in ons Kerstnummer voorlegden. Met een goede oplossing van dit vraagstuk maakt u kans op een der 350 uitgeloopte prijzen, bestaande uit geldprijzen en luxe-voorwerpen met 'n gezamenlijke waarde van ruim duizend gulden. Voor Dinsdag 7 Januari wordt uw oplossing aan een onzer kantoren ingewacht.

De Wethouderskade te Tiel met op den achtergrond den toren van de eeuwenoude St. Maarten, eens de grootste kerk van het hertogdom Gelre en het graafschap Zutphen.

TIEL, *de oude stad in de Tielerwaard*

Ergens in de Tielerwaard, aan den rechter-Waaloever, ligt de oude stad Tiel. Ze ligt er zoo rustig en zoo vredig en ze doet den vreemdeling, die haar straten doorwandelt, zoo vriendelijk aan, dat hij verbaasd het hoofd schudt, als men hem vertelt van het barre verleden dezer stad, waar het vuur zoo dikwijls loeide en zoo menigmaal het krijgsgेरucht luid en woest weerklonk....

Men merkt dat nu niet zoo meer. Maar er is dan ook veel verdwenen van wat herinnerde aan die krijgshaftige jaren van de oude stad, al is er nog steeds genoeg eeuwenoude schoonheid te bewonderen. Daarnaast evenwel heeft de nieuwe tijd zich baangebroken: er is veel industrie en nijverheid en zij drukten haar stempel op het oude Tiel, doordat zij de stad verrijken kwamen met mooie moderne bouwwerken en nieuwe stadswijken, die er zijn mogen, die een vreemdeling zelfs niet eens verwacht in zoo'n rustig Betuwsch stadje aan de Waal....

Ja, dat verleden van Tiel. Zou er wel één stad in ons land zijn, waar zoo rijke historie gevonden wordt? Ja, ze zijn er wel, maar haar aantal is zoo gering, dat Tiel gerust met eere mag worden genoemd, wanneer er sprake is van geschiedenis.

Ach, en hoe vroeg begint zij al van zich te doen spreken! Wordt

**Naast veel herinneringen
aan 'n oeroud verleden ook
krachtige, jonge opgang.**

Het schrille licht van den winterdag priemt door den nevel en als de zon eenmaal een gaatje in het wolkendek gevonden heeft, dan straalt zij uitbundig fel en scherp, zoodat men zijn oogen met de handen beschutten moet om tegen de laagstaande zonnescijf in nog iets te zien. Aan de Tolhuishaven.

De Waterpoort, de eenige die is overgebleven van de zes poorten, waardoor men de stad Tiel kon binnenkomen en verlaten.

Twee en een half jaar geleden, op den achtsten Juli 1938, werd de St. Dominicuskerk te Tiel door een fellen brand volkomen verwoest, doch nauwelijks twee jaar later was reeds een nieuwe Dominicuskerk uit de puinhoopen verrezen. Dit is een typische voortzetting van de oude traditie — die de heele geschiedenis van Tiel kenmerkt — dat de bewoners iedere ramp te boven komen om dan met hernieuwden ijver voort te bouwen aan den bloei van hun vaderstad.

immers niet reeds in 318 Tiel in een of andere kroniek vermeld als de havenstad van Gallicië? Denkt u zich eens in. Toen was Tiel al een havenstad, was er al bedrijf, levendigheid en vertier. De havenstad van Gallicië zegt men immers van haar...

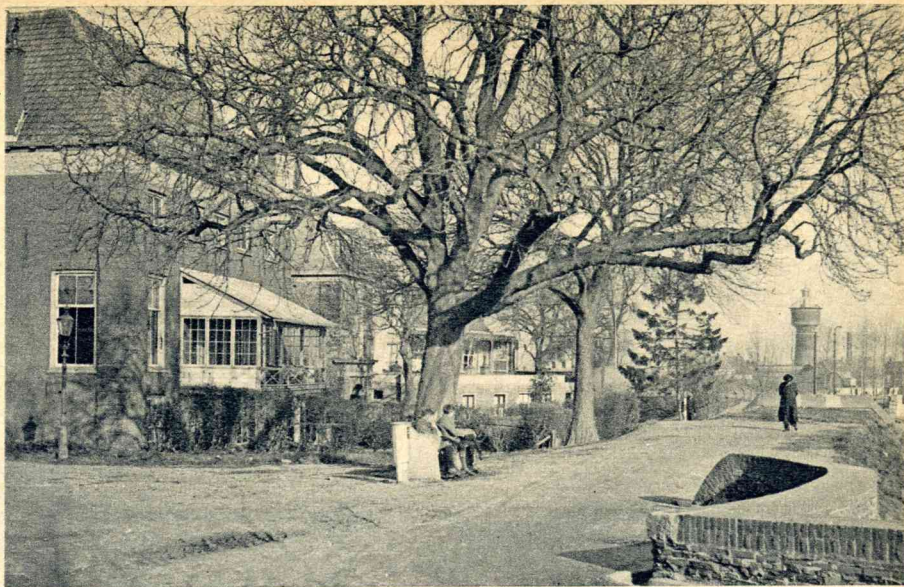
Daarom ook telt de Tielsche historie trieste bladzijden uit die heel vroege tijden. De woeste Noormannen, die omstreeks den jare 800 ons land begonnen te brandschatten en daarbij vooral het oog hadden op de rijke havensteden, landden ook enkele malen in Tiel. Den eersten keer troffen zij er een goedmoedige bevolking, doch bij hun volgenden strooptocht vonden zij de stad verlaten. De bewoners waren het land in gevlucht. De stad werd geplunderd en verbrand.

Ja, de roode haan heeft vele malen boven de Tielsche tinnen gekraaid. Zelfs nog in onze dagen deed deze laaiende en onwelkome gast van zich spreken, toen hij in Juli 1938 de fraaie St. Dominicuskerk totaal verwoestte. De kerk is terstond weer opgebouwd en nauwelijks eenige weken geleden opnieuw in gebruik genomen. De reiziger, die thans bij het Tielsche station uitstapt, ziet direct haar stoere, dof-roode silhouet boven de daken der huizen uitrijzen.

En altijd ook heeft Tiel een belangrijken handel gekend. In de elfde eeuw reeds gold het als een flinke en nijvere handelsstad en tot in de zestiende eeuw werd het gerekend onder de voornaamste Hanzesteden. Die roep heeft Tiel weten te handhaven, al wijzigde zich in later eeuwen het karakter van de stad en werd zij van havenstad landbouw- en industrie-centrum. Ook thans is zij dit nog. Vooral een belangrijk centrum voor de groenten- en fruitveilingen.

Wij zullen niet al de schokkende gebeurtenissen uit Tiels roemruchte en rumoerige verleden op den voet volgen. Dan zouden wij een boekwerk noodig hebben. Maken wij slechts melding van de bittere jaren die de stad door moest maken toen zij een twistappel werd tussehen de graven van Holland en Gelre.

Om beurten sloegen toen de Hollanders en de Gelderschen het beleg rond haar poorten en telkens weer was de stad de dupe van de twisten dezer adellijke vechtjassen, die naast roem en eer zeker geen geringer motief vonden in den rijkdom der stad. Want steeds wisten de bewoners de slagen weer te boven te komen, bloeide, in de korte perioden van rust, de handel weer op. En wat later werd Tiel bij Brabant gevoegd. Natuurlijk was dit niet naar den zin der Gelderschen en zoo was er weer enkele malen aanleiding tot belegeringen en plundering. Ja, prettig was het wonen in Tiel allesbehalve. Maar de Tielenaren versaaften niet, zij bleven hun mooie stad trouw. En weer later waren het de Spanjaarden, die Tiel brandschatten, vervolgens de Engelschen

Winterzon aan de Tolhuishaven.

De Kloosterpoort.

en weer wat later de Franschen, en telkens weer leest men van verwoestingen en plunderingen.

Merkwaardig is nog het verhaal, dat over de niet voor een kleintje vervaarde Tielsche schutterij de ronde doet. Het was in 1814, toen er zich in de omgeving van Tiel een bende Kozakken ophield, die de streek brandschatte en leegroofde. De Tielenaren besloten moedig, een poging te wagen aan dit wanbedrijf een einde te maken en dies rukte de Tielsche schutterij in gesloten gelederen de stadspoorten uit. De Tielsche landstorm sloot zich bij de schutters aan en ook enkele landstormafdeelingen uit de omgeving trokken mede. Bij Zoelen stootten de Tielenaren op hun vijanden. De slag werd een volkomen overwinning voor

De Waal, de levensstroom van de eeuwenoude stad Tiel.

schutters en stormers en toen de avond over de wijde velden daalde, trokken de dappere mannen, onder luid gejuich van de in spanning achtergebleven bevolking, de stad weer binnen. Negentig gevangenen, tal van paarden en zelfs een kameel voerden zij in triomf mede.

Waarmee we maar zeggen wilden, dat de Tielenaren hun eigen pentjes goed wisten te doppen.

Zoo wandelden wij door Tiel en we maakten hier en daar een foto, waarin de weemoedige winterstemming wel duidelijk tot uitdrukking komt.

Heusch, vreemdeling, het behoeft niet altijd zomer te zijn om merkwaardig schoon te ontdekken in onze goede Nederlandsche steden. Ga er eens op uit, als u wat tijd hebt, en vertoef in Tiel. U zult er geen spijt van hebben. En mocht u er zelfs een speciale reis voor over hebben, welnu, zooveel te beter.

(Eigen foto's)

Frissche, ruime woonwijken vormen nieuwe uitloopers van de oude stad Tiel. Hier hebben we de Prinses Beatrixlaan.

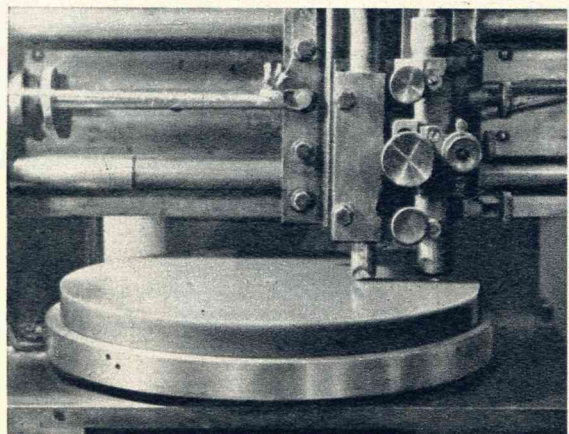

Het bekende Nederlandsche dansorkest „de Ramblers” speelt voor de gramfoonplaat. Ieder speler moet zich tot het uiterste concentreren. Na zorgvuldig beluisteren is de microfoon eindelijk op de juiste plaats gezet.

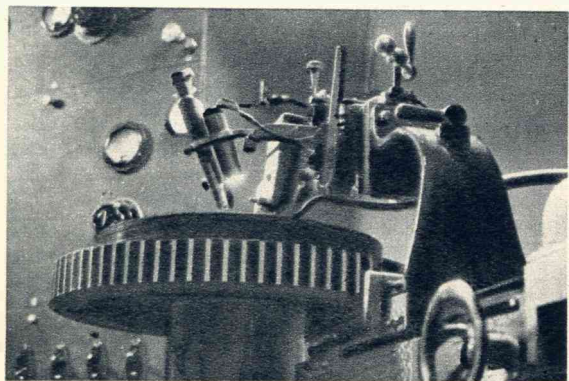

HET VERVAARDIGEN VAN GRAMOFOONPLATEN

Een Nederlandsche industrie

De wasplaat, waarop straks zal worden opgenomen, wordt na het gieten eerst geschaafd en fijn gepolijst.

De opname op de wasplaat. De opnamemachine draait, op den achtergrond de versterker. Voorgrond links de microscoop, waardoor de gesneden groeven worden gecontroleerd. Het graveeren van de geluidstrillingen in de wasplaat gebeurt met behulp van een saffier.

De groote populariteit waarin de gramfoonplaat zich vandaag aan den dag, vooral dank zij de radio, verheugen mag is voor ons aanleiding geweest de lezers van Panorama door een praatje met 'n plaatje in nader contact te brengen met die vocale artisten, welke men regelmatig te hooren krijgt. Wij hebben te dien einde den bij uitstek deskundigen dr. H. M. Merkelbach bereid gevonden bij tijd en wijle een en ander te vertellen over veel beluisterde zangers en zangeressen of over die ebonieten schijven, welke een ruimere aandacht verdienen. Onderstaande actueele reportage over het vervaardigen van gramfoonplaten hier te lande kwam ons voor 'n passende opening te zijn voor deze artikelenreeks.

In de persconferentie, welke de gemachtigde voor de concentratie van de radio-omroepverenigingen midden December heeft belegd, legde deze autoriteit den nadruk op bevordering van het optreden van met name Nederlandsche artisten voor de radio hier te lande in de volgende bewoordingen: „Ik hoop in de gelegenheid te zijn, daartoe financieel in staat gesteld, vele goede Nederlandsche artisten, welke thans niet of onvoldoende in Nederland werk hebben kunnen vinden, aan hun passend werk te helpen.”

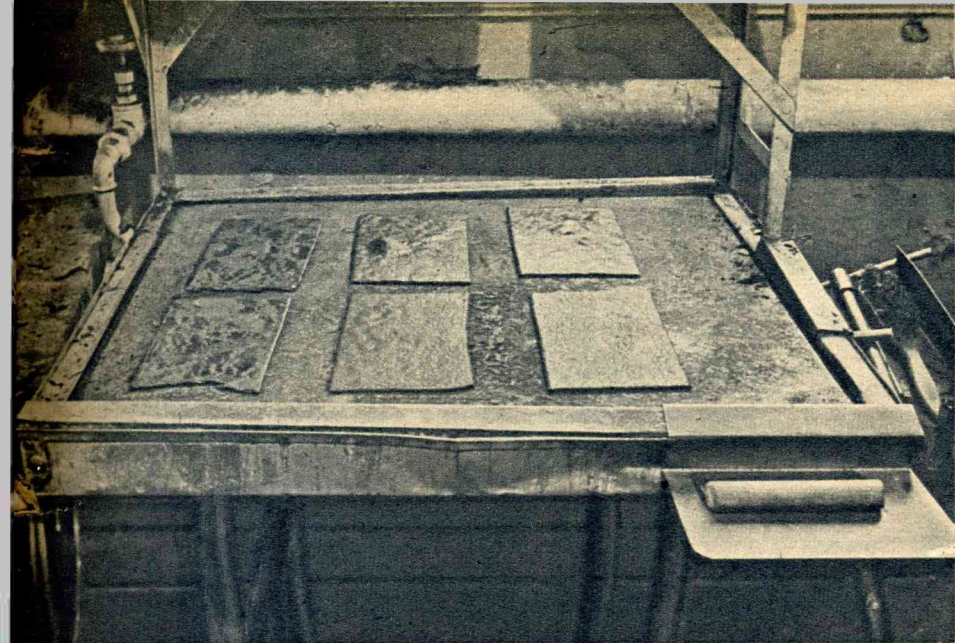
Deze voortreffelijke gedachte kan men zich, iets wijder genomen, ook voorstellen ten opzichte van het scheppend optreden van den Nederlandschen artist in een andere microfoon-productie: die der gramfoonplaat.

De wasplaat wordt na de opname „teruggespeeld” ter controle. Achter de microscoop bevindt zich de snijder.

Het is nog maar ongeveer ruim negen jaar geleden, dat de Nederlandsche kunstenaar, musicus of zanger, die een gramfoonplaat van zijn werk wenschte te zien opgenomen, zich daarvoor naar het buitenland moest begeven en ik herinner mij nog levendig eens te zamen met een onzer eerste verzen-voordragers een zeestorm te hebben getrotseerd, toen deze zich naar de overzij had te spoeden, om in de gelegenheid te worden gesteld zijn werk opgenomen te krijgen op de plaat. Thans is, en wordt dit meer en meer anders. Wat kort geleden nog slechts als half-fabricaat op dit gebied hier te lande werd geproduceerd, is thans een voor honderd procent in Nederland mogelijk product geworden.

Om hiervan eens iets meer te leeren kennen, ging ik dan weer dien wintergrijsen weg in Hilversum naar de studio, dien ik vroeger zoo dikwijls ben gegaan om in de studio daár te staan vóór de microfoon. Maar nu bracht de loop der dingen er mij aan micro's achterzijde.

Op twee draaitafels liggen de schijven. Twee, om bij doorlopend spreken of muziek onmiddellijk van de een op de andere te kunnen overgaan. Deze wasplaten, tevoren op een afzonderlijke machine gegoten en, als tweede bewerking, eerst nagepolijst, zijn te vergelijken met het manuscript van een auteur, in zooverre, dat daarin het kunstwerk, het product van spreker, zanger of musicus wordt vastgelegd. Ingegrift moeten wij hier zeggen, want de geluidstrillingen, die deze voor de microfoon uithrent, worden door die microfoon en via de versterkingsinstallaties op de gevoelige plaat vastgelegd. Hier staan wij dus bij dat wonder van uitvinding, de microfoon (uitvinding van Hughes, 1878). Door de microfoon worden de geluidstrillingen gemaakt tot elektrische trillingen en versterkt. De aldus verkregen trillingen worden eerst nog weer door de versterkingsinstallatie regelbaar versterkt of verzwakt (naar behoefte), terwijl zij daardoor tevens, wat hun omvang betreft, kunnen worden uitgezet dan wel beperkt

De grondstoffen waaruit de gramfoonplaat bestaat worden gemengd en tot tabletten gevormd. Voor de verdere bewerking worden deze tabletten verwarmd, zoodat ze soepel worden.

(„afgeschaafd“). Zoo bereiken zij den „graveerder“ of „snijder“, de stift boven de draaiende wasplaat, waarin zij aldus worden ingekerfd.

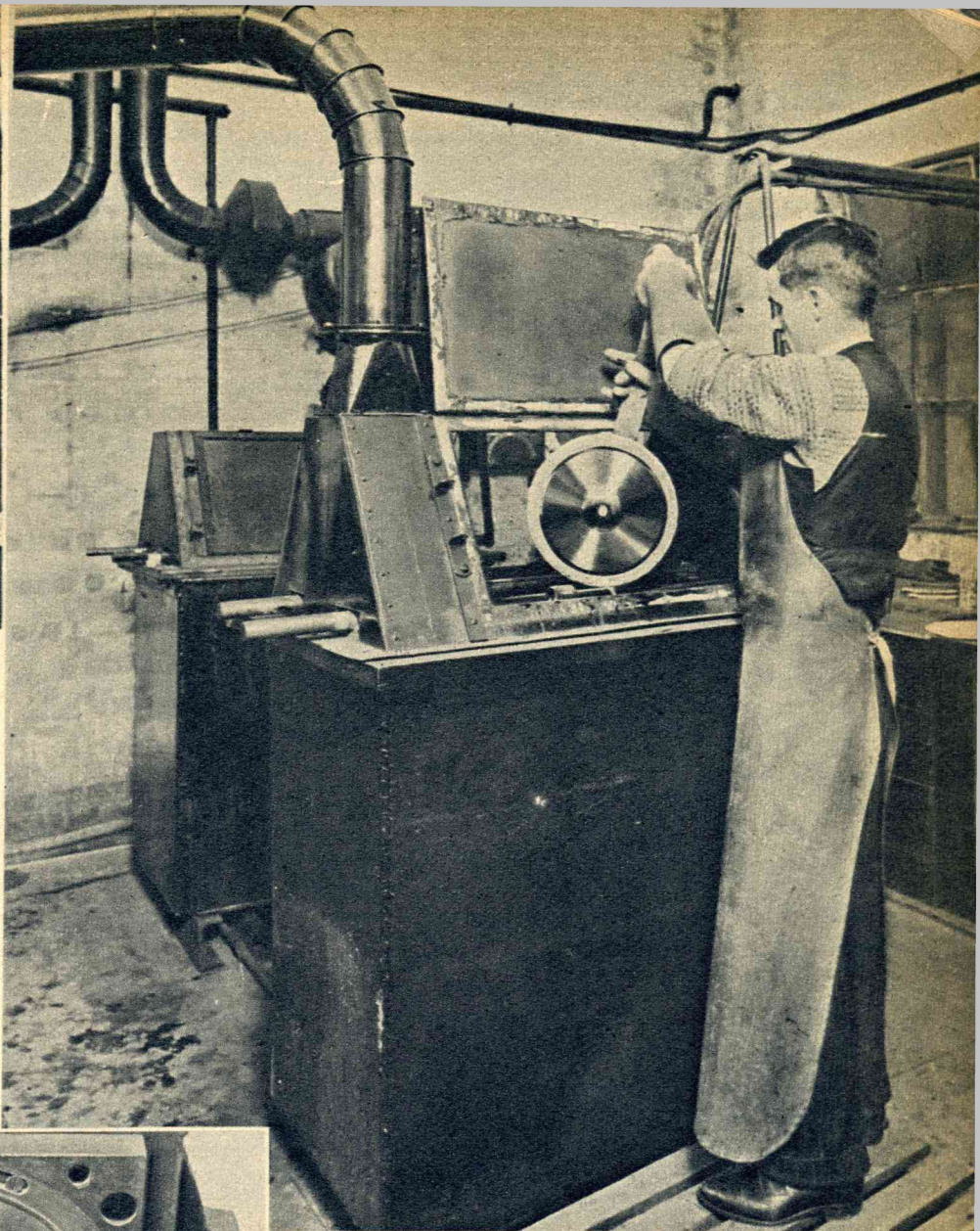
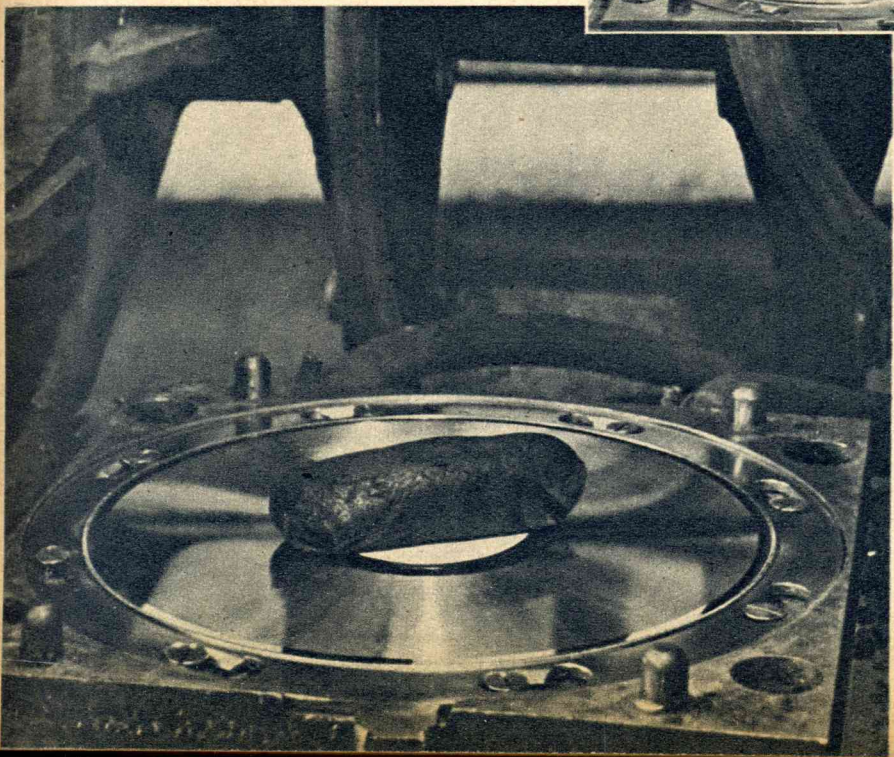
Nu is het vocale-script tot stand gekomen. Wat hierna volgt is de, zij het uiterst zorgzame, reproduceering van een reeds vastgelegd kunstproduct. Van de opname in de wasplaat wordt nu een matrijs (koperplaat) vervaardigd, die dus te vergelijken is met het koperen cliché van de ets of kopergravure. Deze matrijs is dan het blijvende document, vanwaar de draaischijf, de gramfoonplaat, zooals men deze koopt in den winkel, wordt afgeperst. Dat 't ook bij dit eindproduct gaat om kostbare grondstoffen (o.a. het schellak) heeft de lezer kunnen bemerken, die sedert begin December l.l. een exemplaar heeft willen kopen. Wee hem, die den winkel betrad, niet met een oude plaat om in ruil te geven gewapend. Hij heeft onverrichterzake moeten terugkeeren.

Op papier lijkt dit alles zoo betrekkelijk eenvoudig, nu de uitvindingen eenmaal zijn gedaan. Maar wie in de werkplaats en de studio te Amsterdam en Hilversum het vakmanschap en de toewijding heeft kunnen volgen waarmede al deze bewerkingen stuk na stuk worden, uitgevoerd, die komt terug met een gevoel van bewondering voor wat hier wordt tot stand gebracht.

Levendig, uiterlijk iets minder streng, is het aan micro's „andere zijde“, de zijde, waar de scheppers hun klanken gieten in 't oor van de micro. Want, zooals eens een groot zanger het mij zeide: „Men moet zijn zangen gieten in het oor van de micro als in het oor van een vriend.“ Talloos zijn hierbij de moeilijkheden, maar groot is meestal ook de voldoening. Daar de stem van den een geheel anders van klankmenging is dan van den ander, heeft, bij de sprekers en zangers ten minste, ieder z'n positie voor de microfoon daarnaar persoonlijk in te stellen. De een zingt iets verder af, de ander iets dichterbij, de een in rechten hoek, de ander in schuine lijn. Nooit zal ik het Iersche jongetje vergeten in zijn

De gramfoonplatenpers, boven en onder een matrijs, waarop reeds bij ieder het ronde etiket is aangebracht, waarvan dus de achterzijde zichtbaar is. Het materiaal in tabletvorm wordt opgerold en als een „broodje“ midden op de onderste matrijs gelegd.

De pers wordt gesloten, zoodat de massa zich over de geheele matrijs zal verdeelen. De matrijzen zijn hiervoor door middel van stoom op hooge temperatuur gebracht.

Nadat de wasplaat is verzilverd om een geleidend oppervlak te krijgen wordt de plaat geplaatst in een koperbad, waardoor een koperneerslag en dus een negatief verkregen wordt. Op onze foto ziet men den koperafdruk uit het galvanobad te voorschijn komen. Na deze bewerking moet de koperafdruk nog verchromd worden om als matrijs te kunnen dienen bij het persen van de gramfoonplaat.

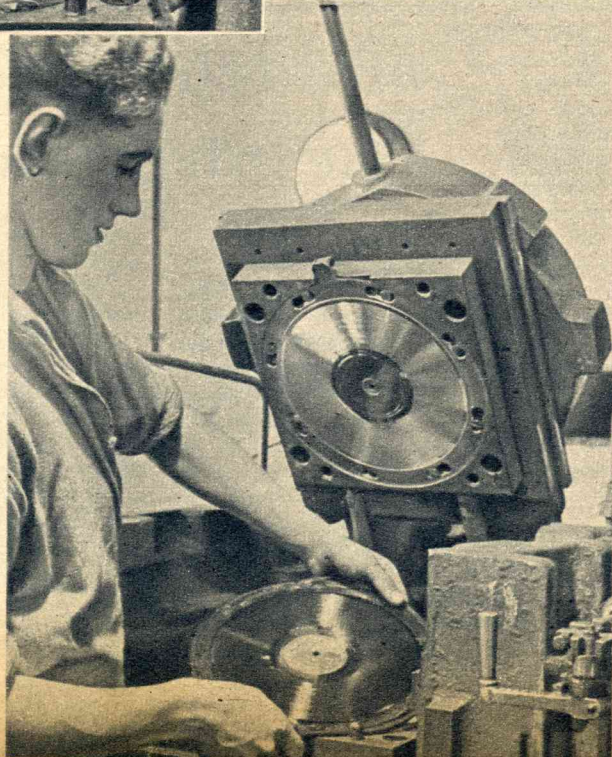
zwarte schoolpak met breeden platliggenden kraag, die de microfoon als het ware omarmde en bij elke strophe opnieuw positie tegenover de micro bepaalde met de gevoeligheid van een fijnen marconist. Maar zulken zijn er slechts weinig. Ook bij de orkesten is bij de opnamen positie-bepaling tegenover het dunne gaasje natuurlijk alles. Daarbij spreekt het wel vanzelf, dat deze van het orkest een geheel andere opstelling vereischt dan zittend tegenover de acoustische eischen van de concertzaal. Sommige dirigenten zijn in het „mengen“ van hun ensembleklanken ware kunstenaars. En ook hier is het weer gevoeligheid voor den aether, die hun den weg wijst.

Een machtig product, mengsel van kunst en fabricaat, is hier in het land geworden en in verdere wording. Wat ir. Dubois zeide voor den radio-omroep, geldt m.i. ook voor de gramfoonplaat: de Nederlandsche kunstenaar kan terecht in eigen land.

Dr. H. M. MERKELBACH

De gramfoonplaat is bijna gereed. Slechts moet nog de z.g. „overloop“, dat is het overtollige materiaal langs den rand, verwijderd worden. Dan wordt de plaat gepolijst en is gereed voor den verkoop.

(Eigen opnamen)

HET SCHIJN D

bezitten. Meester Blas kan ongeveer 1182 te Keulen zijn werk hebben aangevangen; in 1205 werkte reeds aan 't Marijn te Doornik, meent F. Witte, één der besemmers van de geschiedenis van het gouden schrijntengevolge moeten de Drie Koningen-plastiekhaar ontstaan in de jaren 1180 tot 1205 te hebben, terwijl daarentegen de vervaardiging van de goudgedreven groepen van Keulen waarschijnlijk de jaren 1198 tot 1206 v.

Op zichzelf geen had het schrijn ook wel door een Keulsch meester gemaakt kunnen worden, dat volgens de oorkonden, in de twaalfde eeuw in Keulen een groot aantekenen-goudsmeden werkzamen was. Vooral was de tijd, waarin het vervaardigen van zulke schrijnen de meestbegeerde bezigheid der edelsmeden was, hetgeen met de grotere vraag samenhangende vraag, die te verklaren uit den toevloed van heiligen uit Italië, Konstantinopel en Oriënt. Want het was de der kruistochten, waarin de ridders alles uit morgenland meekonden, dat uit den tijd van Christus' omwanden op aarde behouden was, daar deze relikwie niet alleen voorwerpen van eering waren, maar ook voorwerpen, die aanspraak maakten op bijzonder kostbare en edele bewaaring omhulsels, stelde men ook hier vast, hoe uit mate bevrucht op de toegepaste, ambacht-kunsten de Keulen op 't avondland hebben ingewerkt.

In dien tijd was aan den Rijn een bijzonder groot aantal waardevolle relikwie-schrijnen, waarvan valt af te leiden dat er toenmaals zoowel in kloosters als in steden zeer veel goudsmeden werkplaatsen te vinden waren. Slechts een deel der kerkelijke kunstwerken is tot ons gekomen. Men omtrek van den Rijn zijn de beroemdste der schrijnen 't Sint Vierschrijn te Xanten, 't Heribschrijn te Deutz, 't Sint Annoschrijn te Siegburg en 't Sint Aetherschrijn en Sint Maurinusschrijn te Keulen. Bij deze schrijnen hebben kerkelijke autoriteiten zonder twijfel met raad en daad meegewerkt. De samenwerking van geestelijkheid en kunstenaren was zeker nauw geweest zijn, dat bij overlevering bekend is, „dat leidende kunstenaars aan 't eind hunne heffingsperiode zelf het handaannamen en geheel aan den dienst van wijdden." Het reglement van de Keulergoudsmeden had al 't begin der veertiende eeuw 't merkwaardig verschrift voor de gildenaren, dat geen koper verwerkt mocht worden, hetzij dan 't voor den dienst van God bestemd was, een v

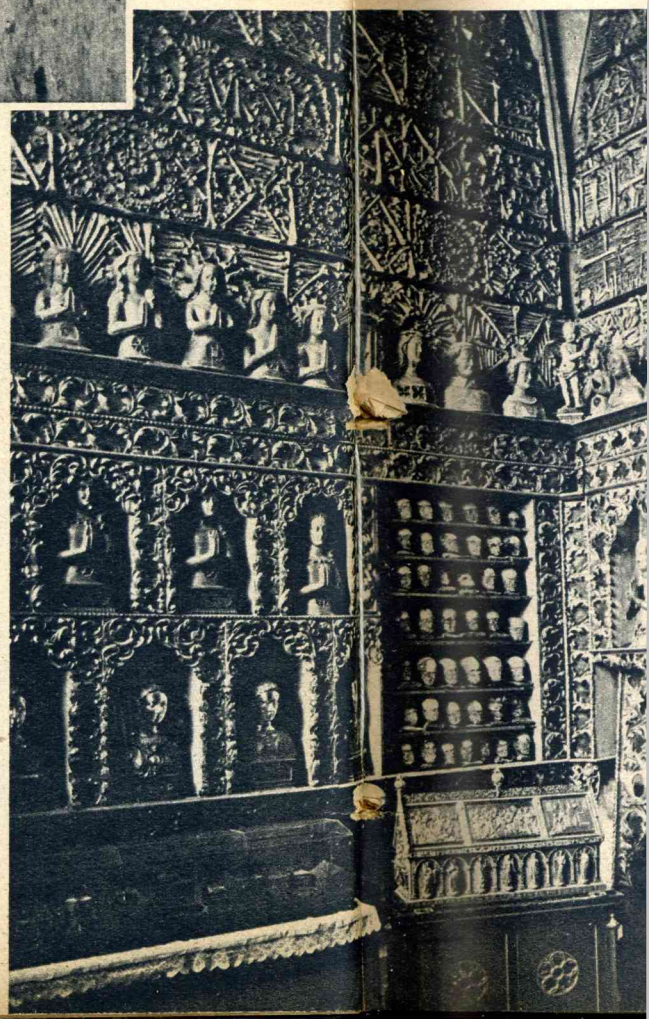
Het beroemde Drie-koningen-schrijn ook wel genoemd het gouden schrijn, dat bewaard wordt in de schatkamer van het Aartsbisdom Keulen in den Dom. (Foto's Stapf)

De dom van Keulen, dit wonderwerk van een vroemde bouw- en beeldhouwkunst, is niet slechts door zijn buitenzijde en ook niet louter door zijn interieur, 't koor en 't schip, verbazingwekkend. Hij herbergt ook een reeks sacrale voorwerpen van hoge waarde, en om deze heen vormt de bouw met zijn wanden, vensters en hoog-oprijzende pilaren, in zekeren zin slechts 't omsluitend en beschuttend hulsel. In dezen dom, en wel daar, waar zijn inwendigste plek is, treft men een aan 't aartsbisdom toebehoorende schatkamer, en daarin bevinden zich o.a. even kostbare als uit kunstzinnig oogpunt betekenisvolle werken. Eén der voornaamste werken van de nederrijnsche edelsmeedkunst in romaanschen stijl, dat is het schrijn der heilige Drie Koningen, of, zooals 't om zijn pracht heet, en ook om het gebruikte metaal het gouden schrijn. Het relikwiekastje bevat de gebeenten van de heilige Drie Koningen, welke in het jaar 1164 door den Keulschen aartsbisschop Reinald van Dassel als buit uit den zwaren strijd tegen 't opstandige Milaan naar huis gebracht werden. Na den dood van Reinald van Dassel, die een der krachtigste kerkvorsten was, die 't Rijnland ooit gekend heeft, en die met het overbrengen der relikwieën der Drie Koningen aan de stad Keulen een buitengewoon roem

Het hoogtepunt van middeleeuwsche edelsmeedkunst

verleende, begint 1171 zijn opvolger, Philipp von Heinsberg, geld in te zamelen om voor de gebeenten der Drie Koningen uit het morgenland een hun waardig omhulsel, een schrijn te laten maken. Het schrijn werd vervaardigd en daarin werden omstreeks 1180 de gebeenten gelegd. Betreffende deze nederlegging is een, in twee gelijk-luidende opstellingen, op perkament geschreven bericht gemaakt, waarvan het ééne exemplaar in het Rijksarchief te 's-Gravenhage bewaard wordt. Volgens de aantekeningen van den kroniekschrijver Crombach, uit de zeventiende eeuw, heeft het schrijn niet ineens zijn definitieven vorm gekregen, veeleer zijn de sierende figuren eerst beetje bij beetje aangebracht. Zoo gaf bijvoorbeeld keizer Otto de Vierde, wiens afbeelding men onder de op het schrijn aangebrachte gestaltenreeksen vindt, goudplaten voor de voorzijde ten geschenke, welke vervaardiging men in de jaren 1198-1206 dateeren moet.

Het schrijn is door een edelsmid gemaakt, wiens naam niet geheel vaststaat. De kunstwetenschap is de meening toegedaan, dat het werk geschapen werd door den in zijn tijd beroemden meester Nikolaus van Verdun, die in 't jaar 1181 de preekstoelpaneelen in Klosterneuburg bij Weenen voltooidde, welke paneelen, wat de geëmailleerde figuren betreft, met de plastieken van het schrijn een opvallende verwantschap

SCHRIJN DER HEILIGE DRIE-KONINGEN TE KEULEN

bezitten. Meester Nicolaus kan ongeveer 1182 te Keulen zijn werk hebben aangevangen; in 1205 werkte hij reeds aan 't Mariaschrijn te Doornik, meent Fritz Witte, één der bestuderen van de geschiedenis van het gouden schrijn. Bientengevolge moeten de Drie-Koningen-plastieke haar ontstaan in de jaren 1182 tot 1205 te boeken hebben, terwijl daarentegen de vervaardiging der afgedreven groepen van keizer Otto waarschijnlijk in de jaren 1198 tot 1206 valt.

Op zichzelf genomen had het schrijn ook wel door een Keulsch meester gemaakt kunnen worden, daar, volgens de oorkonden, in de twaalfde eeuw in Keulen een groot aantal leken-goudsmiden werkzaam was. Vooral was het de tijd, waarin het vervaardigen van zulke schrijnen de meestbegeerde bezigheid der edelsmeden was, hetgeen met de groote vraag samenhangt en vraag, die te verklaren is uit den toevloed van relikwieën van heiligen uit Italië, Konstantinopel en den Oriënt. Want het was de tijd der kruistochten, waarin de ridders alles uit 't morgenland meebrachten, dat uit den tijd van Christus' omwandeling op aarde behouden was; en daar deze relikwieën niet alleen voorwerpen van vereering waren, maar ook voorwerpen, die aanspraak maakten op bijzonder kostbare en edele bewarings-omhulsels, stelt men ook hier vast, hoe uitermate bevrucht door de toegepaste, ambachts-kunsten de Keulensers op 't avondland hebben ingewerkt.

In dien tijd was aan den Rijn een bijzonder groot aantal waardevolle relikwie-schrijnen, waaruit valt af te leiden, dat er toenmaals zoowel in de kloosters als in de steden zeer veel goudsmidswerkplaatsen te vinden waren. Slechts een deel dezer kerkelijke kunstwerken is tot ons gekomen. In den omtrek van Keulen zijn de beroemdste dezer schrijnen 't Sint Victorschrijn te Xanten, 't Heribertschrijn te Deutz, 't Sint Annoschrijn te Siegburg, en 't Sint Aethersschrijn en Sint Maurinusschrijn te Keulen. Bij al deze schrijnen hebben kerkelijke autoriteiten zonder twijfel met raad en daad meegeholpen. De samenwerking van geestelijkheid en lekenkunstenaars moet zeker nauw geweest zijn, daar 't bij overlevering bekend is, „dat leidende kunstenaars aan 't eind hunne heppingsperiode zelf het habijt aannamen en zich geheel aan den dienst van God wijdden.” Het decreet van de Keulsche goudsmiden had nog 't begin der veertiende eeuw 't merkwaardig voorschrift voor de gildenaren, dat geen koper verwerkt mocht worden, hetzij dan dat 't voor den dienst van God bestemd was, een voor-

schrift, dat de nauwe betrekking van theologische en sacrale taak belicht.

Onder de tot onzen tijd gekomen schrijnen is 't Sint Victorschrijn in den dom te Xanten als een der vroegste aan te wijzen, doch 't schrijn van de heilige Drie Koningen vormt zoowel wat vakmanschap als wat stijl betreft het hoogtepunt. Hier is het kunnen van de middeleeuwsche edelsmeedkunst waarlijk tot zijn hoogtepunt geraakt. Alle soorten der email-vervaardiging en email-toepassing worden aangetroffen. De veelvuldigheid der goudversieringen, der ingelegde edelsteenen, heeft iets overweldigends. De goudfiguren, de gouden zuilen, het gouden maas- en bladwerk, laten een feillooze beheersching der kunst van 't goudrijven en goudhameren zien. Wat echter de kunstzinnige zijde van dit wonderwerk betreft, wekken de rijpheid van de uitdrukking, het onderbrengen van de figuren in de egale vlakken, de compositie der tooneelen onze oprechte verbazing.

Het schrijn toont aan zijn smalle zijden tooneelen uit de geschiedenis van het lijden van Christus, waarbij 't optreden der heilige Drie Koningen, die het Christus-kindje hun gaven aanbieden, de hoofdsceë vormt, die met den zin van 't schrijn in harmonie is. Het Christuskind zit op den schoot van de Moeder Gods en strekt minzaam zijn ééne hand naar de gaven uit, die de Drie Wijzen uit 't oosten hebben meegebracht. In de nissen der lange zijden treft men de zittende figuren der profeten van 't Oude Testament aan, apostelen, en Deutsche keizers. De gestalten der profeten zijn ongemeen groot gezien, waarbij de maker geenszins te kort is geschoten want temperament en ziel zijn hierin duidelijk waarneembaar.

In deze kunst der individualiseering kondigt zich duidelijk de gothiek aan, die hier haar eerste, nog schuchtere beeldende pogingen onderneemt. Daarenboven is de karakterhouding dezer profetengestalten duidelijk een antieke, hetgeen aanleiding geeft tot 't vermoeden, dat de bewerkster misschien gekeken heeft naar voorbeelden uit de ondergegane Romeinsch-Grieksche wereld.

Ook de figuren der wereldlijke persoonlijkheden laten zien hoe geslaagd de poging was tot een duidelijke karakteriseering en persoonlijkheidsaanduiding. In zijn geheel toont die figurenplastiek van 't schrijn, zoo stil en zuiver 't zich ook moge aandienen, hoe veelvuldig 't Rijnland toenmaals door geestelijke invloeden uit geheel Europa gevoed werd, en hoe onverdeeld in deze veelvuldigheid het kerkelijk

De Drie Koningen, een detail van 't drijfwerk waarmede 't schrijn is versierd.

avondland toentertijd was in zijn kunstuitingen. Want de vele invloeden, die de kunst-wetenschap met betrekking tot 't werk kan aanwijzen, bewijzen slechts, hoe open, hoe onbegrensd toenmaals 't avondland was, welke stimulansen allerwege aanwezig waren en uit hoeveel geschiedkundige tijdperken de kunstenaars toen putten.

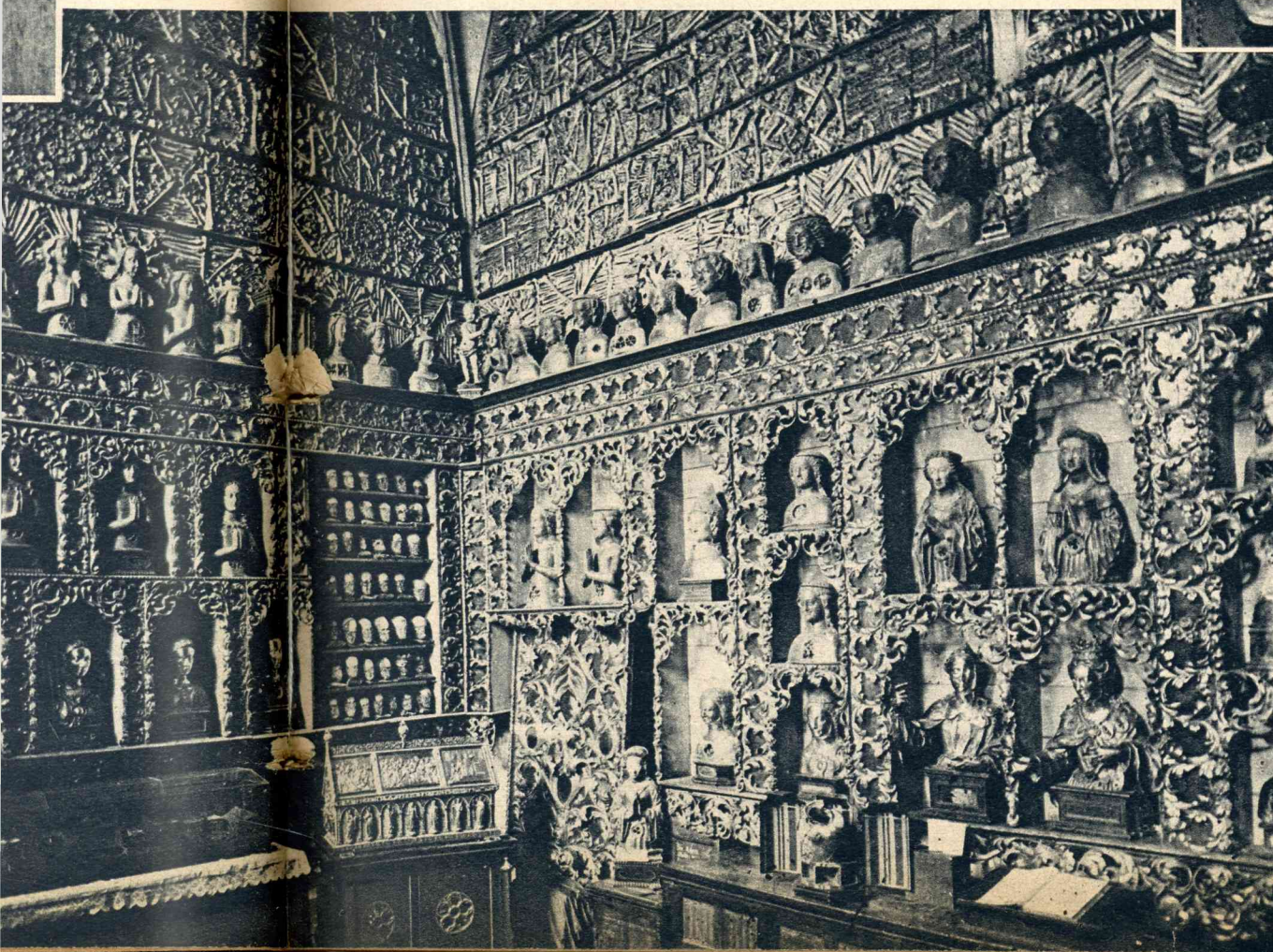
In dit schrijn treffen we niet alleen 't individuele kunnen aan van de edelsmeden, die eraan gewerkt hebben, maar ook een overal in 't christelijk avondland aanwezig zijnde gelijkaardige kunst- en vroomheidsopvatting.

Nog moet opgemerkt worden, dat 't schrijn in zijn huidige vorm niet zijn oorspronkelijke gedaante ten toon spreidt. In de woelingen der Fransche omwenteling, die 't gevaar met zich brachten, dat 't kunstwerk gesmolten zou worden, werd 't schrijn aanzienlijk ingekort, en van de reliëfs van het bovenste dakvlak is er nog slechts één behouden, en ook dit is slechts een vernieuwing uit den tijd omstreeks 1600: een uitstorting van den Heiligen Geest voorstellend. Aan de flanken stonden vroeger engelen, die de bazuinen bliezen, gelijk Fritz Witte vaststelt, hetgeen zich op grond eener uit de achttiende eeuw bewaarde teekening laat bewijzen.

Velen zullen vroeger, als zij uit Nederland naar het Deutsche Rijnland spoorden, den Keulschen dom van buiten bewonderd hebben, en van binnen bezichtigd. Breken er weer tijden aan, dat reizen naar 't Rijnland mogelijk zijn, dan zal men zich daarmee niet tevreden stellen, maar ook de Gouden Kamer van den dom bezoeken, waar dit Drie-Koningen-schrijn bewaard wordt, hetwelk hier, in deze centraal gelegen kamer, 't kleine, maar wonderschoone hartestukje vormt van het geweldige bouwwerk. Want zooals wij hier reeds in den beginne zeiden: de dom is eigenlijk slechts 't reusachtige huis voor 't kleine, kostbare heiligdom: dit schrijn in zijn binnenste.

Dr. F. M. HUEBNER

De Sint-Ursula-schatkamer, waar zich het Drie-Koningen-schrijn bevindt.

FELIX HAMMER:

ONZE VERVOLGROMAN

Redder in den nood

DOOR LAURENCE KIRK

KORTE INHOUD. Sir Humphrey Seymour ontvangt in Afrika van z'n vrouw Carlotta te Londen een telegram, waarin hem verzocht wordt onmiddellijk over te komen, daar z'n dochters Lisa en Ruth onhandelbaar geworden zijn en zich met een paar onmogelijke jongelieden verloofd hebben. Per vliegtuig vertrekt hij naar Croydon, waar hij door Lisa wordt afgehaald. Opgevoerd stelt z'n vrouw hem van den toestand op de hoogte: Ruth is verloofd met Stevan Voroski, een Russischen prins, die als kelner in z'n levensonderhoud voorziet, en Lisa met een zekeren Albert Blain, een beroepsvoetballer. Hoewel z'n vrouw erg met den Russischen prins ingenomen schijnt te zijn, is sir Humphrey op deze verlovingsallesbehalve gesteld. Op aanraden van z'n vriend, lord Ayloner, stelt hij zich in verbinding met Felix Hammer, een „huwelijksmakelaar”. Albert heeft 'n onderhoud met sir Humphrey. Hij vertelt hem, dat hij 's zomers voor ingenieur studeert en binnenkort z'n examen hoopt te doen. Sir Humphrey verbiedt hem met Lisa te trouwen. In een Russisch restaurant wordt sir Humphrey door Stevan bediend. Hij vindt den man onuitstaanbaar en besluit Felix Hammer te raadplegen. Hammer zal den volgenden dag op een cocktail-partij, welke door Carlotta gegeven wordt, aanwezig zijn, om Humphrey's dochters nader te leeren kennen. Na afloop hiervan dringt sir Humphrey er bij mr. Hammer op aan, vooral den omgang tusschen Ruth en Stevan spoedig te beëindigen. In een restaurant, waar mr. Hammer dagelijks pleegt te dineeren, treft hij iemand, die hem de geschikte persoon lijkt voor z'n plannen. Robert Lake, een zoöloog, die te Londen zijn vacantie doorbrengt, gaat op z'n voorstellen in. Hij verblijft bij de familie Seymour en maakt kennis met Albert en Stevan; de laatste maakt op hem een zeer onsympathieke indruk. Beide meisjes toonen aanvankelijk heel weinig belangstelling voor den gast, doch na eenige weken zoekt Lisa opmerkelijk veel zijn gezelschap. Zij tracht hem te bewegen opnieuw een expeditie uit te rusten om met haar in China panda's (een soort beer) levend te vangen.

W e hoeven er nu niets meer over te zeggen,” zei Lisa vol vertrouwen, „ik denk, dat je het een prachtig denkbeeld zult vinden als je er maar eenmaal aan gewend geraakt bent. Ten slotte zal het erg plezierig voor je zijn als je een goede keukenmeid bij je hebt. Je werd den vorigen keer immers ziek van de slechte voeding?”

„Hm, ja,” mompelde Robert. „Maar zie je niet een paar dingen over het hoofd? Albert bijvoorbeeld, om van je moeder nog maar niet eens te spreken.”

„Het zal Carlotta niets kunnen schelen. Zij is op je gesteld.”

„Maar Albert dan?”

„O, Albert begrijpt het vast wel. We zouden toch vooreerst niet trouwen en dit is dan een goede manier om dien akeligen tijd van wachten door te komen. Weet je, Albert moet erg hard werken om zijn examens te kunnen doen. Dat zal hem veel gemakkelijker vallen als ik een tijdje wegga.”

Robert glimlachte bij zichzelf. Het was wonderlijk, hoe goed alles geregeld kon worden als Lisa haar zinnen ergens op gezet had.

„Waarom lach je?” vroeg zij. „Ik meen het ernstig. Ik zie niet in, waarom je zou lachen.”

„Het spijt me,” zei Robert. „Maar ik ben er niet heelemaal van overtuigd, dat Albert de zaak van dien kant zal beschouwen.”

„O, ja, dat zal hij zeker, als ik hem duidelijk gemaakt heb, dat het een zuiver zakelijke afspraak is. Hij heeft me vaak genoeg gezegd, dat ik nog nooit iets ondervonden heb in het leven en ik geloof, dat hij gelijk heeft. Ik heb wat ondervinding nodig. En ik zal heel wat ondervinding opgedaan hebben als ik dit alles meegemaakt heb.”

„Dat zal ik ook!” momperde Robert bij zichzelf en vervolgde luid:

„Besef je wel wat voor een soort ondervinding je dan te wachten staat, Lisa? Ongedierte. Beten van wilde beesten. Wonden, die misschien nooit meer helen. Geen kapper. Geen bad. Het is heus niet zoo'n aanlokkelijk vooruitzicht.”

„Daar ben ik allemaal op voorbereid. Ik ben geen kind, geen arme, zwakke vrouw of zooiets dergelijks. Ik ben taai. En ik kan ontberingen waarschijnlijk beter verdragen dan jij.”

Robert glimlachte weer, toen hij dit aanbiddelijke toonbeeld van taaiheid zoo naast zich zag zitten. „Ik twijfel niet aan je uithoudingsvermogen,” zei hij beleefd. „Maar ik denk, dat er nog een bezwaar is. En een heel ernstig.”

„Wat is dat?”

„Je bent veel te mooi, Lisa. Misschien kan ik die zakelijke afspraak op den duur niet nakomen.”

Lisa lachte vroolijk.

„Wat een onzin,” zei ze. „Je bent immers niet op me verliefd. Je vindt me wel aardig, maar je hebt medelijden met den man waar ik mee trouw. Als je op iemand verlief bent, ben je het op Ruth — en dat is nog een reden waarom je hier gauw vandaan moest gaan. Ruth is een schat, maar haar eerste verlovings is fnuikend voor den man, dien ze daarvoor uitkiest. Je kunt haar veel beter aan Stevan overlaten en tegen den tijd, dat we terugkomen, zal ze dan wel verstandig zijn en heel graag met jou trouwen.”

„Lisa, Lisa! Maar dat is wel een heel berekenend voorstel.”

„Dat vind ik niet. Dat is eenvoudig gezond verstand.”

Robert vertrok even zijn gezicht en stond op. „Je hebt de zaak inderdaad van alle kanten bekeken,” mompelde hij.

„Ik heb getracht met alles en met iedereen rekening te houden,” zei Lisa onbewogen.

„Ik ben er zeker van, dat je dat gedaan hebt,” glimlachte Robert. „Het eenige wat je nog niet gedaan hebt, is de werkelijke reden opgeven waarom je je in dit krankzinnige avontuur wilt storten.”

„Ik begrijp je niet, Robert. Wat bedoel je?”

„Laten we aannemen, dat we een kleine panda vinden. Wat moeten we er dan mee doen? Hem aan den diertuin verkoopen om onze kosten goed te maken?”

„Nee, dat zou jammer zijn. Zij hebben er toch niet nog één nodig, is het wel?”

„Maar wie zou hem dan willen hebben?”

Lisa keek hem lang niet op haar gemak aan en antwoordde niet. Robert stond op, stak zijn beide handen uit en trok haar omhoog.

„Je bent een schat van een meisje, Lisa,” zei hij kalm. „Maar je hebt gelijk. Ik heb medelijden met den man waar je mee trouwt, ik heb erg medelijden met hem.”

„Ik zie niet in, waarom ik niet een panda zou mogen hebben,” zei Lisa klagend. „Het is jouw schuld, dat je me er heen gebracht hebt.”

„Ik neem onmiddellijk aan, dat het mijn schuld is. Maar jij bent in staat, Albert en je moeder en Ruth en mij, om nog niet te spreken van je onvergankelijke liefde voor Pamela, op te offeren, alleen omdat je verleid bent door de lusteloze zwarte oogen van een panda. Je moest je schamen, Lisa, werkelijk schamen.”

Lisa richtte zich op en keek hem vol waardigheid aan.

„Ik schaam me heelemaal niet,” zei ze. „Ik vraag niet om diamanten of parels. Ik wil een panda hebben en ik krijg er een en ik offer niemand op. En als jij me niet wilt helpen 'n panda te vinden, dan vind ik wel iemand, die dat wel wil.” Zij zweeg een seconde, staarde hem aan, deed een stap vooruit, sloeg haar armen om zijn hals en gaf hem een zoen. „Maar ik denk, dat je me wel zult willen helpen,” zei ze vleidend, „als je tijd gehad hebt om er over na te denken. Goeden nacht, Robert. Wel te rusten.”

Maar Robert rustte niet wel. Hij droomde, dat hij en Lisa op een open plek in de jungle een soort Apachendans uitvoerden, terwijl een groot gezelschap van panda's zat toe te kijken en in hun zwarte handjes klaptten.

ACHTTIENDE HOOFDSTUK

Bij het ontbijt den volgenden morgen was er een brief voor Robert van mr. Hammer. Op ongewoon koelen toon vroeg deze heer hem, op zijn kantoor te willen komen. Robert was er niet erg op gesteld, den heer Hammer juist nu te ontmoeten, maar hij had althans een verontschuldiging om dien ochtend niet met Lisa uit te hoeven gaan. Lisa was heel opgewekt en heel vroeg beneden gekomen en begon meteen over de soort tent te spreken, die zij het liefst zou

willen hebben voor de panda-jacht, alsof Robert reeds in alles had toegestemd. Zij hield op, toen Ruth met Stevan binnenkwam. Stevan kwam tegenwoordig dikwijls ontbijten en bleef dan de rest van den dag. Hij was zijn betrekking in de Prince Igor kwijt. Opgezegd, afgetreden of ontslagen. Robert wist niet precies wat de juiste benaming er voor was. Alles wat hij wist was, dat Stevan eeuwig scheen te zeuren, dat hij van weldadigheid leefde en dat Ruth hem zoo teeder verpleegde alsof hij longontsteking had opgelopen.

Carlotta kwam dien ochtend later. Robert ging in den salon kijken vlak voor hij uitging om te zien of zij daar was. Maar ze was er nog niet. Stevan was er wel en lag in zijn volle lengte op de sofa, in somber gepeins verzonken. Robert keek vol minachting naar hem en toen zag hij, dat Albert zich ook in de kamer bevond. Albert was een paar dagen in het noorden geweest en had hem aan de genade van Lisa overgelaten. Robert was oprecht verheugd, hem weer te zien.

„Hallo, Albert,” begon hij hartelijk. „Prettig gehad? Ik ben blij, dat je er weer bent.”

„Zoo, ben je dat?” vroeg Albert op onheilsPELLenden toon.

„Natuurlijk ben ik dat,” vervolgde Robert zonder iets te vermoeden. „Ik zie je aanstonds nog wel. Ik moet nu weg.”

„Dat moet je niet.”

„Wát zeg je?”

„Ik zeg, dat je niet moet. Ik ben hier speciaal gekomen om met je te praten.”

Robert staarde hem aan, alsof hij het in Keulen hoorde donderen. Albert was achter hem langs gelopen en had de deur gesloten. Hij stond nu voor hem met een uitdrukking op zijn gezicht, die Robert in het geheel niet beviel.

„Is er iets aan de hand?” vroeg hij.

„Dat moest je wel weten,” zei Albert kwaad.

„Maar ik weet het niet.” Robert werd eveneens boos. „Als ik iets gedaan heb, dat je niet bevalt, waarom zeg je me dan niet wat het is?”

„Dat ben ik wel degelijk van plan!” Albert deed een stap vooruit. „Ik verdraag niet, dat een ander zich met mijn meisje bemoeit.”

„Kom, kom, beheersch je,” zei Robert op luchtigen toon. „Je verwacht toch niet, dat Lisa je permissie vraagt als ze eens uit wil gaan, is het wel?”

„Je hebt net gedaan alsof je een vriend van me was,” vervolgde Albert, klaarblijkelijk woedend. „Maar op het oogenblik, dat ik mij omgedraaid heb, doe je moeite, mij mijn meisje af te troggelen.”

„Nou breekt mijn klomp. Ik ben tweemaal met Lisa naar een schouwburg geweest en eenmaal naar den diertuin. Dat is alles. O, neen, nog eenmaal naar de kunstijbaan.”

„O, is dat alles? En de expeditie dan, die je van plan bent met haar op touw te zetten?”

Dit maakte Robert verlegen. Hij zwaaide even op zijn beenen, alsof hij een klap gekregen had. „Wat?” hijgde hij. „Heeft Lisa je gezegd, dat ik haar voorgesteld had, samen op expeditie te gaan?”

„Ze heeft het me geschreven. Zij schreef, dat ze besloten had met jou naar China te gaan, omdat dit een goeden invloed zou hebben op de vorming van haar karakter.”

„Hoe is het mogelijk! Wanneer heb je dien brief ontvangen?”

„Gisterochtend. Toen wist ik wat er aan de hand was.”

„Hm, dat wist je ten minste eerder dan ik. Mij heeft ze het pas gisteravond gezegd.”

Een oogenblik zwegen zij beiden. Zij stonden elkaar als kwade honden aan te kijken.

„Je hebt je heelemaal in de situatie vergist,” zei Robert ten slotte. „Ik ben nooit van plan geweest...”

„Het heeft geen zin me iets voor te liegen,” viel Albert hem in de rede. „Ik ben vastbesloten.”

„Goed, jij bent dus vastbesloten. Wat ga je dan doen?”

„Of je verlaat onmiddellijk dit huis en laat Lisa met rust of anders...”

„Of anders? Ga verder, wat doe je in het tegengestelde geval?”

„Of ik sla je je hart uit je lijf en wel hier en meteen.”

Albert kwam al op hem toe. Robert trachtte hem weg te duwen. „Kom, kom, beheersch je. Albert!” riep hij uit. „Je kunt hier geen vechtpartij beginnen. Carlotta...”

„Ik kan overal vechten,” antwoordde Albert. „Ik ben niet een fijne mijnheer zooals jij. Ik heb moeten vechten voor alles wat ik gekregen heb en ik ga voor Lisa vechten ook. Ik ben van plan, altijd voor Lisa te vechten om haar te houden.”

Zonder er nog doekjes om te winden haalde hij met zijn linkervuist naar Robert uit. Robert dook en de slag schampte af langs zijn schouder, maar door de haast, waarmee hij zich terugtrok, viel hij over een voetenbankje en hierbij kwam zijn hoofd met 'n doffen slag terecht op den poot van een zware, notenhouten schrijftafel. In dit rumoer was Stevan kalm blijven liggen. Nu richtte hij zich echter moeizaam op en keek Robert twijfelend aan, terwijl deze, op zijn rug liggend, over zijn achterhoofd streek, doch een oogenblik later scheen de nakomeling der Voroski's geen belangstelling meer te hebben voor dit ruw en laag bij de grondsch gedoe, en sloot zijn oogen weer, alsof hij hoofdpijn had en niet gestoord wenschte te worden.

Albert stond over Robert gebogen.

„Sta op,” zei hij heftig. „Sta op en vecht als een kerel.”

Robert begon te lachen. Hij kon het niet helpen. Het was te gek! Hij kon oornogelijk kwaad op Albert worden: die was zoo buiten zichzelf, dat hij niet wist wat hij deed.

„Wat doe je als ik opsta?” vroeg Robert slim, nog steeds over zijn achterhoofd strijkend.

„Dan sla ik je weer neer, natuurlijk.”

„Dank je, dan blijf ik liever liggen. Neen, houd nu op, Albert. Je zult een man toch niet willen slaan, die al op den grond ligt? En als je een oogenblik naar me luistert, dan kan ik je duidelijk maken, dat het volkomen onnoodig is.”

„Ik wil niet meer praten.”

„Maar luister dan! Luister! Luister! Lisa geeft geen snars om me, noch ik om haar. Als je het wilt weten: het is Ruth, waar ik verliefd op ben.”

Dit bracht Stevan weer even tot leven.

„Hoe durf je over mijn fiancée te spreken?”

„Houd je stil!” zei Robert kortaf en Stevan ging weer liggen, met zijn hoofd naar den muur gekeerd.

„Ik zou Lisa voor geen geld op een expeditie mee willen nemen,” verklaarde Robert naar waarheid. „Het ging alles van haar uit. Alles! En ze wilde het ook niet, omdat ze mij zoo aardig vond. Dat kan ik je verzekeren. Wil je weten, wie werkelijk je medeminnaar is, Albert?”

„Neen, dat wil ik niet. Ik geloof geen woord van wat je zegt.”

„Toch kun je het beter wel weten,” vervolgde Robert vriendelijk. „Het is gebeurd, omdat Lisa een kleine panda wil hebben, mijn beste Albert. De panda is je medeminnaar, maar ik niet.

Zij zou ons voor die panda wel op een veiling willen verkopen en als het denkbeeld je niet aanstaat om je liefde met een panda te deelen, dan zou ik die kwestie maar uitmaken met Lisa. Maar mij behoef je niet aan te pakken. Ik heb er niets mee uit te staan.”

„Ik ga er met Lisa over praten,” zei Albert grinnig.

„Goed, goed,” Robert krabbelde weer voorzichtig overeind. „Houd een plaats vooraan voor me vrij als je dat kunt. Ik zal er plezier van hebben, na hetgeen ik heb meegemaakt... En als je me niet meer noodig hebt: ik heb helaas een afspraak. Goeden dag en sla niet alle meubels kapot.”

Robert liep in de richting van de deur, elk oogenblik een nieuwen aanval verwachtend. Maar Albert stond alleen maar te brommen en Robert ging de vestibule in, steeds de buil wrijvend, die al op zijn achterhoofd was opgekomen.

Op de trap kwam hij Lisa tegen, die vrolijk bij twee treden tegelijk omlaag sprong.

„Hallo! Je hoofd gestooten?” vroeg zij opgewekt.

„Ja, dat heb ik, dank je voor de belangstelling,” antwoordde Robert zuur.

„En als ik jou was, zou ik de volgende paar uren den salon vermijden.”

„Waarom? Is Stevan weer vervelend?”

„Neen, Albert. Albert is een beetje lastig vanmorgen. Hij schijnt je zakelijke afspraken niet heeltemaal te begrijpen.”

„Wat vreeselijk flauw van hem!” begon Lisa. Toen keek ze hem even scherp aan. „Robert, je bedoelt toch niet dat Albert... die buil?”

„Ja, dat bedoel ik. Dat bedoel ik precies.”

„Arme Robert! Het spijt me zoo... dat was heel leelijk van Albert.”

„O, heb maar geen medelijden met mij, Lisa. Om je de waarheid te zeggen, geloof ik, dat jij de tweede op het lijstje bent. Zeg dus later niet, dat ik je niet gewaarschuwd heb.”

Lisa richtte zich op en zag er erg volwassen en dreigend uit.

„Ik ben bang, dat ik nogal openhartig met Albert zal moeten praten.”

Robert grinnikte. Hij sloeg haar gade, terwijl ze statig en waardig de vestibule overstak, daarna liep hij langzaam de trap op en bleef over de balustrade geleund vol verwachting staan luisteren.

Lisa betrad den salon en sloot de deur achter haar. Zij was van plan geweest, Albert ditmaal streng toe te spreken, maar er was iets in de uitdrukking van zijn gezicht, dat haar er toe bracht, het raadzamer te achten hem eerst een beetje te sussen.

„Lievelling!” begon zij, alsof er niets gebeurd was. „Het is zoo heerlijk, je weer hier te hebben.”

„Heusch?” Albert keek haar dreigend aan.

„Natuurlijk, lieveling.” Lisa kwam uitnoodigend op hem toe. „Geef je me geen zoen?”

„Neen.” Albert stond daar als een paaltje van ijs. „Niet voor je me gezegd hebt wat je met dien brief bedoelde, dien je me geschreven hebt.”

„Je bent in een vreemde stemming vanochtend, lieveling.”

„Let maar niet op mijn stemming. We moeten dit met elkaar bespreken en elkaar trachten te verstaan.”

Vervolg op blz. 24

'n KOU of GRIEP

Wat volgt op die keelpijn

WEES VERSTANDIG

„AKKERTJES” voorkomen het doorzetten van een kou of griep, die U onder de leden voelt. Wacht dus niet

De Nederlandsche Pijnstillers

Liefde boven Eerzucht

De nieuwste roman van de serie „Avonduur-lectuur” is een gevoelig verhaal van oprechte liefde, die het van eerzucht wint. 'n Vermaard kunst schilder, de weduwnaar Axel Lindstrom, voelt, dat hij ter wille van zijn twee kleine kinderen en ook ter wille van zijn eigen gemoedsrust moet hertrouwen. Met twee jonge vrouwen komt hij in nauwer contact: de eene is knap maar eerzuchtig, de andere van uiterlijk onopvallend maar groot van hart.

Verzuimt niet dit boeiend geschreven verhaal te lezen. De roman verschijnt volgende week. Verkrijgbaar bij onze bijkantoren, bezorgers en agenten.

Tot onze spijt moeten wij in verband met organisatorische bepalingen mededeelen, dat de gratis ongevalverzekering ten behoeve van onze abonné's met ingang van heden moet vervallen. Aankondiging hiervan geschiedt in verband met art. 9 der verzekeringsvoorwaarden. DE DIRECTIE

Een scène uit de revue „Lachen zonder bon“, welke door een Arnhemsche groepje jongeren onder leiding van Ben ter Hall in Gelderland wordt opgevoerd, ten bate van de oorlogsslachtoffers in Nederland.

Van „Een liedje en een Praatje“

Over een combinatie handelsman-liedjeszanger

Het is nog niet zoo lang geleden, dat wij een voorstelling bijwoonden, die gegeven werd voor de gewonde Nederlandsche militairen, verpleegd in het Arnhemsche hospitaal. Op een gegeven oogenblik beklom een vlotte jongeman de geïmproviseerde „Bühne“. Hij hield een aardige, boeiende conférence, doorspekt met herinneringen uit zijn soldatentijd, en zong daarop enkele liedjes, die 'n daverend succes oogstten.

Verrast bestudeerden wij het primitieve programma: „Fred Fagel, een liedje en een praatje“ stond er vermeld. Fagel.... Fagel.... waar hadden wij dien naam meer gehoord....? Maar ach, dat was toch de bedrijfsleider van een Arnhemschen kolenhandel....?

Zoo was het ook en omdat onze belangstelling voor deze combinatie handelsman-liedjeszanger gewekt was, vroegen wij hem na afloop van de voorstelling, ons eens te willen vertellen, hoe hij tot dit optreden als conférencier-uit-liefhebberij gekomen was, te meer nog omdat hij den tekst van enkele liedjes zelf geschreven bleek te hebben.

En daarom zaten wij enkele dagen later bij den heer Fred Fagel thuis en vertelde hij ons, hoe dit gegroeid was.

„Toen de mobilisatie afgekondigd werd, behoorde ook ik tot hen, die opgeroepen werden. Ik plukte mijn soldatenpakje uit de motballen, nam afscheid van vrouw en kind en toog naar Rotterdam, mijn geboorteplaats. Ik nam het geval niet al te tragisch op, want een Rotterdammer blijft Rotterdammer en al is de aanleiding om terug te keeren naar zijn geliefde Maasstad dan ook niet zoo erg prettig, het blijft hem toch een feest, zijn Rotterdam weer te mogen zien.

Ik trof het overigens fijn; aardige jongens allemaal. We hadden dan ook een goeden tijd, een tijd vol warme kameraadschap, een tijd vooral ook, waarin de jool ruim plaats kreeg.

Toen kwam O. en O. en ik gaf mij maar al te graag op voor de tweede O., te samen met nog enkele jon-

Fred Fagel en Daan Hooykaas aan den arbeid bij het instudeeren van de liedjes, die voor de radio gezongen zullen worden.

gens. Ik had hier en daar wel eens een liedje gezongen en daarbij kwam, dat ik bovendien mijn goeden, ouden schoolvriend, Daan Hooykaas, bekend radio-conférencier, ontmoette. Ik had met hem schoolgegaan en hij was Rotterdam trouw gebleven.

Hij gaf mij toestemming enkele van zijn liedjes op mijn programma te nemen. Zoo kwam ik aan het liedje, dat u mij hebt hooren zingen: „Als m'n slapie slaapt,“ dat ging er overal in als koek en zoo trad ik ik er ook mee op in de

En later op den avond zong Daan Hooykaas ons de liedjes van Fagel voor, die het voor ons buitengewoon „deden“:

Hoe zou het met m'n slapie gaan,
Met de jongens allemaal,
Met den sergeant en den majoor
En den ki-ka-korporaal....

Daarna ook: „Het klokje van zeven uur,“ waarop Daan Hooykaas, die een veelzijdig artiest is, zelf de muziek componeerde. Ook dit liedje is fijntjes en levensecht. Het is geïnspireerd op den bij vele radio-luisteraars bekenden kindergoenaachtwens: „Het klokje van zeven uur en dus....“

We hooren hierin, hoe overal in de wereld, in Londen, Berlijn, Rome en Parijs de kinderen naar hun bedjes worden gebracht, hoe zij hun gebedjes eindigen met de bede, pappie toch te willen sparen.... en dan:

Buiten daveren kanonnen,
Zinken schepen, vele tonnen,
Hij weet nergens van....

En wij bedachten, hoe merkwaardig het toch kan gaan in deze vreemde wereld. Daar is een handelsman, die uit zijn werk wordt geroepen om zijn plichten te vervullen voor het vaderland, die daar in een zorglijken tijd als soldaat voor soldaten wat vreugde, wat vroolijkheid brengt en die, teruggekeerd in het normale burgerleven, in zijn vrije uurtjes opeens gekomen is tot het schrijven van liedjes, zooals een ander postzegels verzamelt of houtsnijwerk verricht. En goede liedjes ook, liedjes, die hun weg wel vinden zullen, omdat zij echt en levenswaar zijn.

Op de foto's, die wij in de gelegenheid waren te maken, kunt u de geboorte van enkele liedjes aanschouwen. En misschien ook hebt u de eerste radio-opvoering gehoord. Immers, op den dag na Kerstmis heeft Daan Hooykaas ze voor 't eerst gezongen voor de A.V.R.O.-microfoon in 'n programma getiteld „De lichte Toets“.

Fred Fagel, in het dagelijksch leven bedrijfsleider van een Arnhemschen kolenhandel, als conférencier.

grootte soldatenrevue, die vanwege O. en O. opgevoerd werd in de Doelenzaal. Enkele dagen later stond ik ook in Pschorr, met hetzelfde liedje en daarna weer vele malen in allerlei cantines. Toen kwam de oorlog.... vijf dagen van jammer.

Het normale leven ging weer verder. Nee, toch niet. Dat kon niet meer. Te veel herinneringen had ik aan mijn soldatentijd en.... aan de ontspanningsavonden in de cantines. En zoo, op een dag, toen alles mij opeens vreemd was om mij heen, toen ik wat weemoedig zat te peinzen over mijn prettigen soldatentijd in Rotterdam, over de jongens, die weer teruggekeerd waren en die nimmer terug zouden keeren, greep ik opeens een bloenotes en ik begon aan een liedje, een vervolg op Daan Hooykaas' „Als m'n slapie slaapt....“

Fred Fagel springt op, loopt naar de piano en speelt. En daarbij zingt hij zijn vervolg-liedje: „Hoe zou het met m'n slapie gaan....?“ Een alleraardigst liedje met hier en daar een weemoedigen, zelfs wat wrangen inslag.

„Dit liedje,“ zoo vervolgt hij dan weer, „zond ik ter beoordeeling naar Daan Hooykaas en.... hij accepteerde het voor zijn repertoire. Daan ging ermee naar een anderen Rotterdamschen artiest, onzen Willy, Willy Schootemeyer, den Nederlandschen marsch-componist, die er de muziek bij schreef. U hebt zooeven kunnen hooren, hoe goed hij daarin geslaagd is. Als u nu morgenavond nog even wilt komen,“ zoo besloot Fred Fagel, die ons in het middaguur ontvangen had, „dan kunt u er getuige van zijn, hoe wij het liedje doornemen, want dan komt Daan mij opzoeken. Ik heb namelijk nog wat andere liedjes ook gemaakt in de na-oorlogsdagen en die.... maar nee, dat hoort u morgen wel. Ik moet nu kolen gaan verkoopen.“

Zoo nemen we afscheid, doch den volgenden avond zijn we weer present en dan ontmoeten we ook Daan Hooykaas, den radio-zanger. We hebben er toen maar zoo'n beetje stillekens bijgezet, want Daan en Fred hadden het druk. De teksten werden doorgenomen, gewijzigd hier en daar, de muziek werd gekeurd en doorgespeeld.... kortom, we beleefden de geboorte van een repertoire-onderdeel.

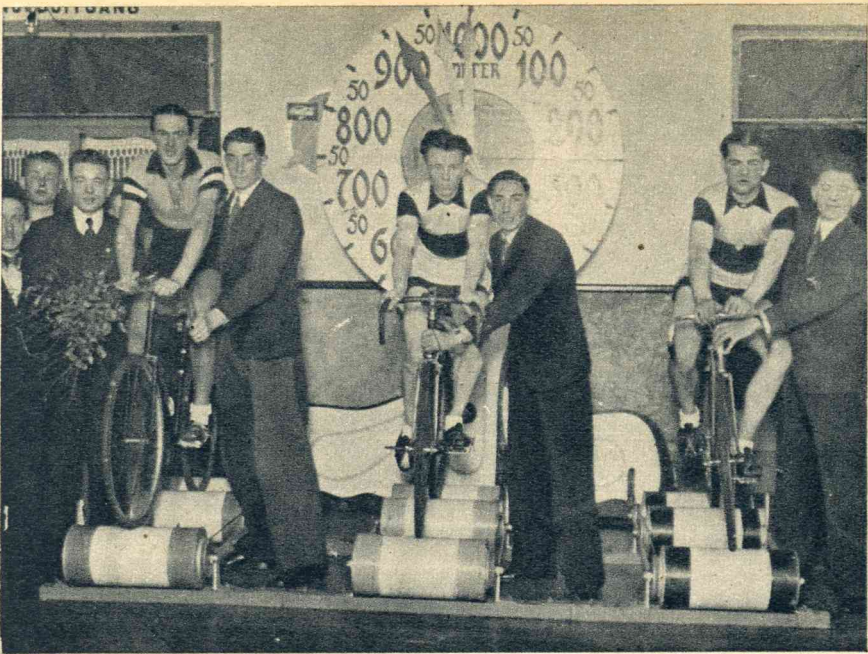
Zooals men Daan Hooykaas al vaak gehoord heeft. Maar zág u hem ooit zoo?

Een ideeetje en.... het liedje wordt op papier gebracht.

(Eigen foto's)

Geldersch Fotonieuws

De wielrennersvereniging „De Adelaar” te Apeldoorn organiseerde in hotel „De Aanleg” een wedstrijd op home-trainers. Links: Zweedijk (Apeldoorn), winnaar van den eersten prijs, die het oostelijke record verbeterde. Midden: Martin (Arnhem), die den tweeden prijs verwerf en rechts Reerink (Velp), die den derden prijs behaalde.

De Apeldoornsche Pluimvee- en Konijnenfokvereniging hield ook dit jaar een Kersttentoonstelling. Eenige bekroonde dieren met het bestuur der vereniging. V.l.n.r. Buff-orington-hen van E. Modderkolk; Pool (roodoog), een oude ram van H. Jurriëns; Black and Tan, een jonge ram van J. Koekman; haaskleurige Vlaamsche reus, een jonge voedster, van H. Roodbeen; krielhen, Sebright-zilver, van A. Schaedler.

De Linge, het schoone Betuwsche riviertje, is geheel toegevroren. De ware hengelaars laten zich daardoor echter niet weerhouden; hier en daar wordt er een bijs in het ijs gehakt en het aas uitgeworpen. Op deze manier tracht menig hengelaar nog een vischje te verschalken.

Met ingang van 1 Januari 1941 is op zijn verzoek eervol ontslag verleend aan den heer G. ter Weeme, weger en meter der gemeente Eibergen. Sinds de oprichting van de gemeente-waag in April 1904 heeft de heer Ter Weeme deze functie waargenomen en in al die jaren heeft hij niet minder dan 315.000 stuks vee gewogen.

4 foto's De Vries
1 foto Van Mourik
1 foto Hartgerink

Voor al in dezen tijd is het van het allergrootst belang de vaarwaters zoo lang mogelijk open te houden. Het motorschip „Koophandel 2”, kapitein L. Meijer, vertrok Zondag 22 December uit Amsterdam en kwam Maandagmiddag te Dieren aan. Terstond werd doorgevaaren naar Apeldoorn, waar het schip, na het ijs in het kanaal Dieren-Apeldoorn, een traject van 30 km, te hebben gebroken, op eersten Kerstdag arriveerde. Het ijsbrekende motorschip bij zijn aankomst te Apeldoorn.

Op den tweeden Kerstdag werden op de Nieuwe IJsbaan te Apeldoorn de wedstrijden om het kampioenschap van de Veluwe gehouden. De heer van der Veen overhandigt den wisselbeker, die in 1928 door het bestuur der baan werd uitgelooft, aan den heer W. Hoekstra (Apeldoorn), die de 1500 m-race won in 3 min. 9 en $\frac{9}{10}$ sec. en daarmee den beker definitief in zijn bezit kreeg.

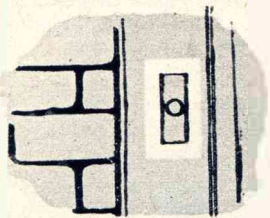

HELP **PT** IN HET

DONKER

hoe?

zooó...

MERK UW BEL

PRIEVEN

EN UW BUS

VERF UW HUISNUMMER

WIT:

ANNONCES
BETREFFENDE

GENEESMIDDELEN EN GENEESWIJZEN

worden in dit blad slechts opgenomen, indien zij vooraf voorzien zijn van 't stempel „Geen bezwaar” tegen plaatsing, afgegeven door de Commissie van Contrôle op de Aanprijzing van Geneesmiddelen en Geneeswijzen, waarvan 't secretariaat is gevestigd: Segbroeklaan 33, Den Haag

FELIX HAMMER: Redder in den nood

Vervolg van blz. 19

Lisa wierp een blik op Stevan en ging langzaam en gelaten zitten, op en top een dame van de wereld.

„Als we dan toch een vervelende uiteenzetting moeten houden,” zei ze uit de hoogte, „acht je het dan niet beter, dat we wachten, tot wij alleen zijn? Het kan Stevan niet zoo erg interesseeren.”

„Stevan telt niet mee,” zei Albert kortaf. Deze woorden maakten, dat Stevan zijn oogen open deed en zijn wenkbrauwen fronste, maar hij sloot de eerste weer en deed verder niets.

Albert begon hartstochtelijk: „Wat bedoelde je met dien brief, Lisa? Waarom kon je niet wachten om het me in mijn gezicht te vertellen?”

„Albert, lieveling, er was niets anders te vertellen toen ik je schreef.”

„Denk je dan, dat je een jaar met een anderen man weg kunt gaan en dat zooiets niets voor mij beteekent?”

„Mannen en vrouwen kunnen dat tegenwoordig doen.”

„Maar jij kan het niet. Niet zoo lang je mijn meisje bent.”

„Maar, Albert, dat is niet eerlijk. Je hebt me altijd verweten, dat ik niets van het leven, van de moeilijkheden van het leven afweet. Je hebt me erom veracht, ofschoon je dat niet gezegd hebt. Je hebt me altijd als een nutteloos luxepoppetje beschouwd. Ik zie niet in, waarom je nu plotseling zoo'n lawaai zou maken als ik je probeer te bewijzen, dat ik gevaar en ongemak even goed onder de oogen durf te zien als jij.”

„Is dat de waarheid, Lisa?” Albert keek haar vol spanning aan.

„Nu, niet heelemaal,” antwoordde Lisa oprecht. „Ik wil een panda hebben, Albert. Eentje voor mijzelf. Het zijn de snoezigste beestjes, die ik ooit gezien heb, met heerlijke zwarte oogjes. Ik moet er echt een hebben.”

„Het ziet er meer naar uit, dat je naar blauwe oogen verlangt,” mopperde Albert. „Je doet er moeite genoeg voor om er één te krijgen.”

Lisa stond nu heel waardig op.

„Je bent krankzinnig en volkomen ongegrond jaloersch,” zei ze. „Dat is de juiste verklaring van je gedrag.”

„Ja, ik ben jaloersch,” zei Albert, nu kalmer. „En ik schaam me er niet voor. Als je van iemand houdt, zooals ik van jou houd, dan ben je jaloersch. Je kan het niet helpen. Liefde is niet een aardig spelletje voor mij. Ze is ernstig. Ze maakte de betekenis van mijn leven uit. En ik wil er niet een soort rondedansje van maken.”

„Maar ik houd ook van jou, Albert,” pleitte Lisa. „Het is alleen het kind in me, dat naar 'n panda verlangt. Je wilt toch niet, dat ik al heelemaal volwassen ben, is het wel?”

„Ik wil zeker van je zijn,” zei Albert ernstig. „En nu kan ik me nooit meer zeker van je voelen. Ik heb altijd wel gedacht, dat het te mooi was om waar te zijn. Ik ben er 's nachts soms van

wakker gebleven, ik heb er zelfs aan gedacht als ik langs het lijntje rende... Is het werkelijk waar, dat Lisa net zoo veel van mij houdt als ik van haar? Hoe kan dat? Waarom zou ze? Nu weet ik het. Het is precies zooals ik gevreesd heb. Het was maar een episode, een avontuur. Je wilt alle kanten van het leven leeren kennen, maar je er niet meer mee bemoeien als je er genoeg van hebt. Ik ben degene geweest, die je een inzicht moest verschaffen in het leven van de mindere klassen der bevolking; nu komt de jacht, het avontuur, een expeditie aan de beurt, later misschien het society-leven of de kunsten of de onderwereld of iets dergelijks. Zoo zul je je leven lang blijven doorroeien, zonder ooit in diep water te komen, zonder ooit ergens thuis te hooren.”

Lisa was geheel perplex.

„Albert, Albert,” riep ze uit. „Het is niet waar. Je zegt dingen, die niet waar zijn. Het is mij alsof ik een nachtmerrie heb.”

„Ik moet in deze kwestie tot klaarheid met mezelf komen,” meende Albert met een heel ongelukkig gezicht. „Ik kan niet doorgaan als ik geen zekerheid heb. Het is beter voor me als ik mij van je afkeer, hoeveel moeite me dat ook zou kosten, dan door te gaan zonder zekerheid te hebben. Ik heb mannen gezien, ik heb gezien wat voor leven die leiden. Ik zal er voor zorgen, dat mij dat niet gebeurt, al zou ik afstand moeten doen van het eenige dat mij het leven waard gemaakt heeft geleefd te worden.”

Stevan kreunde en begroef zijn hoofd in de kussens. Lisa en Albert stonden tegenover elkaar voor het vuur, heel bleek en gespannen.

„Albert, Albert,” fluisterde Lisa schor. „Is dit het einde?”

„Nee, het is niet het einde,” zei Albert grimmig. „Niet bepaald. Je bent het liefste meisje, Lisa, dat ik ooit ontmoet heb, maar je bent ook een verwend nest. Het wordt tijd, dat iemand je toont, dat het niet altijd veilig is, mannen voor den gek te houden.”

Lisa deed een stap terug, zeer waardig, maar ook een beetje bang.

„Heusch, Albert, zulke woorden maken niet den minsten indruk op me.”

„Het blijft niet bij woorden,” Albert deed een stap vooruit. „Ik zal je eens door elkaar schudden zooals je nog nooit door elkaar geschud bent, en dat had je al een jaar of vijf, tien eerder moeten overkomen.”

Stevan opende zijn oogen, huiverde en sloot ze gauw weer. Lisa trok zich verder terug, nog waardiger, nog banger.

„Ik moet je waarschuwen, Albert,” zei ze bijna ademloos. „Ik wil je niet een vernederend figuur laten slaan. Maar ik heb net jiu-jitsu geleerd en ik kan...”

Vervolg op blz. 24

Hij weet het
nu beter!

„Nou meneer, U hebt het stevig te pakken. Hebt U al Wybert-tabletten?”

„Man, ik heb m'n zakken vol met drop, kijk maar...”

„Ja meneer, maar drop is nog geen Wybert...”

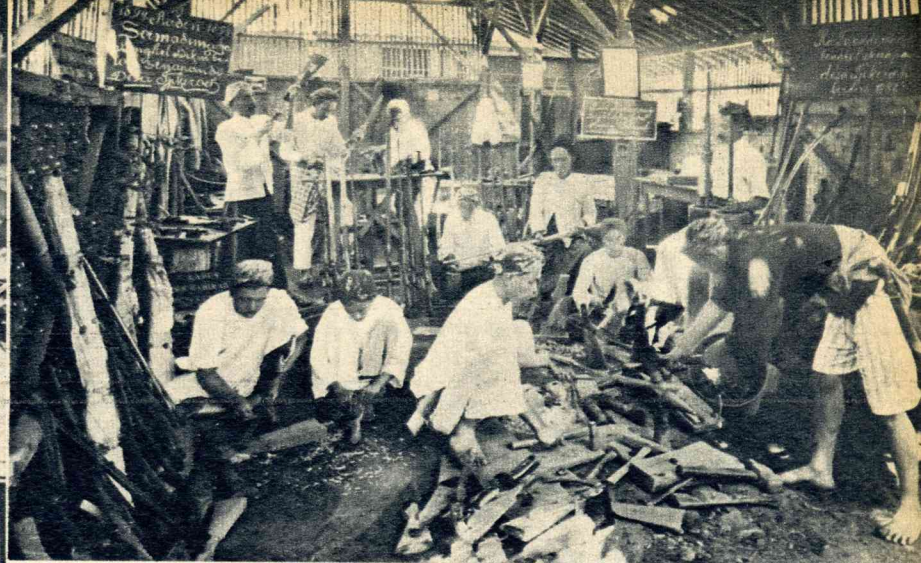

„Wybert-tabletten helpen uitstekend; ze worden nooit los verkocht, maar uitsluitend in de bekende blauwe doozen.”

Naam, merk en verpakking
wettig gedeponeerd.

PANORAMA. Geïllustreerd weekblad. Verschijnt Donderdags. / 1.62½ per kwartaal of / 0.12½ per week. Franco per post / 1.75 per kwartaal bij vooruitbetaling. Voor postabonnementen en adreswijzigingen van postabonnementen gelieve men zich uitsluitend te wenden tot het bureau te Haarlem. Bureau's: HAARLEM, Nassaulaan 51, Telef. Int. 13866. Giro nr. 142700. AMSTERDAM, Singel 263. Telef. Int. 33170, Giro nr. 97946. ROTTERDAM, Statensingel 179b. Telef. Int. 47133, Giro nr. 101981. 's-GRAVENHAGE, Stationsweg 95, Telef. Int. 111666. Giro nr. 43141. UTRECHT, Biltstraat 142, Telef. Int. 13473, Giro nr. 149597. ENSCHEDE, Oldenzaalschestraat 56. Telef. Int. 2188. Giro nr. 383773. ARNHEM, Nieuwe Plein 42. Telef. Int. 24825, Giro nr. 383772. 's-HERTOGENBOSCH, Stationsweg 27. Telef. Int. 4286. Giro nr. 129750. MAASTRICHT, Stationsstraat 20, Telef. Int. 5851, Giro nr. 124690. VLISSINGEN, Badhuisstraat 5, Telef. 81.

Waar de geweren worden gemaakt.

(Archiefphoto's)

INLANDSCHE WAPENSMEEDKUNST OP JAVA

Een kijkje in de
inlandsche smederij.

In oude verscholen hoekjes tusschen de kratonmuren van Solo en Djoeja kunt ge ze nog vinden, de echte Javaansche wapensmeders en krissenmakers. Vaklui, wier overgrootvaders krissen maakten en wier achterkleinzons het eveneens zullen doen, tenzij Java van de wereld verdwijnt. Kunstenaars in hun vak, maar vasthoudend aan oude methodes, adat en overlevering, zelfs overnemend de onvolkomenheden van het oude kunstwerk en blind en doof voor een nieuwere techniek, waardoor ze hun arbeid op gemakkelijker en eenvoudiger wijze zouden kunnen verrichten.

Over deze „klassieke” kunstenaars, de wapensmeden, wier beroep in de oude legenden van het rijk Modjopait reeds wordt verheerlijkt — over deze klassieke kunstenaars willen wij het hier thans niet hebben, al zou er zeer veel van te vertellen zijn.

Er zijn ook andere wapensmeden op Java, vakmensen, die zich meer op het practische leven hebben ingesteld. En zulke vakmensen moeten we niet in Midden-Java zoeken, maar in West-Java. De Soendanezen met hun meer dynamisch temperament hechten minder aan het oude en nemen dus het nieuwe vlugger aan. Zij vinden een kris prachtig en ze kunnen een kunstig gesmeed en fraai geciseleerd lemmet of een artistiek bewerkte greep evengoed waardeeren als hun Javaansche broeder — maar ze

En de klewangs (sabels) uit Tjikeroeh zijn nog bij de inlandsche militairen en politieagenten in gebruik.

De foto's bij dit artikel geven van die inlandsche wapenindustrie een beeld. Wie de groote wapenfabrieken van Europa heeft gezien, zal bij een oppervlakkige beschouwing niet zoo erg onder den indruk komen van deze wapenfabriek. En toch wordt bij nadere kennismaking de belangstelling groter: een belangstelling, die weldra in bewondering overgaat; bewondering voor wat die gewone Soendaneesche arbeiders met de meest primitieve hulpmiddelen weten te bereiken. De foto's zeggen iets van den

weten óók, dat je er in de practijk zoo weinig mee kunt doen, tenzij je er prijs op stelt oude veeten met de kris uit de wereld te helpen — en dat is niet ongevaarlijk.

Maar de practische Soendanees heeft begrepen, dat er met wapens, die in het gewone leven gebruikt worden, veel meer te verdienen valt.

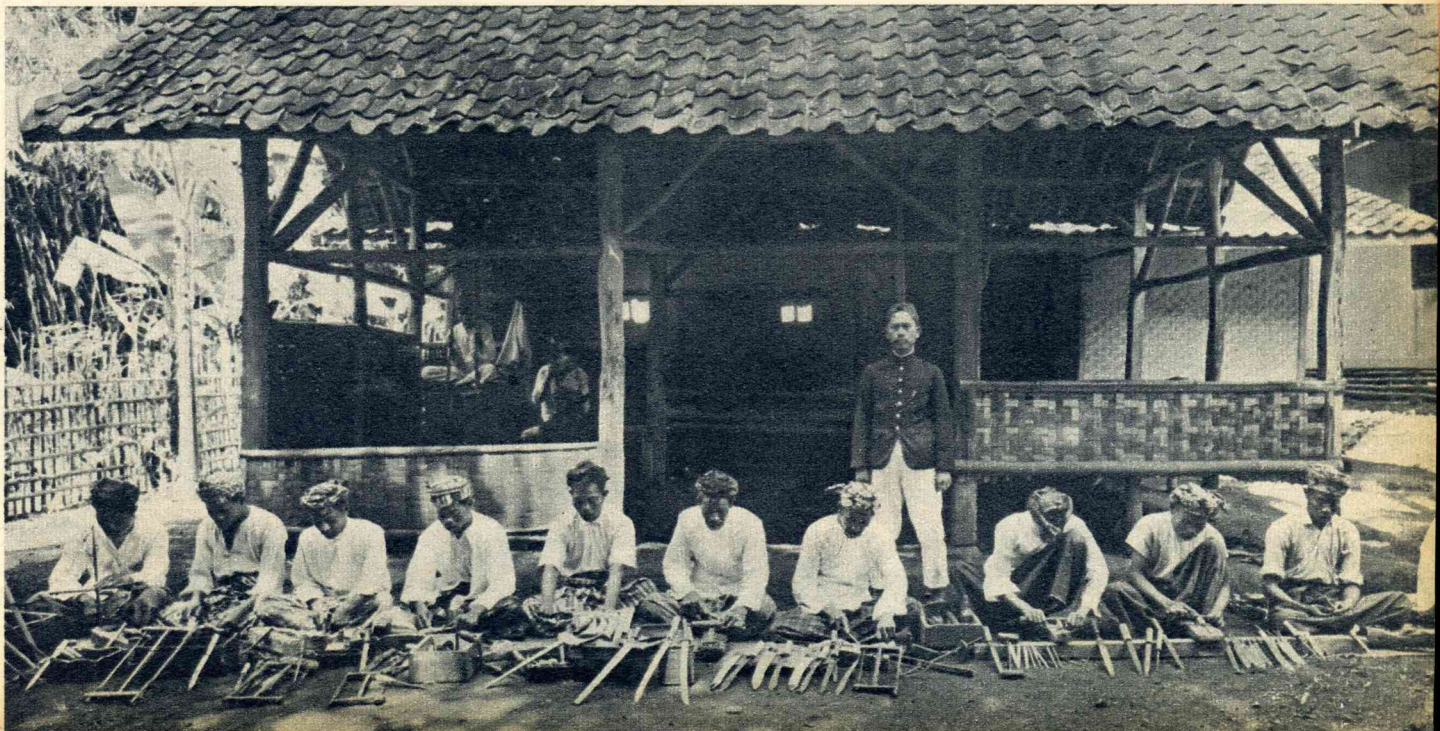
Het is in het bijzonder de desa Tjikeroeh, in het regentschap Soemadang (Midden-Priangan), waar de wapenindustrie gebloeid heeft en nog bloeit. Vroeger hadden de wapensmeden van dit plaatsje zelfs in het leger vermaardheid en werden daar zelfs geweren, die in den inlandschen volksmond nog steeds den naam „snap-haan” dragen, in reparatie gegeven.

arbeid in de inlandsche wapenfabriek. Op de staande kiek valt bijvoorbeeld duidelijk de primitieve „blaasbalg” te onderscheiden (rechts op de foto). Het vuur wordt op den grond aangelegd en (evenals in een Europeesche smederij) heeft de inlandsche smid een sterken luchtstroom noodig om dit vuur zóó fel en heet te krijgen, dat het smeedstuk voldoende verhit wordt. Daartoe neemt hij twee plm. één meter lange cilindervormige, uitgeholde boomstammen, waarin zich een soort zuiger op en neer beweegt. Daardoor ontwikkelt zich, onder die zuigers, een hooge luchtdruk. De samengeperste lucht wordt door een nauwe opening naar buiten gedreven (door den druk van den, nu gesloten, zuiger) en de uitstroomende lucht blaast het vuurtje aan. Het is wel duidelijk, dat deze met de hand bediende „luchtpompen” zeer ongeregeld werken, en dat daardoor het verhitten — en het smeden — langer duurt. Maar in Indië schijnt tijd geen geld te zijn. En de inlander, op zijn bamboestellage, die het instrument bedient — en z'n heele leven waarschijnlijk niets anders doen zal, dan dit gevalletje behandelen — verveelt zich nooit. Hij kan zijn werk wel slapende af, en bereikt ten slotte een technische vaardigheid, waardoor het ongeregelde in den luchttoevoer tot een minimum wordt beperkt. Maar bij de inlandsche wijze van smeden is het langzaam verhitten niet heelemaal een bezwaar.

Men ontdekt op deze staande foto ook de kleine aambeelden, waarop de wapens geslagen worden. Het is er alles wel heel primitief en wie het inlandsche fabriekat ziet, verwondert er zich over, dat een dergelijk resultaat werd bereikt.

Op de andere in de werkplaats genomen foto is in beeld gebracht het maken van geweren. Natuurlijk zijn die inlandsche „snaphanen” voor legerdoeleinden ongeschikt, maar voor de jacht worden ze toch door de inlanders nog wel gebruikt. Rechts op de foto een zestal afgewerkte snaphanen; achter-links het bewerken (let op den man met de geweerkolf in de hand); midden-achter: de wapenmeester, die het afgewerkte wapen (den loop) keurt.

Op de derde foto: de inlandsche „directeur” met z'n werklieden en een flinke verzameling wapens, messen, klewangs enz., die in de fabriek zijn vervaardigd en spoedig naar de bestellers zullen verzonden worden. Want de desa Tjikeroeh, het Soendaneesche Sheffield of Solingen, is in de geheele inlandsche wereld bekend als de plaats, waar het beste Indische wapentuig vandaan komt.

Een verzameling in de „fabriek”
vervaardigde wapens.

FELIX HAMMER:

Redder in den nood

Vervolg van blz. 22

Albert lette daar niet op. Hij pakte haar al bij haar schouders, toen Lisa in wanhoop haar jiu-jitsu-handgreep wilde toepassen. Lisa had zes lessen in jiu-jitsu gehad (een schriftelijke cursus) en ze deed het al heel aardig, aangenomen dat het toekomstige slachtoffer zich zoo weinig mogelijk verweerde en zoo veel mogelijk meegaf. Albert deed echter geen van beide en Lisa's greep mislukte niet alleen jammerlijk, maar in de worsteling schoot zijn elleboog zelfs in haar oog.

„O!” Lisa gaf het jiu-jitsu maar op. „O, je hebt me in mijn oog geslagen.”

„Het spijt me erg,” zei Albert onbewogen. „Maar het is je eigen schuld; dat komt ervan als je zulke trucjes uithaalt. En nu zal ik je door elkaar schudden.”

En hij schudde haar flink, terwijl Stevan zijn hoofd verder in de kussens begroef. Hij schudde haar tot haar krullen over haar oogen vielen en ze er uitzag als een Skye-terrier en plotseling liet hij haar los. Lisa zwaaide een seconde heen en weer, daarop schoof ze haar krullen weer op de plaats waar ze hoorden en zonder een woord te spreken wandelde ze met ijzige, doch eenigszins onthutste waardigheid de kamer uit.

Albert sloeg haar gade met een uiterst ongelukkig gezicht. Toen de deur gesloten was, keerde hij zich plotseling naar Stevan en duwde hem ruw van de sofa af. „Als je een man geweest was,” zei hij bitter, „dan zou je dat belet hebben.” Stevan knip-oogde alleen maar en Albert verliet met groote stappen de kamer, liep door de vestibule, sloeg de voordeur met kracht dicht en rende de stoep af.

Robert had al dezen tijd over de balustrade gehangen, terwijl hij zoo nu en dan nog steeds zijn achterhoofd wreef. Hij had zoo ingespannen geluisterd, dat hij Carlotta niet had hooren aankomen voor ze sprak.

„Robert!” riep zij uit. „Wat ter wereld voer jij hier uit? Je kijkt alsof je een gedicht maakte of zooiets gek.”

„Ik was aan het denken,” zei Robert terloops.

„Een rare plaats om te denken.” Carlotta kwam naast hem staan en leunde eveneens over de balustrade. „Wat zien die bloemen er mooi uit hier vandaan. Het was toch niet iets ernstigs of onaangenaams, hoop ik?”

„Nee, niets werkelijk ernstigs.”

„Ben je er wel zeker van? De laatste dagen zie je er weer niet zoo goed uit.”

Carlotta keek hem met moederlijke bezorgdheid aan, doch plotseling werd haar aandacht afgeleid door een vreemd geluid van beneden. Dat was het oogenblik, waarop Lisa haar jiu-jitsu-lessen in toepassing wilde brengen.

„Dat was een eigenaardig geluid,” fluisterde Carlotta. „Waar kwam dat vandaan, denk je? Niet uit de keuken, hoop ik.”

„Ik denk, dat het uit den salon kwam,” zei Robert.

„Ach, dan moet het Stevan geweest zijn, die kreunde. Arme Stevan! Hij vindt het leven erg zwaar tegenwoordig.”

„Ik geloof niet, dat het Stevan was,” merkte

Robert aan. „Ik denk, dat het Lisa geweest kan zijn. Misschien konden we beter gaan kijken wat er gebeurt.”

Terwijl hij sprak, werd de deur van den salon geopend en Lisa kwam, nogal onzeker loopend, de vestibule door. Zij merkte niet, dat Robert en Carlotta haar van boven af gadesloegen en ze ging de trap op alsof ze aan het slaapwandelen was. Zij zag hen niet tot ze al bijna boven was en zij rende hen voorbij, met haar hoofd in de lucht, alsof ze er niet waren. Zij deed het nu weer zeer waardig, ofschoon haar rechteroog niet goed open kon. Robert stond het lachen nader dan het huilen, maar Carlotta had oprecht medelijden.

„Lisa, mijn liefje! Wat is er gebeurd? Wat scheelt er aan?” riep zij uit.

Lisa ging hen voorbij, recht voor zich uit starend, en Carlotta liep haar achterna. Toen zij beiden in Lisa's kamer verdwenen waren, nam Robert zijn plaats aan de balustrade weer in. Hij hoorde den plof, veroorzaakt doordat Stevan van den divan geschoven werd, en zag Albert door de vestibule en de deur uit hollen. Toen zijn voetstappen niet meer te hooren waren, wandelde Robert op zijn gemak neuriënd de trap af en verliet het huis eveneens om een bezoek aan mr. Hammer te brengen.

Intusschen was Carlotta bezig, Lisa's oog uit te wasschen en trachtte haar tot bedaren te brengen.

„Lisa, lieveling,” pleitte zij. „Je moet me alles vertellen. Je moet me vertellen wat er werkelijk gebeurd is. Het was Albert, nietwaar? Ik wist het! Ik weet, dat het Albert is. Niemand anders zou zooiets gedaan kunnen hebben. Doet het erg pijn, lieveling?”

„Het... het doet heelemaal geen pijn!” snikte Lisa.

„Die man is een brunt. Absoluut een onmens!” ging Carlotta heftig voort. „O, lieveling, en het is zoo'n leelijke plek. Ik ben bang, dat hij blauw wordt en een blauw oog is zooiets pijnlijks om aan de menschen uit te leggen... Je zult moeten zeggen dat je in het donker tegen den hoek van een kleerenkast geloopt bent. Het is zoo vervelend, dat in alle eeuwen nog nooit iemand een betere verklaring heeft kunnen bedenken. Maar ik weet niets anders! Hoe is het mogelijk, dat vrouwen zoo weinig fantasie hebben.”

Lisa bleef nu zachtjes doorhuilen en Carlotta, die nu alles gedaan had wat zij kon, wat het oog betrof, ging op het bed zitten en sloeg haar armen om het middel van haar dochter.

„Kom! Kom!” zei ze. „Het is naar, dat zooiets gebeurt. Maar nu je Albert als het ware ontmaskerd hebt, ben je een heel eind verder.”

„Maar ik heb hem niet ontmaskerd,” snikte Lisa. „Hij — hij heeft mij ontmaskerd.”

„Onzin, liefje! Je bent alleen maar wat in de war na dien klap. Je ziet nu precies wat je aan

hem hebt en je hoeft en je zult hem nooit, nooit weer terugzien.”

Deze geruststellende woorden veroorzaakten zoo'n hevige uitharsting van verdriet, dat Carlotta er van schrok.

„Lisa, schatje, je moet niet zoo huilen,” smeekte ze. „Je bent dit alles over een tijdje heelemaal vergeten. En er zijn behalve Albert nog mannen genoeg op de wereld. Aardige mannen, bedoel ik, die je niet slaan. Robert, bij voorbeeld, hij is dol op je, liefje.”

Lisa hield een oogenblik op met snikken.

„Ik haat Robert!” zei ze kortaf en met overtuiging. Hierdoor was Carlotta even uit het veld geslagen.

„Ik vind niet, dat je zooiets moest zeggen, lieveling. Robert ziet er aardig uit en ik ben er zeker van, dat hij altijd vriendelijk zal zijn.”

„Het was allemaal zijn schuld met zijn verschrikkelijke panda,” klaagde Lisa.

„Maar, liefje, ik hoop niet, dat je hersenschudding hebt. Je zegt zulke rare dingen.”

„Maar het ~~was~~ zijn schuld en ik had heusch niet zoo'n zin in een panda.”

„Nee, liefje, neen, neen, natuurlijk niet. Maar vind je niet, dat je beter een poosje stil kunt gaan liggen? Tracht wat uit te rusten. Denk aan iets anders, aan anjelieren of stokrozen of zooiets.”

„Ik wil niet uitrusten. Het was Albert's schuld niet. Hij wilde me niet slaan. Het was een ongeluk.”

„Kom, kom, liefje, zoo'n kneuzing kun je toch niet per ongeluk oploopen.”

„Maar het was een ongeluk! Ik wilde jiu-jitsu op hem toepassen en toen schoot zijn elleboog uit.”

Carlotta keek haar vol medegevoel aan.

„Maar, Lisa, kindje, als het dan geen pijn doet en hij wilde het ook niet doen, waarom huil je dan zoo?”

„Ik huil, omdat ik graag gewild had, dat hij het meende.”

Lisa begroef haar hoofd in haar kussen en begon opnieuw te snikken, maar plotseling kwam ze overeind en sloeg haar armen om Carlotta's hals.

„Hij geeft om me. Hij geeft werkelijk om me!” riep ze uit, terwijl haar oogen schitterden van opwinding. „Ik heb een man gevonden, die denkt dat het werkelijk wat beteekent, een man, die in staat is te vechten voor iets waar hij in gelooft. O, ik heb zoo genoeg van die andere jongetjes, die bang zijn dat hun haar in de war raakt of dat de vouw in hun broek bederft. Zij zijn zoo beleefd, dat ze alles uit hun vingers zouden laten glippen. Het eenige waar ze om geven is hun kostbaar uiterlijk. Maar Albert is niet zoo. Het kon hem niet schelen, hoe hij er uitzag. O, als je hem maar had kunnen zien, heet en kwaad en vreeselijk, alleen omdat hij zooveel om me geeft.”

Carlotta keek haar in stomme verbazing aan. Ten slotte begon het bij haar te dagen.

„Maar, lieveling!” riep ze uit. „Nu begrijp ik alles. Het is duidelijk. Er is niet meer aan te twijfelen. Je bent verliefd op hem. Je bent werkelijk verliefd op hem.”

„Maar, moeder, dat vertel ik je nu al weken en weken en weken.”

„Dat weet ik. Dat weet ik. Maar hoe kon ik denken, dat het zoo met je gesteld was? Hoe kon ik dat denken? Je kunt het soms niet weten voor een man bijna dood gaat of iets verschrikkelijks doet of je op je oog slaat. Maar nu zie je het! Je houdt van hem. Je houdt werkelijk van hem. Ik begrijp niet waarom. Maar je kunt een man niet laten loopen waar je zooveel van houdt. Het is vreeselijk jammer, maar je zult met hem moeten trouwen, liefje. Je zult heusch met hem moeten trouwen!”

Het woord trouwen bracht Lisa weer heelemaal van haar stuk en zij barstte opnieuw in tranen uit.

„Maar dat kan ik niet,” schreide ze. „Hij is weg! En nooit zal ik iemand als hij ontmoeten en dan sterf ik als oude vrijster.”

Nu begon Carlotta ook te huilen. Als ze maar eenmaal begon, kon ze het vrij wat beter dan een van haar dochters. Zoals Humphrey eens gezegd had, was het alsof ze een watertank in haar hoofd had in plaats van een traanklier. Maar ze voelden zich een half uur lang heel gelukkig, terwijl ze elkaar zaten te troosten en Carlotta vroeg zich reeds af of zij Albert er toe zou kunnen brengen, een van Humphrey's oude dassen te dragen. Humphrey had zijn fouten, maar zijn smaak op het punt van dassen was onfeilbaar.

Wordt vervolgd

DE MOLEN TE
TIENHOVEN
(Archief-foto)

DE SCHARENSLIEP

Naar een pastelteekening van W. van Duyl

Het avontuurlijk leven van

2

H. SCHLIEMANN

VAN AMSTERDAMSCH KANTOORBEDIENDE TOT SCHATGRAVER VAN DE WETENSCHAP

Portret van Schliemann uit den tijd van zijn groote ondernemingen.

Koopman in Rusland en Amerika

Over de met sneeuw bedekte onafzienbare vlakten suist de slee, honderden mijlen moeten er in afgelegd worden, zesenvertig uur bij hevige koude. De thermometer wijst dertig graden onder nul en de wind snijdt door het gezicht. Onder bont en ontelbare dekens begraven, zit de eenige passagier onbeweeglijk op zijn plaats. Hij rijdt van Petersburg naar Moskou, voor den hoevelsten keer legt hij dezen weg nu wel af gedurende de zeven jaar, die hij in Rusland heeft doorgebracht? Maar daar denkt hij niet aan. Wat achter hem ligt, interesseert hem niet, hij wil vooruit, hij, Heinrich Schliemann.

Maar heeft hij zijn doel dan nog niet bereikt? In 1853 is hij al lang geen agent van B. H. Schröder meer, doch een zakenrelatie van deze firma. Hij wordt vol eerbied ontvangen bij de rijkste kooplieden van Moskou, bij Peter Alexejew, wiens vermogen op 112 miljoen roebel geschat wordt, of bij Ponomareff, den suiker- en houtkoning van Rusland. Hij doet groote zaken met hen en zij deelen de winst. Aan zeshonderd zakken Chilisalpeter of honderd kisten indigo uit Amsterdam verdient hij gemakkelijk 10.000 of 15.000 roebel. Hij heeft een huis in Moskou, zeven kamers aan de straat, vijf er achter, keuken, paardenstal, kelder, schuren, met alle comfort, alleen de eigenaar van dit alles is niet dikwijls thuis, steeds op reis, steeds bezig geld te verdienen.

En toch gaat het hem altijd te langzaam. Een paar jaar geleden hoorde hij, dat zijn broeder Louis in Amerika gestorven was en een flink kapitaal had nagelaten. Daar kan men sneller rijk worden, schijnt het: dan naar Amerika! Hij neemt een niet onaanzienlijk vermogen van 80.000 gulden mee.

Is het het geld alleen, dat hem zoo zelfbewust maakt? 80.000 gulden is nog lang geen miljoen en in Amerika wonen nu al mensen, die verschillende malen millionnair zijn. Heinrich Schliemann echter, die eens als kajuitsjongen bij Texel aan land gespoeld werd, acht het vanzelfsprekend, dat hij door den president ontvangen wordt. Nauwelijks is hij aan land of hij begeeft zich naar Washington, laat zich bij president Fillmore aandienen, wordt ook werkelijk ontvangen, onderhoudt zich anderhalf uur met den president en zijn familie en verlaat het Witte Huis dan weer, alsof hij het hoofd was van een bevrienden staat, die in de eerste plaats een beleefdheidsbezoek bij zijn collega dient af te leggen.

Daarna reist hij het land door, vindt het graf van zijn broeder in Sacramento City, laat het van een steen voorzien, maar bekommert zich merkwaardigerwijze niet om de erfenis, en dat wel, terwijl de

deelgenoot van zijn broeder er met 30.000 dollar vandoor gedaan is, het bedrag, dat Louis nagelaten heeft.

Het laat Schliemann koud; als zijn broer hier 30.000 dollar heeft kunnen verdienen, dan moet het hem al heel gemakkelijk vallen.

Hij vraagt zich af, of hij zich in San Francisco of in Sacramento City, waar zijn broeder woonde, zal vestigen. Ditmaal twijfelt hij voor zijn doen ongewoon lang, iets houdt hem er van terug San Francisco te kiezen. Maar hij geeft toch de voorkeur aan de laatste stad en dus bepaalt hij een datum: 4 Juni 1851, om 'n woning te huren, meubels te koopen en een kantoor te openen.

Op den ochtend van dezen dag — het is nog stikdonker — wordt hij door brandalarm gewekt: de heele stad, die slechts uit houten huizen is opgebouwd, staar in vlammen. Met moeite weet hij te ontkomen, zijn koffer met zijn garderobe moet hij achterlaten; als hij de straat opsnel,

staat hij voor een zee van vuur, maar tusschen vallende balken en muren door, in een vreeselijken aschregen, weet hij ten slotte een veilige plaats te bereiken.

Had hij een dag vroeger zijn plan uitgevoerd, dan was niet alleen zijn garderobe, maar ook een deel van zijn vermogen, dat hij in de nieuwe zaak wilde steken, verloren gegaan...

Nu vestigt hij zich in Sacramento City als „H. Schliemann & Co, Bankers” en handelt in stofgoud. Overal kan Schliemann in verdienen, waarom dus niet in stofgoud? 's Morgens vijf uur staat hij op, ontbijt, en opent zijn kantoor, dat hij pas 's avonds om tien uur kan sluiten, want den geheelen dag is het lokaal met klanten en leveranciers gevuld. Hij verdient veel geld, niet alleen omdat hij handig is en veel mensenkennis bezit, maar vooral omdat hij acht talen spreekt. Het is hier immers een internationaal centrum van landverhuizers en gelukzoekers.

Vier maanden na zijn vestiging echter wordt hij voor het eerst van zijn leven ziek. Aan deze ziekte is ook zijn broeder gestorven. De doktoren zeggen hem, dat hij een verloren man is, als hij deze voor de tweede maal zou oploopen. Daar wil Schliemann het niet op aan laten komen. Nauwelijks kan hij weer op zijn beenen staan of hij sluit zijn zaak, liquideert zijn bezittingen, zonder echter een cent te verliezen, en keert naar Rusland terug.

Zijn verblijf in Amerika heeft nog geen acht maanden geduurd, lang genoeg echter voor Schliemann om zijn vermogen te verdubbelen.

Weer suist hij met zijn slee tusschen Moskou en Petersburg heen en weer, reist ook naar Amsterdam, Londen, koopt en verkoopt indigo, salpeter, suiker, hout... zijn vermogen wordt steeds grooter.

Waartoe eigenlijk?

Wat wil hij met dat geld?

Hij is eerezuchtig, als bezeten, maar wat is zijn doel?

De dood van Patrocles: illustratie uit een oud schoolboekje, den Trojaanschen oorlog behandelend.

Minna Meinicke is intusschen al lang getrouwd, doch in zijn bibliotheek staat nog steeds het oude schoolboek uit Ankershagen, waarin de Trojaansche oorlog beschreven wordt. Dikwijls leest hij er in en op een dag komt de gedachte in hem op: „Acht talen spreek ik nu, waarom zou ik de avonturen van de Grieken voor Troje niet in het oorspronkelijk kunnen lezen, waarom spreek ik nog geen Grieksch?”

Eindelijk Grieksch

Toch duurt het nog een jaar voor Schliemann zijn plan om Grieksch te gaan leeren uitvoert.

Hij heeft 'n oom te Kalkhorst in Mecklenburg, dominee als zijn vader, die vroeger dikwijls met zijn kennis der Grieksche taal gepraald heeft en deze oom krijgt nu plotseling van zijn neef keurig geschreven brieven zonder fouten in het oud-Grieksch toegestuurd.

De methode bij het leeren van deze taal is weer dezelfde als vroeger, doch nu kan hij zich een leeraar veroorloven. Hij laat zich door dezen een lange woordenlijst naar eigen keuze opschrijven, alsmede zinnen, waarin deze woorden voorkomen. Daarop schrijft hij alles over en leert het uit zijn hoofd. Vervolgens prepareert hij 'n tweede lijst met andere woorden, neemt de eerste tot voorbeeld voor den opbouw der zinnen en laat deze door den leeraar corrigeeren.

Op deze wijze, vooral echter door zijn enorm geheugen, maakt hij zich binnen enkele dagen 'n grooten woordenschat eigen en is in staat, in zes weken zijn gedachten schriftelijk en mondeling uit te drukken. Nog steeds ligt tusschen zijn papieren het oude schoolboek, de geschiedenis van den Trojaanschen oorlog. Maar nu leest hij Homeros reeds in het oorspronkelijk oud-Grieksch.

Toch is hij nog steeds koopman: „Ik kan mij er niet mee vereenigen, dat u mij voor het beslaan van de thee kisten achttien kopeken per kist berekent, hetgeen ongeveer op ½ kopeke per pond komt en hetgeen ik op deze ordinaire thee, in aanmerking genomen het kapitaal, dat ik er insteek, en het geweldige risico, dat ik loop, nauwelijks verdien.”

In den herfst van dit jaar breekt een crisis uit. Schliemann heeft op wissels bijna twee miljoen gulden op Londen, Amsterdam, Parijs en Hamburg loopen. Hij is nu zesendertig jaar, maar krijgt al grijze haren van angst voor zijn vermogen. Hij vindt

zijn beroep eigenlijk nutteloos. Toch gelukt het hem, het grootste deel van zijn geld te redden, maar zijn besluit is nu genomen; hij wil liquideeren.

Hij is geslaagd in dit leven, bekleedt een eervolle plaats in de maatschappij, maar zijn eerbij is toch verre van bevredigd. Wat zal hij gaan doen? Voorloopig gaat hij op reis, om tot rust te komen misschien en tevens om plannen te maken voor de toekomst.

Hij gaat naar den Levant, naar Jeruzalem, vaart den Nijl op tot aan de tweede stroomversnelling, bezoekt Smyrna, de Cycladen en ten slotte Athene. Van hieruit wil hij nog een reisje naar Ithaka maken, het vaderland van Odysseus, 't schip is al besteld en alle voorbereidingen zijn getroffen, hij begeeft zich al naar de haven en daar komt een employé van het hotel hem achterna gerend met een telegram.

Een belangrijke tijding zijn zaken betreffend, zijn aanwezigheid in Moskou is dringend gewenscht.

In Rusland teruggekeerd, behandelt hij ook deze zaak nog met de hem eigen accuratesse, maar treft tevens maatregelen om zijn onderneming te liquideeren.

Hij heeft er genoeg van.

Hij wil geen koopman, zelfs geen speculant meer zijn; noch de koele berekeningen van den bankier, noch de fantasieën van den man, die door gevaarlijke transacties snel rijk wil worden, oefenen nog bekoring op hem uit.

De onderzoeker

In de collegezaal van de Sorbonne, de Parijse universiteit, zit tusschen vele anderen een student. Hij volgt de colleges in de archaeologie, in de kunstgeschiedenis der klassieken, en heeft als al z'n collega's een notitieblok voor zich om aantekeningen te maken.

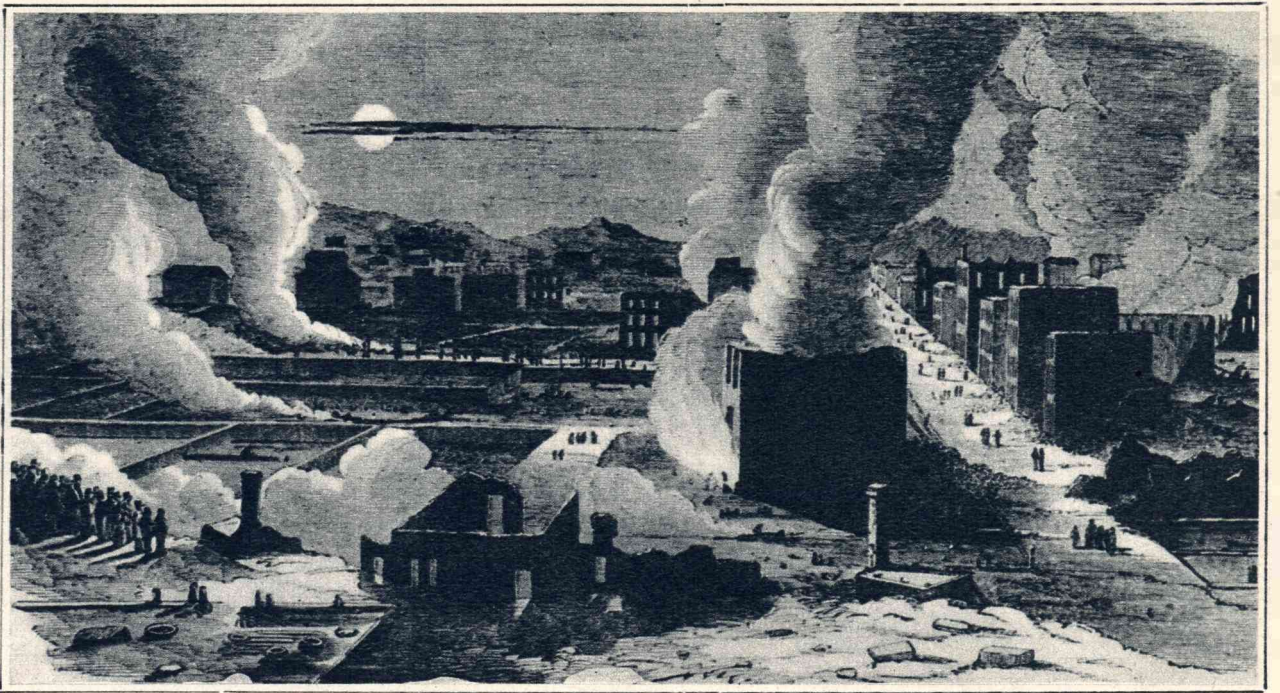
En toch onderscheidt zich deze student in vele opzichten van de anderen. Hij behoeft niet rond te komen van een cheque van honderd francs in de maand of zijn inkomen te verhoogen door les te geven.

Deze student bezit alleen al in Parijs niet minder dan tien huizen, welke hij zelf beheert, en in Moskou heeft hij er minstens even veel. . . . bovendien bezit hij, laag geschat, een vermogen van drie miljoen gulden. Enkele maanden geleden is deze student, die overigens den voor leergierigen hoogen leeftijd van drieënveertig jaar heeft bereikt, van een lange reis teruggekeerd, geen reis voor zijn genoegen, doch een studiereis van twee jaar, waarbij hij Indië, China, Japan en Amerika bezocht.

Deze student heet Heinrich Schliemann.

Hier in Parijs, dat hij nu als zijn woonplaats beschouwt, vergenoegt hij zich niet alleen met de colleges in de Sorbonne, hij is tevens geregeld gast van de „Société Géographique” en bevriend met Longpérier, den bekenden archaeoloog.

Men zou kunnen denken, dat hij het leven leidde van een rijk, doch ambteloos burger, die, na een leven van ingespannen arbeid en groote opwinding, de hem zoo welkome rust geniet: Schliemann's leven was vol spanning, maar rust is hem niet welkom.

De groote brand van San Francisco in 1851.

Zoo koopt deze merkwaardige student zoo tuschen zijn studies door een nieuw huis of bespreekt veranderingen aan een woning met een aannemer. . . . maar is dit een leven voor een man als Heinrich Schliemann?

Nog steeds staat op een plank in zijn boekenkast, vlak voor de hand, 't schoolboek, waarin de geschiedenis van den Trojaanschen oorlog behandeld wordt. Het staat daar, niettegenstaande hij nu Homeros in het Grieksch kan lezen, maar bovendien spreekt hij nu ook nieuw-Grieksch als zijn moedertaal.

Eens op een morgen ontbreekt de drieënveertigjarige student plotseling in de collegezaal. Schliemann is altijd een man van de praktijk geweest en wil het ook, nu zijn omstandigheden en interessen zoo veranderd zijn, blijven.

In het vaderland van Odysseus

Op het eiland Ithaka komt in den morgen van den vijftienden Juli 1868 een man met een aantal arbeiders aan land en begeeft zich naar den Aëtos, een berg van 380 meter hoogte. Hier bevindt zich 'n oude, ruw opgetrokken ringmuur, en daarom worden de berg zoowel als de overblijfselen van het gebouw in den volksmond „de burcht van Odysseus” genoemd.

Het is niemand anders dan Heinrich Schliemann, die van de theorie genoeg heeft en nu tot de praktijk

over wil gaan. Deskundigen zeggen, dat op den Aëtos onmogelijk de woonplaats van Odysseus gevonden kan worden: als deze zich op het eiland bevindt, dan moet men de oude stad Ithaka en het huis van Odysseus aan den voet van de Exoi, bij de baai Port Polis, in het noorden van het eiland zoeken, enkele anderen zijn echter later tot de conclusie gekomen, dat het naburige eiland Leukas het vroegere Ithaka was. Schliemann is echter overtuigd, dat hij hier zal slagen.

Slechts een oogenblik bewondert hij het prachtige uitzicht, dan roept hij de arbeiders en laat vooreerst alle struiken met wortel en tak verwijderen: te beginnen in den noordoosthoek, waar de prachtige olijfboom gestaan moet hebben, over welken Homeros spreekt.

Als hier niets gevonden wordt, laat hij verderop graven, tot na een arbeid van drie uur de overblijfselen van een klein, en blijkbaar Romeinsch gebouw blootgelegd worden.

Na eenige verdere vergeefsche pogingen graaft Schliemann zelf verder, en vindt reeds op 'n diepte van 10 cm een mooi, klein vaasje, gevuld met menschelijke asch. Hij vindt ook nog de kromme kling van een offermes en een godin van klei met twee fluitjes in haar mond. De vaas is naar zijn meening bijzonder oud en hij schrijft in zijn dagboek: „Het is heel goed mogelijk, dat ik in deze kleine urn de asch van Odysseus en Penelope of hun nakomelingen bewaar.”

De vreemdeling en diens eigenaardig gedrag hebben intusschen op het eiland veel opzien gebaard, de boeren komen nieuwsgierig kijken, zij bestormen hem met vragen, wat voert hij hier uit?

In plaats van te antwoorden, haalt hij een boek te voorschijn en begint op luiden toon voor te lezen, hij draagt den boeren van Ithaka den geheelen vierentwintigsten zang van de Odyssee voor.

De machtige verzen van Homeros maken op deze historische plek grooten indruk.

„Wij zijn u zeer dankbaar,” zeggen de boeren, als hij klaar is en laten hem verder met rust. Ook zij zijn, zonder precies te weten waar het om gaat, ontroerd.

Later blijkt, dat deze eerste vondsten op Ithaka in elk geval geen verband houden met de stad, die Homeros beschreef: op deze plaats bevond zich het oude Alalcomenae, een kleine acropolis uit de zevende eeuw voor Christus.

Maar hier, op dezen Aëtos, vindt Schliemann zijn levenstaak. Een jeugdherinnering, langen tijd onbewust gebleven, een schoolboekje, dat stukgelezen werd, is de drijfveer tot grootsche ondernemingen geworden, in de eerste plaats tot de ontdekking van het oude Troje.

Slot volgt

We
We are now ready to purchase any quantity of Gold Dust,
at the highest prices, for which we pay principally in American Coin,
and Drafts drawn on San Francisco.
We will sell Messrs. Rothschild's Bills of Exchange on
the United States and Europe.
When you visit the City of Sacramento, we would respect
fully solicit your call.
Your Obedient Servants,
H. SCHLIEMANN & Co.,
Bankers, in the Brick Building Cor. J and Front Streets.
Sacramento, 185.....

Circulaire, waarin Schliemann de opening van zijn bankierskantoor en handel in stofgoud aankondigt.

De Trojaansche helden, waar Schliemann zelfs tijdens zijn zaken zooveel belangstelling voor had; v.l.n.r.: Menelaos, Paris, Diomedes, Odysseus, Nestor, Achilles, Agamemnon.

EEN GEZELLIG WARM SLOBPAK

met bijpassende muts en wantjes

VOOR DEN LEEFTIJD VAN 4-5 JAAR

Zoo'n heerlijk warm slobpak is in den winter de ideale dracht voor onze kleuters, en het leuke pakje, waarvan hieronder de beschrijving volgt, zal zoowel bij de moeder, die het breit, als bij den boy, waarvoor het bestemd is, in den smaak vallen.

Benoodigdheden: ong. 350 gram korenblauwe en ongeveer 75 gram witte sportwol, ongeveer 30 gram roode en ongeveer 30 gram donkerblauwe dikkere wol, 2 lange aluminium breinaalden met knop nr. 2½, 5 breinaalden zonder knop nr. 2, een haaknaald nr. 3, 18 witte knoopjes en de benodigde hoeveelheid elastiek.

Maten. Lengte truitje ongeveer 42 cm; halve bovenwijdte ongeveer 35 cm; mouwlengte (aan den binnenkant gemeten) ongeveer 35 cm; lengte broek ongeveer 78 cm.

HET TRUITJE

ten met de korenblauwe wol en breinaalden nr. 2½ 77 st. op en breien hierboven voor den boord eerst 20 naalden steeds afwisselend 1 r., 1 av. (r. boven r. en av. boven av.); daarna breien we als volgt:

21e naald: met de donkerblauwe wol: * 1 r., den volgenden st. afhalen en den draad achter dezen st. houden. Vanaf * steeds herhalen

22e naald: de st., die we bij de vorige naald r. breiden, breien we nu av., terwijl we de afgeh. st. weer afhalen, doch den draad nú vóór den afgeh. st. houden.

23e naald: recht.

24e naald: averecht.

We breien nu verder met de witte wol:

25e naald: * 1 st. afhalen en den draad aan den achterkant houden, 1 r. Vanaf * steeds herhalen.

26e naald: zie 22e naald. We breien nu verder in tricotsteek, dus alle heengaande naalden r. en alle teruggaande naalden av. en wel 4 naalden met de witte wol.

31e naald: 8 wit, * 1 rood, 9 wit. Vanaf * steeds herhalen; eindigen met 1 rood, 8 wit.

32e naald: * 8 wit, 1 rood, 8 wit, 3 rood. Vanaf * steeds herhalen.

33e naald: 6 wit, * 5 rood, 5 wit. Vanaf * steeds herhalen (eindigen met 6 wit).

34e naald: 8 wit, * 1 rood, 7 wit, 5 rood, 7 wit. Vanaf * steeds herhalen.

35e naald: 8 wit, * 1 rood, 7 wit, 2 rood, 1 wit, 2 rood, 7 wit. Vanaf * steeds herhalen.

36e tot en met 39e naald: wit.

40e naald: steeds afwisselend 1 donkerblauw, 1 korenblauw.

41e tot en met 52e naald: korenblauw.

De 21e tot en met 52e naald herhalen we voortdurend, alleen moeten we het patroontje steeds laten verspringen, zoodat het hartje boven een sterretje komt en omgekeerd.

Uit den eersten en laatsten st. van de 45e, 55e, 65e, 75e en 85e naald breien we 2 st. (87 st.); met deze st. moeten we vanzelfsprekend rekening houden met het inbreien van 't patroontje.

Voor de *armsgaten* kanten we aan het begin van de 99e en 100e naald 4 st. af, terwijl we aan het begin en einde van de 101e tot en met 106e naald 2 st. te zamen breien (67 st.). Bij de 133e naald kanten we voor den *hals* de middelste 7 st. af; boven de laatste 30 st. van deze naald breien we dan eerst den *rechterschouder*, terwijl we nu na de laatste streep verder breien met de korenblauwe wol. Voor den *hals* kan-

ten we aan het begin van de 135e, 137e, 139e, 141e en 143e naald 2 st. af (20 st.). Voor den *schouder* kanten we aan het begin van de 144e, 146e, 148e en 150e naald 5 st. af.

Boven de overgebleven 30 st. van de 133e naald breien we den *linkerschouder* op dezelfde, doch tegen-gestelde wijze.

Het *rugpand* breien we tot en met de 132e naald hetzelfde als het *voorpand*. Daarna breien we verder zonder minderen. Voor de *schouders* kanten we aan het begin van de 142e tot en met 149e naald 5 st. af; de overige st. kanten we bij de volgende naald in ééns af voor den *hals*.

DE MOUW

We beginnen aan den onderkant, zetten met de korenblauwe wol 35 st. op en breien hierboven op dezelfde wijze als is beschreven bij het *voorpand* (dus eerst den boord van 20 naalden, waarna het patroon). Uit den eersten en laatsten st. van de 25e en iedere volgende 6e naald (dus van de 31e, 37e, 43e naald, enz.) breien we 2 st. tot we in totaal 65 st. op de naald hebben. Voor den *kop* kanten we aan het begin van de 123e en 124e naald 4 st. af, aan het begin van de 125e tot en met 130e naald 2 st., aan het begin van de 131e tot en met 138e naald 1 st. en aan het begin van de 139e tot en met 148e naald 2 st.; de overige st. kanten we bij de volgende naald in ééns af.

We persen de verschillende deelen luchtig onder een vochtigen doek op en naaien ze in elkaar; den *linkerschouder* naaien we dicht, terwijl we den *rechterschouder* open laten. Langs den *hals* nemen we (van den vóórkant tot den achterkant van den *rechterschouder*) de st. op en breien hierboven 12 naalden steeds afwisselend 1 r., 1 av. (r. boven r. en av. boven av.), waarna we afkanten.

Langs beide kanten van den *rechterschouder* haken we één toer vasten, terwijl we tegelijkertijd aan één kant 4 lusjes haken en hiertegenover op den anderen kant de knopen naaien. Op den *linkerschouder* naaien we eveneens 4 knoopjes.

DE BROEK breien we geheel met de korenblauwe wol.

De voorkant. We zetten 97 st. op en breien hierboven eerst 16 naalden steeds afwisselend 1 r., 1 av. (r. boven r. en av. boven av.).

17e naald: steeds afwisselend 6 r., 1 av.

18e en alle volgende naalden: r. boven r. en av. boven av.

Bij de 106e naald kanten we den middelsten st. af; boven de laatste 48 st. van deze naald breien we eerst het *rechterpijpje*. Aan het begin en einde van de 125e en iedere volgende 10e naald (dus van de 135e, 145e naald, enz.) breien we 2 st. te zamen; dit doen we het laatst bij de 235e naald, waarna we verder breien zonder minderen. Aan het begin van de 247e tot en met 254e naald kanten we 2 st. af; de overige st. kanten we bij de volgende naald in ééns af.

Boven de overgebleven 48 st. van de 106e naald breien we het *linkerpijpje* geheel op dezelfde wijze.

Den *achterkant* breien we tot en met de 181e naald hetzelfde als den *voorkant*. Bij de 182e naald zetten we er aan den zijkant (voor het *onderbelegje*) 6 nieuwe st. bij op, terwijl we doorgaan met het minderen aan den binnenkant. Bij de 236e naald kanten we daarna af.

Voor het *kruisje* zetten we 25 st. op en breien hierboven 32 naalden steeds afwisselend 6 r., 1 av. (r. boven r. en av. boven av.), waarna we afkanten.

We persen de verschillende deelen luchtig onder een vochtigen doek op en naaien ze in elkaar. De onderkanten van de pijpjes laten we open; hierlangs haken we één toer vasten, terwijl we aan den voorkant 5 lusjes haken en hiertegenover op het *onderbeleg* de knoopjes naaien (zie foto). Ook langs den onderkant van de pijpjes haken we één toer vasten, terwijl we tevens onder het *wreefstukje* een elastiekje naaien, dat we eventueel aan één kant met een drukknopje kunnen sluiten. Tegen den bovenkant naaien we eveneens een stukje elastiek.

DE MUTS Met de witte wol zetten we, verdeeld over 4 naalden, 120 st. op en breien hierboven in de rondte. Voor den boord breien we eerst 12 cm steeds afwisselend 1 r., 1 av. (r. boven r. en av. boven av.), waarna we verder breien in tricotsteek, dus alle naalden recht.

(Foto Panorama)

Wanneer we in totaal 17 cm gebreid hebben, minderen we regelmatig, tot de gewenste hoogte bereikt is, waarna we de overige st. op een draadje rijgen, dit stevig aantrekken en het aan den binnenkant afhechten. Den rand slaan we terug, terwijl we bovenop een pomponnetje naaien.

DE WANT Met de korenblauwe wol zetten we, verdeeld over 4 naalden, 40 st. op en breien hierboven eerst 35 toeren steeds afwisselend 1 r., 1 av. (r. boven r. en av. boven av.), waarna we verder breien in tricotsteek, dus alle naalden recht. Wanneer we in totaal 55 toeren gebreid hebben, zetten we er aan het einde van den toer 8 nieuwe st. bij op en breien dan boven deze 8 st. en de laatste 8 st. van den toer den duim. We breien dan vanzelfsprekend weer in de rondte, tot de duim bijna lang genoeg is, waarna we bij de volgende toeren sterk minderen

en daarna de overige st. op een draadje rijgen, dit stevig aantrekken en het aan den binnenkant afhechten.

Nu nemen we uit de 8 bijgemaakte st. 8 lussen op en breien weer verder boven alle st. in de rondte voor de hand. Wanneer we zoover zijn, dat we het topje van den pink bereikt hebben, breien we bij iederen 2en toer aan het begin van de 1e, aan het einde van de 2e, aan het begin van de 3e en aan het einde van de 4e naald 2 st. te zamen; dit doen we tot de gewenste lengte bereikt is, waarna we de st. van de 1e en 2e naald op één naald zetten, evenals die van de 3e en 4e naald. Ten slotte kanten we de st. dan twee aan twee te zamen af.

De tweede want breien we op dezelfde, doch tegengestelde wijze, zoodat we nu den duim breien boven de eerste 8 st. van den 55en toer en de 8 bijgemaakte st. Ten slotte persen we beide wantjes luchtigjes onder een vochtigen doek op,

NU ER WEINIG VLEESCH IS

Het bereiden van jus zonder vleesch

EENVOUDIGE HUIS- HOUDJUS

50 gram boter, 2 tomaten of 2 eetlepels tomatenpurée, 2½ dl water of groentebouillon, nootmuskaat, kruidnagel, kerrie, soja, 1 bouillonblokje, wat bouillonaroma.

Smelt de boter. Snipper het uitje en fruit dit in de gesmolten boter. Voeg er dan het water of den groentebouillon met de kruiden, het bouillonblokje en de tomatenpuree aan toe en laat de jus 5 minuten doorkoken. Maak ze op smaak af met een scheutje soja en wat bouillonaroma. Zeef ze voor het opdienen en bind ze desverkiezende nog met wat aardappelmeel.

PIKANTE JUS

50 gram boter, 1 tomaat of een eetlepel tomatenpurée, 1 preitje, 2 takjes selderij, 2 takjes peterselie, 1 laurierblad, kerrie, nootmuskaat, kruidnagel, 1 bouillonblokje, 2½ dl water of groentebouillon.

Smelt de boter, voeg er de tomaat, het preitje, de peterselie en de selderij bij. Laat al deze groenten mooi bruin smoren. Voeg er dan het water of den groentebouillon bij en tevens het bouillonblokje en de kruiden. Laat de jus 5 minuten doorkoken, zeef ze en bind ze desverkiezende met wat aardappelmeel.

SOJAJUS

50 gram boter, 2½ dl water of groentebouillon, 2 eetlepels soja, zout naar smaak.

Smelt de boter en laat ze mooi bruin braden. Voeg er het water of den groentebouillon bij en roer er dan de soja doorheen. Laat de jus even doorkoken, maak ze op smaak af met het zout. Bind ze, indien ze niet dik genoeg is, met aardappelmeel of bloem.

KERRIEJUS

50 gram boter, 1 theelepeltje kerrie, 1 bouillonblokje, 2½ dl water of groentebouillon, 1 uitje, 1 dl melk en, indien mogelijk, wat velletjes van de melk. Smelt de boter en laat het fijn gesnipperde uitje in de gesmolten boter mooi bruin braden. Giet er de melk met de velletjes bij en laat het mengsel bruineeren, zoodat de jus het uiterlijk krijgt van biefstukjus, hetgeen vooral te zien is aan het kleverig laagje, dat zich

op den bodem van de pan heeft vastgezet. Giet er dan het water bij en roer zoo lang in het mengsel tot het kleverig laagje van den bodem der pan loslaat. Voeg er nu het bouillonblokje en de kerrie aan toe, laat de jus 5 minuten doorkoken, zeef ze en bind ze, voordat ze wordt opgediend, met een weinig aardappelmeel.

VEGETARISCHE JUS

50 gram boter, 1 uitje, ½ selderijknol, 1 eetlepel soja of vegetarische bouillonpasta, zout, een scheutje melk met vellen.

Smelt de boter en voeg er den geschilden en goed gewassen fijn gesnipperden ui en den selderijknol bij. Laat de boter met ui en selderijknol bruin worden en zorg, dat de groenten geheel gaar zijn. Voeg er dan de soja of bouillonpasta bij en roer er tevens de melk met de velletjes doorheen. Laat het mengsel even doorkoken en zoo bruin mogelijk worden. Voeg nog een scheutje water bij de jus, wanneer ze te dik mocht zijn. Zeef ze voor het opdienen.

Wat zullen we eten?

Zondag:	Roastbeef. Bloenkool. Aardappelen. Caramelvla.
Maandag:	Bloenkoolsoep. Gegratineerd groenteschoteltje met aardappelen.
Dinsdag:	Boerenkool met groene erwten. Fruit.
Woensdag:	Havermoutlapjes. Andijvie. Aardappelen. Maizenavla.
Donderdag:	Aardappelsoep. Drie in de pan.
Vrijdag:	Rijst met kaas en uien. Gebakken beschuit.
Zaterdag:	Broodgehakt. Wittekool. Aardappelen. Lammetjespap.

Schoon zonder
één KRASJE

WIT ANKER
schuurt niet,
maar

ABSORBEERT alle vuil!

Vernieuwingen zijn in dezen tijd moeilijk: bederf dus niet, wat U hebt. Ga niet te werk met traditioneele schuurpoeders. Schuren is krassen en op den duur gaat ieder glazuur er aan!

HOLLE, ABSORBEERENDE DEELTJES

Ieder korreltje Wit Anker is hol. Het neemt vuil en kwalijke geuren in zich op. Wit Anker neemt alle onreinheid gevaarloos en snel met zich mee.

FIJNERE VERDEELING

Een mespuntje Wit Anker bevat duizenden korreltjes, zoo microscopisch klein, dat zij het vermogen missen om ook maar het minst te krassen. Ieder korreltje is ten overvloede vrij van scherpe kantjes. Het vuil wordt snel, veilig en grondig losgewerkt!

Wit Anker

HET VOLMAAKTE REINIGINGSMIDDEL

DOBBELMAN

"Wit Anker" kan door zijn veilige reiniging, voor vele werkjes zeep volledig vervangen. Dat spaart U zeepbonnen! "Wit Anker" is vrij!

Jurken met slijtage-plekken

Wie niet sterk is moet slim zijn

Hoewel de tijden er eigenlijk niet naar zijn om stil te blijven staan bij futiliteiten, als het gaan vervelen van langgedragen jurken, is het toch zeer begrijpelijk, dat de vrouw blijft zinnen op mogelijkheden om haar oude kledingstukken onherkenbaar te vermaken. En toch is het niet om tegemoet te komen aan dien echt vrouwelijken drang naar afwisseling, dat we deze pagina lieten teekenen, doch wel ter voorlichting van hen, die hun oude jurkje niet meer kunnen dragen, omdat 't onder de armen gesleten of aan de ellebogen dun geworden is. Bekijken we het eerste japonnetje, dan zien we

als nummer een 'n oplossing om uit 'n punten-vrije coupon van negentig centimeter een garneering te maken, die eventuele slijtage onder den arm glansrijk bedekt. Daaronder een vest, dat, indien we het uit vilt maken of van een breede wollen stof, ook al geen punten kost. Ten slotte een garneering, waarbij het mes niet aan twee kanten snijdt, omdat de geruite coupon slechts dient om het geheel onherkenbaar te veranderen. De tweede figuur vertoont een origineele manier om versleten mouwen door andere te vervangen, terwijl de derde japon gemaakt werd uit goede stukken van een oud

imprimé jurkje plus een van achteren glimmend rokje. Als vierde nog een oplossing om een versleten mouw te vervangen en dan tegelijk het, misschien niet geheel frissche, gedeelte onder de mouw te doen vervallen. Tot slot een raad voor degenen, die er uit praktische overwegingen toe zouden overgaan om uit twee oude jurken een nieuwe te maken. Laten zij eerst eens overwegen, of het hier niet praktischer zou zijn om, desnoods met opoffering van enkele punten, nieuw materiaal te koopen, zoodat 't oude exemplaar blijft bestaan en zoo noodig later nog eens opgeknapt kan worden.

PEIGNOIRS VOOR KOUDE WINTERDAGEN

1739. Morgenjas van gebloemd flanel, kraag, ceinturen en garnering van donker flanel. Benodigde stof: 6 m van 70 cm breed.

1740. Morgenjas in twee kleuren, aangeknippte hals, rugstuk, lange mouw. Benodigde stof: 6 m van 70 cm breed.

1741. Morgenjas van gewerkt flanel, gegarneerd met lichte biezen, hals met kraag en revers. Benodigde stof 6 m van 70 cm breed.

VERKRIJGBAAR IN DE MATEN 40-42-44-46

Van alle in deze rubriek afgebeelde genummerde costuums, die ontleend zijn aan het modealbum „Winterweelde”, zijn patronen verkrijgbaar tegen den prijs van 50 cts. voor complets, 35 cts. voor mantels en japonnen en 20 cts. voor rokken, blouses, kleine avondjassen en kinderkleding. Bij bestelling vooral opgeven 't gewenschte maatnummer. Bestellingen kunnen geschieden bij uw agent of bezorger; door girostorting op No. 293631; door toezending van het bedrag per postwissel of in postzegels aan het

PATRONENKANTOOR „PANORA”, NASSAUPLEIN 1, HAARLEM waarbij 5 cts. extra voor toezending per post verschuldigd is. Men kan echter de patronen ook afhalen aan het bureau van dit blad.

CORRESPONDENTIE

Mevr. O. G. te Amsterdam. De ingrediënten voor Driekoningenbrood zijn: gram bloem, een half afgestreken eetlepel zout, 25 gram gist, 1 ei, 2 1/2 dl melk, 250 gram rozijnen, 125 gram sukade, 75 gram boter, 75 gram suiker, 1 bruine boon.

Bereiding: Doe in een kom de bloem, maak in het midden een kuiltje, los de gist in een gedeelte van de lauwe melk op en giet ze in het kuiltje. Vermeng de gist met ongeveer de helft van de bloem en laat dit „zetsel” op een lauwarne plaats rijzen tot het ongeveer dubbel zoo groot geworden is. Voeg er dan de rest van de melk, het ei, de gewasschen rozijnen, de snippers sukade, de boter, de suiker en de bruine boon bij, kneed alle ingrediënten goed door elkaar en laat het deeg opnieuw gedurende plm. 1 uur rijzen. Druk het dan weer in, doe het deeg vervolgens in een ovaal of rond vorm, die met boter is bestreken, en laat het rijzen tot ongeveer 1 vingerbreed onder den rand. Zet het daarna in een heeten oven en bak het brood in plm. 35 minuten gaar. Om er een mooi bruin korstje op te krijgen, kan men het tevoren met wat even losgeklopt eierdooier bestrijken.

Mevr. H. te Roosendaal en mej. R. S. te Leiden. Als u het truitje wast in een lauwe sopje van een goede zeepsoort en daarna zorgvuldig naspoelt tot alle zeep er uit verwijderd is, hoeft u niet bang te zijn, dat het geel wordt. Er zijn ook verschillende middelen in den handel om geel geworden truitjes weer wit te krijgen. Zelf kunt u het bleeken in een oplossing van water met water-

stofsperoxyde (1 dl per liter water) U laat het truitje eenige uren er in staan en spoelt het daarna met schoon water na.

Mevr. S. T. v. d. G. te Rotterdam. Waar u reeds verschillende middelen zonder resultaat toepaste, raden wij u aan de motten in de fauteuils te bestrijden met een mengsel van 1 deel paradichloorbenzol in een mengsel van 25 deelen tetra en 75 deelen aethyleen-chloride. U verstuipt de oplossing met een vaporisator en herhaalt dit werkje eenige malen. Het is aan te raden, dit in de open lucht te doen, daar het niet prettig ruikt. Naar wij hopen heeft u thans succes.

Mej. A. V. te St. Pancras. U kunt de jurk misschien reeds opknappen door haar eenigen tijd in water met zout te zetten. Hebt u hiermee geen resultaat, dan raden wij u aan de japon te waschen in een warm sopje van een zelfwerkend waschmiddel; daarna spoelt u zorgvuldig na en laat de jurk liggend tusschen doeken drogen. Blijft het borduursel nog donker, dan kunt u de japon bleeken in water met waterstofsperoxyde (1 dl per liter water). U laat haar enkele uren staan en spoelt de jurk vervolgens goed na. U laat haar liggend drogen, zoodat de kleuren niet kunnen doorloopen.

Mej. N. N. te IJ. Wij raden u aan, een middel aan uw huisdokter te vragen, daar het in uw geval lang niet hetzelfde is, welk middel gebruikt wordt.

Mej. A. H. N. te Amsterdam. Wanneer u de groene handschoenen, die zoo afgeven, eenigen tijd in benzine weekt, zal het euvel waarschijnlijk verholpen kunnen worden.

Het zachtwerkende laxeermiddel.

's Avonds een paar Nourilax tabletjes, 's morgens een normale stoelgang. Zonder buikpijn, zonder kramp. 15 stuks 35 ct., 50 stuks 95 ct.

nourilax

Fabrikante: N.V. Nourypharma, Deventer

Jod-Kaliklora

De door artsen aanbevolen tandpasta

bevat 0.0075 % organisch jodium, waarvan $\pm$ 0.000035 gr. jodium door het tandvleesch opgenomen en daardoor in de inwendige organen van het lichaam verspreid wordt.

Jod-Kaliklora is een aangenaam schuimende tandpasta van uitstekende kwaliteit (zonder chloorzure calium) met een lekkere frissche smaak. De uiterst kleine hoeveelheid organisch jodium is voldoende om de mondholte gedurende langen tijd te ontsmetten (wetenschappelijk bewezen!) en daardoor de tanden zoowel als het tandvleesch voor ontsteking en vooral ook tegen de in de geheele wereld verspreide tandwulf (Paradentose) te beschermen.

Jod-Kaliklora is voorts door artsen erkend als voorbehoedmiddel tegen verkoudheid, aderverkalking (Arteriosklerose) en als stimulans voor alle lichaamsfuncties.

Queisser & Co.
Hamburg 19
Depot: Pharmaceutische Union, Hilversum
P. de Hooghlaan 34

De aangenaam schuimende Gezondheids-Tandpasta.

Voor verkoudheid beschermen
Tegen hoest helpen

reeds 2 Rheila's meermalen per dag.

Verkrijgbaar bij Apothekers en Drogisten.

**ALS DE MOTOR WORDT
AANGEZET** (Foto dr. Paul Wolff)

